תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר נזיקין

נועם ירושלמי על שבועות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על שבועות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-שבועות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ג 4
הלכה ד 6
הלכה ו 10
הלכה ז 11
פרק ב 16
הלכה א 16
פרק ג 23
הלכה א 23
הלכה ב 27
הלכה ג 29
הלכה ד 31
הלכה ה 32
הלכה ז 34
הלכה ח 35
הלכה ט 35
הלכה י 35
פרק ד 36
הלכה ב 36
הלכה ג 38
הלכה ה 38
הלכה ו 39
פרק ה 40
הלכה א 40
הלכה ב 45
הלכה ג 46
הלכה ד 48
הלכה ה 48
הלכה ו 50
פרק ו 50
הלכה א 50
הלכה ב 54
הלכה ד 54
הלכה ה 55
הלכה ו 55
הלכה ז 58
הלכה ח 58
פרק ז 61
הלכה א 61
הלכה ב 66
הלכה ה 66
הלכה ו 66
הלכה ח 68
פרק ח 70
הלכה א 70
הלכה ב 73
הלכה ג 76
הלכה ד 82

פרק א

הלכה א

קטע ב

מתניתין שבועות שתים שהן ארבע כו' ובגמ' שתים שהן ארבע לחיוב כו' עיין מה שביארתי בפ"ק דשבת ושם ביארתי:

קטע ג

ר' חגי בעי קומי ר' יוסי ולמה לי כו' עיין בספרי נועם ירושלמי (פ"ק דשבת) ושם ביארתי:

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) מתניתין אין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בחוץ ויוה"כ מכפר שנאמר מלבד חטאת הכיפורים על מה שזה מכפר זה מכפר מה הפנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה אף החיצון לא יכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה ובגמ' מה חמית מימר הפנימי תולה והחיצון מכפר או החיצון תולה והפנימי מכפר או זה וזה יתלו או זה וזה יכפרו מאי כדון א"ר יעקב בר אחא מילה חמית ריש לקיש אותיב קומי ר' יוחנן ואתיב לי' מחלוקי כפרות היא מילתא ולינה ידע מה מר לי'. א"ל ר' זירא דילמא דא היא מה חמית מימר בטמא שאכל טהור או נימא בטהור שאכל טמא ת"ל וטומאתו עליו בטומאת הגוף לא בטומאת בשר או זה וזה יכפרו מאי כדון והתודה עליו כו'.

והנה הפ"מ פי' מילה חמית ראיתי לריש לקיש ששאל דבר א' מר' יוחנן והשיב לו ומענין חלוקי כפרות הי' הדבר דילמא דא היא מילה ששמעת מה דאמר בהלכה דלעיל מה חמית מימר כו' ברייתא זו שמעת דג"כ מענין חילוקי כפרות מיירי ללמד על איזה טומאת קודש מביא קרבן והוא דוחק]:

ע"כ נ"ל (שיש ט"ס בירושלמי וצ"ל) מאי כדון אמר ר' יעקב בר אחא מילא חמית ר"ל אותיב קומי ר' יוחנן ואתיב לי' מחלוקי כפרות היא מילתא ולינא ידע מה מר לי' א"ל ר' זירא דילמא דא היא מה חמיה מימר בטמא שאכל טהור אי נימא בטהור שאכל טמא ובזה נפל טעות בדפוס ונדפס הא דאיתא לעיל (ה"ב) בירושלמי על הא דאמר דעולה ויורד באה על טומאת קודש ומקשה מה חמית מימר בטמא שאכל את הטהור או בטהור שאכל את הטמא ת"ל וטומאתו עליו כו' והוא ט"ס וצ"ל כמו דמקשה בירושלמי לקמן (ה"ד) דמקשה שם מה חמית מימר בטהו' שאכל את הטמא או בטמא שאכל טהור אמר ר' יוסי ב"ר בון ר' יהודה חלק שיטת ר"מ ר"ש חלק שיטת ר' יודן וגם שם שגה הפ"מ

שפירש שהוא ענין בפני עצמו ואיפשר לומר שזהו תירוץ על הא שמקשה דילמא שעיר ר"ח מכפר על טמא שאכל טהור וע"ז תירץ ר' יוסי ב"ר בון ר' יהודה חלק שיטת ר"מ (פי' דר"מ סובר דכולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו וכולם מכפרין כפרה אחת ור' יהודה חלק שיטת ר"מ שסובר דכל א' מכפר בפני עצמו על טומאה אחרת וכמו דאמר ר' יהודה דאין בה ידיעה בתחילה אבל יש ידיעה בסוף שעיר הנעשה בחוץ ויוה"כ מכפר כו' ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף שעירי רגלים ושעירי ר"ח מכפרים וא"כ שעירי רגלים ושעירי ר"ח מכפרים על טומאה אחת) ור' שמעון חלק שיטת ר' יהודה והוא שאומר דשעירי ר"ח מכפרים על טהור שאכל את הטמא ושעירי רגלים מכפרין על שאין בה ידיעה בתחילה ולא ידיע' בסוף וא"כ ר"ש סובר דחלוקי כפרות הוא ואין א' מכפר מה שחבירו מכפר וא"כ איך יכפר שעירי ר"ח על טמא שאכל טהור והא על זה מכפר קרבן עולה ויורד וא"כ ודאי מכפר על טהור שאכל הטמא:

וכן צריך לגרוס בכאן מילה חמית ריש לקיש אותיב קומי ר' יוחנן ואתיב לי' מחלוקי כפרות היא מילתא ולינא ידע מה מר לי' א"ל ר' זירא דילמא דא היא (וכצ"ל) מה חמית מימר בטהור שאכל טמא או נימא בטמא שאכל טהור כו' והא שמסיים ת"ל וטומאתו עליו הוא ט"ס והתשובה מר' יוחנן הי' מחלוקי כפרות היא מילתא (פי' שצרי' לומר שמכפר על טהור שאכל טמא דאי בטמ' שאכל טהור א"כ יש ע"ז קרבן עולה ויורד ומחלוקי כפרות היא מילתא (פי' שצריך לחלק כפרות):

וכן השיב ר' יוחנן על שהקשו מה חמית מימר הפנימי תולה והחיצון מכפר כו' או זה וזה יתלו או זה וזה יכפרו וע"ז השיבר' יוחנן דזו התשובה שהשיבו על הקושי' דמקשי מה חמית מימר בטהור שאכל הטמא או בטמא שאכל הטהו'. והשיבו על זה מחלוקי כפרות היא מילתא והתם יש קרבן עולה ויורד על זה והכא נמי אי איפשר לומר שאו זה וזה יתלו או זה וזה יכפרו דא"כ מכפרין שניהם על דבר א' ומחלוקי כפרות היא מילתא שצריך לחלק הכפרות ולא לומר שיכפרו על דבר אחד ואף דר' יהודה סובר דעל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף שעירי הרגלים ושעירי ר"ח מכפרים אעפ"כ כיון שיש למצוא ששנים אין מכפרין על דבר א' לר' יהודה נמי חלוקי כפרות עדיפא:

וע"ז פריך או זה וזה יכפרו מאי כדון ונראה לי (שהוא ט"ס וצ"ל) או שהחיצון תולה והפנימי מכפר (פי' שזהו תירוץ על הקושי' שאו זה וזה יתלו או זה וזה יכפרו והוא שמחלוקי כפרות היא מילת' ואעפ"כ קשה דילמא שעיר החיצון תולה והפנימי מכפר).

והנה לקמן אמרינן מודה ר' יוחנן (וצ"ל מודה ר"מ) בשעיר הפנימי שאין מכפר אלא תולה ותייא כר' יונה בשם ר' זעירא ועשהו חטאת קבעו לתלייי' שלא ישהנה (פי' שלא

ידחה והוא שמוכיח שאין מכפר כפרה גמור' אלא תולה וע"כ כתיב ועשהו חטאת שלא ידחה וא"כ מוכח שאין מכפר אלא תולה וכן שעיר המשתלח נמי אינו מכפר אלא תולה דכל חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יוה"כ צריך להביא חטאת ויוה"כ הוא רק שבמקום אשם תלוי קאי אך כל זה הוא לר"מ אבל לר' יהודה דאמר ביומא (ד' סב) דהחטאת תמות וא"כ סובר דבשעיר המשתלח עם שעיר הפנימי יש דיחוי וא"כ דילמא שעיר הפנימי מכפר ושעיר החיצון תולה:

וע"ז אומר מאי כדון והתודה עליו עונות אלו הזדונות פשעיהם אלו המרדים חטאתם אלו השגגות נשא יכפר אמר ר' אמי בשם ריש לקיש ונשא השעיר עליו את כל עונותם תפש הזדונות הניח השגגות לומר מה זדונות שאין בהם חיוב קרבן אף השגגו' שאין בהם חיוב קרבן ולמה באו לכאן ר' אילא בשם ר' יוסי לתלי' וא"כ שעיר הפנימי נמי בא לתלי':

וע"ז פריך ויתלה על אוכל שקצים ורמשים במשמע והנה הפ"מ נדחק בזה בהא דאמר ויתלה על אוכלי שקצים ורמשים במשמע והאי במשמע אין לו מובן ולי נראה דהאי במשמע הוא ט"ס והוא כמו דאיתא בהוריות (פ"ב ה"ד) מצות ה' הייתי אומר אף אוכלי שקצים ורמשים במשמע וע"כ הועתק כאן ג"כ במשמע ופריך ויתלה על אוכלי שקצים ורמשים (פי' אע"ג דלית בזה חיוב קרבן אך יתלה עליו להגן מן היסורים) ע"ז אומר שמואל בשם ר' זירא חטאתם חטאתם מה חטאתם שנאמר להלן שיש בהם חיוב קרבן אף חטאתם שנאמר כאן שיש בהם חיוב חטאת יצאו זדונות שאין בהם חיוב קרבן שייר שעיר הנעשה בפנים יוה"כ תולה מה שיירתה אין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף:

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) אלא כן אנן קיימין בשעיר של ר"ח מאי כדון נאמר כאן נשיאות עון ונאמר להלן נשיאות עון ונשא אהרן את עון הקדשים מה להלן עון הקריבין ולא עון המקריבין אף כאן עון הקריבין ולא עון המקריבין:

והנה הפ"מ לא פירש על זה כלום ולי נראה שיש כאן ט"ס וחילוף השורות (וכצ"ל) מה חמית מימ' בטהור שאכל טמא או בטמא שאכל טהור ואח"כ צרי' לגרוס מאי כדון נאמ' כאן נשיאות עון ונאמר להלן נשיאות עון ונשא אהרן את עון הקדשים מה להלן עון הקריבין ולא עון המקריבין אף הכא נמי עון הקריבים ולא עון המקריבים וא"כ לא מצי

מיירי בטמא שאכל הטהור דא"כ הוא עון המקריבים וא"כ בודאי מיירי בטהור שאכל את הטמא דהוי עון הקריבין:

וע"ז אומר אח"כ אמר ר' יוסי ב"ר בון ר' יהודה חלק שיטת ר"מ ר' שמעון חלק שיטת ר' יהודה וא"כ כיון דחלוקי כפרות היא מילתא ע"כ בודאי מכפר על טהור שאכל את הטמא דעל טמא שאכל הטהור מתחייב ע"ז קרבן עולה ויורד ועיין מה שביארתי לעיל (ה"ג) על הא דאמר שם מחלוקי כפרות היא מילתא:

קטע ג

עוד שם שעיר שלא קרב ברגל יקרב בר"ח לא קרב בר"ק יקרב להבא שמתחילה לא הוקדשו קרבנות ציבור אלא ליקרב על מזבח החיצון ולא כבר כיפר יום הכפירים א"ר מנא כיון דכתיב חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות כמי שכולן מכפרין כפרה אחת אמר ר' בון מכיון שכולן מכפרין על טומאת מקדש וקדשיו כמי שכולן מכפרין כפרה אחת:

[**והנה** בספרי נועם ירושלמי (פ"א דנדרים) ביארתי דלא כהפ"מ שנדחק בזה מאוד במאי דפריך ולא כבר כיפר יוה"כ וכתבתי שם שהוא ט"ס וצ"ל ולא כבר כיפר (פי' דפריך על ר' מאיר דאמר שכולן באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו וע"כ אם לא קרב ברגל יקרב בר"ח לא קרב בר"ח יקרב להבא כו') וע"ז פריך ולא כבר כיפר דהא הוי חטאת שכיפרו בעלי' כיון שאבדו כיפרו באחר ואע"ג שסובר דחטאת ציבור לא מתה מ"מ הדין הוא שירעה וא"כ איך קרב אח"כ דהא הוי חטאת שכיפרו בעלי' וע"ז משני אמר ר' מנא מכיון דכתיב חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות כמו שכולן מכפרין כפרה אחת וא"ר בון מכיון שכולן מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו כמו שכולם מכפרין כפרה אחת וא"כ הוי כאלו הוא כפרה אחת ע"כ יקרב ולא ירעה וכמו שביארתי שאם מביאו על חטא אחר ע"כ אפי' חטאת ציבור נמי ירעה אבל כיון שמכפר על חטא זה גופא ע"כ יקרב וע"ש שביארתי בארוכה]:

וכעת נראה לי לבאר דהא דפריך בירושלמי ולא כבר כיפר הוא כמו שהקשו התוס' בשבועות (ד' י') בד"ה מהו שיקרבו זה בזה של ר"ח זה בר"ח אחר או של רגל זה ברגל אחר ניחא לכולהו שיקרבו ותימא דבעי' היא בפ"ק דזבחים (ד' ו') אי מכפר עולה אעשה דלאחר הפרשה והשתא אי לא מכפר האיך יקרב הא לא הופרש על טומאה שאירע בין זה לזה וי"ל דהכא כיון דנאבד נעקר הפרשתן ואחר שהופרש במקומה כיפר על עבירות שהי' לזה לכפר וכשיבוא ר"ח תחול עלי' הפרשה לעבירות שעברו קודם לכן והא דמייתי התם מכבשי עצרת ולא אמרינן כשנשחט הראשון איגלאי מילתא שלא תחול על השני

הפרשה עד שעת שחיטה לא דמי כלל לשעיר שנאבד דכבשי עצרת על דעת כן הופרשו שישחטו זה אח"ז:

וע"ז מקשה בירושלמי ולא כבר כיפר (פי' דעל מה שהופרש כבר כיפר וא"כ באה על החטא שאחר הפרשה וא"כ איך מכפר) ועיין בירושלמי (ספ"ד דנזיר) מאי טעמא דר' יוסי קרבנו לה' על נזרו שמקדים נזרו לקרבנו ולא קרבנו לנזרו ועיין בתוס' נזיר (ד' ל') דגרסי במתניתין האיך מגלח על נזירות אביו כיצד מי שהי' הוא ואביו נזירין כו' ר' יוסי אומר הרי אלו יפלו לנדבה כו' ולפי גירסת הירושלמי סובר ר' יוסי דאם הוא ואביו נזירים זה מגלח על נזירות אביו משום דנזרו קודם לקרבנו אבל אם יאמר הריני נזיר על מנת שאגלח על מעות אבא א"כ קרבנו קודם לנזרו ועיין לקמן (פ"ב דשבועות ה"ב) הפרישו קרבנן ואמרו הרי אנו הולכין לכפור בב"ד הדא הוא דתני ר' חייא קרבנו לה' על נזרו שיקדים נזרו לקרבנו ולא שיקדים קרבנו לנזרו. וא"כ יליף מזה לענין קרבן שבא על חטא נמי שלא יהי' ההפרשה קודם להחטא ומה שכתב הפ"מ לקמן ובעיקרא דהאי דינא אינו מבואר בהדי' בש"ס דילן כי אם בתוספתא דתמורה הוא תמוה ושגה בזה דהא בזבחי' (ד' ו') איבעי' להו אעשה דלאחר הפרשה מכפרה או לא מכפרה מי אמרי' מידי דהוי אחטאת מה חטאת קודם הפרשה אין לאחר הפרשה לא וא"כ מבואר דחטאת אינו מכפר אלא אחר הפרשה:

וע"ז פריך בירו' ולא כבר כיפר והא שאמר יוה"כ הוא ט"ס (ומחמת דלקמן פרי' ולא כבר כיפר יוה"כ נפל ט"ס הכא ג"כ) ופריך ולח כבר כיפר (פי' שעל מה שהופרש כבר כיפר ועל מה שהביאו אח"כ ברגל אחר הוא לאחר הפרשה) וע"ז משני א"ר מנא מכיון דכתי' חג המצות וחג השבועות וחל הסוכות כמי שכולן מכפרין כפרה אחת פי' וע"כ מועיל מה שהופרש קידם הרגל הראשון שיהא כאלו הופרש אחר החטא וע"כ מהני אפילו לרגל אחר גם כן] אמר ר' בון מכיון שכולן מכפרין על טומאת מקדש וקדשיו כמי שכולן מכפרין כפרה אחת ולא הוי הפרשה שקודם החטא ולקמן מסיק דלדברי חכמים משנין והוא משום דקרבנות ציבור לב ב"ד מתנה עליהן וע"ז אמר ר' יוסי שאין קרבנות ציבור נקבעין אלא בקביעה. א"ר יהודה ותני כן לשם אותו הזבח שהוא קרב לשמו הוא קדוש משעה ראשונה וע"כ לא הוי הפרשה שקודם החטא והוא כהתירוץ שכתבו התוס' ודו"ק:

קטע ה

שם ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוסי העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אין צריך להזכיר של ר"ח אמר ר' אחא בר פפא ותני כן העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה בשחרית ב"ש

אומרים מתפלל שמונה כו' ר' יוסי בעי מעתה שני שעירי ר"ה מחמת ר"ח באין ותימר אין צריך להזכיר ר"ח אמר ר' יוסי ב"ר בון ולא יאות בא בר ממל מקשי דתני שני כבשי עצרת ושני שעירי ר"ה אם כיכר הראשון על מה שני מכפר על טומאה שאירע בין זה לזה ולא ר"ש היא דר' שמעין חולק כפרות אלא זה וזה מחמת ר"ח וגריס הפ"מ (מחמת ר"ה) אמר ר' אמברי לית יכיל דכתיב מלבד עולת החודש ועוד מהדא דתני שנים עשר לשנים עשר חדשי השנה (פי' וא"כ מוכחדשעיר השני של ר"ח הוא והנה כפי שפי' הפ"מ הוא דחוק:

ע"כ נראה לי (שיש בכאן ט"ס וחילוף השורות וכצ"ל) ר' יוסי בעי מעתה שני שעירי ר"ה מחמת ר"ח באין (פי' שכיון שמביא שני שעירים א"כ שעיר א' מכפר על ר"ח) ותימר אין צריך להזכיר ר"ח ובכאן צריך לגרוס מה שאח"כ (כצ"ל) אלא זה וזה מחמת ר"ה (פי' וא"כ לא קשי' אמאי אינו אומר של ר"ח) אמר ר' אמברי לית יכיל דכתיב מלבד עולת החודש כו' וא"כ מוכח דשעיר א' בא מחמת ר"ח ולא מחמת ר"ה ועוד מהדא דתני שנים עשר לשנים עשר חדשי השנה (פי' וא"כ מוכח דשעיר א' בא מחמת ר"ח):

ואח"כ צ"ל אמר ר' יוסי בר בון ולא יאות ר' בא בר ממל מקשי שני שעירי ר"ה (כצ"ל) אם כיפר הראשון על מה השני מכפר על טומאה שאירע בין זה לזה ולא ר' שמעון היא דר' שמעון חולק כפרות וא"כ קשה דאם איתא דשני שעירים אינם באים שניהם מחמת ר"ה אלא א' מחמת ר"ח וא"כ כיון דהאי ברייתא ר"ש היא כמו דאיתא בזבחים (ד' ו') ר"ש אומר כבשי עצרת למה הן באין כו' ולר' שמעון הא הוא חולק כפרות (פי' דשל רגלים מכפרים על שאין בה ידיעה בתחילה ולא בסוף ושעיר של ר"ח מכפר על טהור שאכל את הטמא וא"כ איך קאמר ר"ש אם כיפר הראשון על מה השני בא ומכפר וא"כ מוכח דר' שמעון סובר דשניהם באים מחמת ר"ה וע"כ קאמר אם כיפר הראשון על מה השני מכפר ובכאן צ"ל לגרוס דתני שני כבשי עצרת וגם בזה יש ט"ס וצ"ל תני שני שעירי עצרת (פי' שמתרץ תני שני שעירי עצרת ולא שני שעירי ר"ה) וכן איתא בזבחים (ד' ו') שני שעירי עצרה כו' וא"כ ניחא אבל שני שעירי ר"ה הא' הוא מחמת ר"ח והשני מחמת ר"ה וכמו שביארתי ודו"ק:

קטע 1

עוד שם א"ר יוחנן דברי חכמים משנין ודברי ר' שמעון אין משנים כו' אמר ר' יוסי שאין קרבנות ציבור נקבעין אלא בקבועה (פי' שהוא כמו דאמרינן בזבחים (ד' נ') קרבנות ציבור סכין מושכתן למה שהן א"ר יודן ותני כן לשם אותו הזבח שהוא קרב לשמו הוא קדוש משעה ראשונה (פי' שהוא כמו שביארתי בתחילה שהירושלמי סובר דקרבנו

קודם לנזרו ולא נזרו קודם לקרבנו וכמו שביארתי מתחילה שהקשה דאיך שעיר שאבד ברגל יקרב ברגל אחר והא על אותם הטומאות שהפריש כבר כיפר וא"כ הוא מכפר על החטא שאח"כ וא"כ הוי ההפרשה קודם לחטאו) וע"ז משני אמר ר' יודן ותני כן לשם אותו הזבח שהוא קרב לשמו הוא קדוש משעה ראשונה (פי' וע"כ לא הוי הפרשת הקרבן קודם להחטא):

הלכה ו

קטע ד

שם (ה"ו) ולא כבר כיפר יוה"כ ר"ש כו' במוכר (צ"ל) במורד ביוה"כ עיין בפ"מ שנדחק בזה ולי נראה דקאי אמתניתין דכריתות (ד' ז') דפריך וניתני נמי חוץ ממי שעבר עליו יוה"כ שאין מביא אשם הלוי כו' ר' יוחנן אמר במבעט ועוד נראה לי דקאי אברייתא שמביא בהש"ס דילן בכריתות (ד' י"ח) איתבי' רבא אכל היום אכל למח' נהנה היום נהנה למחר כו' ואפי' מכאן ועד שלש שני' מנין שמצטרפין זע"ז ת"ל תמעול מעל ריבה ואמאי הא כיפר עליו יוה"כ ומשני דעל כולי' שיעורא מכפר על פלגא דשיעורא לא מכפר וע"ז פריך אהא דאמר בין נתודע לו בהן בין שלא נתודע לו בהן נמי יוה"כ מכפר וא"כ איך מצטרפין במעילה דבלאו הכי הוה מוקי לה בשלא נתודע לו אבל כיון שאמר דעל לא נתוודע לו בהן נמי יוה"כ מכפר וא"כ איך מצטרפין למעילה וע"ז משני במורד ביוה"כ: **ונ"ל** שצריך לגרוס מיד אחר זה שמשני במורד ביוה"כ הברייתא האומר אין העולה מכפרת כו' אי איפשי אינה מכפרת על כרחו האומר אין יוה"כ מכפר מכפר הוא אי אפשי שיכפר מכפר הוא על כרחו כן גריס הפ"מ וכמו דאיתא ביומא א"ר חנינא בי ר' הלל לא מסתברא דאלא חילופין לא כולה מן בר נש מימר לשלטון דלית את שלטון ופי' הפ"מ אדרבא איפכא מסתברא דבקרבן אעפ"י שאמר כן אעפ"כ הביא הוא להקרבן אבל ביוה"כ אם אמר כן לא יכפר לו לא כולא וכו' וכי אומר אדם כו' ואם אינו רוצה מורד הוא ומסתבר דאין יום הכפורים מכפר עליו:

ולי נראה לגרוס האומר אין העולה מכפרת מכפרת היא אי איפשי שתכפר עלי אינה מכפרת היא על כרחו האומר אין יוה"כ מכפר מכפר הוא אי אפשי שיכפר לי אינה מכפרת על כרחו וע"ז אמר ר' חנינא לא מסתברא דלא חילופין (פי' ואם אמר שאינה מכפרת או אין יוה"כ מכפר גרע מאם אמר אי אפשי שיכפר דהתם מודה הוא שמכפר אלא שאין רצונו שיתכפר לו אבל הכא כופר בכפרה. וע"ז משני לא כולה מן בר נשא מימר כו' לית את כו' פי' כיון שבעצם מכפר הוא אף שאומר אין העולה מכפרת או שאין יוה"כ מכפר אעפ"כ מכפר הוא דלית מימר לשלטון שהוא אינו שלטון כיון שאנו

יודעים שהוא שלטון וה"נ אם אומר שאין העולה מכפרת או שאין יוה"כ מכפר אעפ"כ מכפר הוא משא"כ אם אמר אי איפשי שיתכפר לי הרי הוא אומר על עצמו שלא יתכפר לו וע"כ אינה מכפרת וכמו שביארתי בספרי עמק יהושע עפ"י מאי דאמרינן בגיטין (ד' ל"ב) ת"ר בטל הוא אי איפשי בו דבריו קיימין פסול הוא אינו גט לא אמר כלום דפסול הוא היינו שאומר שהוא פסול או שאינו גט ואנן ידעינן דכשר הוא אבל אם אמר בטל הוא אי איפשי בו דבריו קיימין היינו שיהא בטל על להבא וכן אי איפשי בו להבא שאינו רוצה שיהי' עוד גט וע"כ בטל הגט שיכול לבטל מכאן ולהבא וכן ה"נ אם אומר אין עולה מכפרת אין בדבריו כלום שאנן ידעינן שהיא מכפרת אבל אם אמר אי איפשי שתכפר על להבא ע"כ אינה מכפרת כיון דלא ניחא לו בכפרה אך שם בארתי דהא דאמר לית בר נש מימר היינו כמו שכתב הפ"מ שביוה"כ כיון שמבעט אין יוה"כ מכפר ונראה לי כעת דהא דאמר א"ר מנא ברי' דר' הילל לא מסתברא דלא חילופין דבאומר אין עולה מכפרת וכן אין יוה"כ מכפר אין מכפר לו כלל כיון שכיפר בהעולה וכן ביוה"כ. אבל האומר אי איפשי שתכפר א"כ מודה הוא שמכפר אלא שאינו רוצה שיתכפר וע"ז משני לא כולא מן בר נש מימר לשלטון לית את שלטון (פי' שאין אדם יכול להכחיש ולומר להשלטון שאינו שלטון כיון שאנו יודעים שהוא שלטון משא"כ באומר אי איפשי שיכפר עלי אינו מכפר וכמו שהבאתי ראי' מהא דגיטין (ד' ל"ב) דבטל הוא אי איפשי בו דבריו קיימין ופסול הוא אינו גט לא אמר כלום ודו"ק:

הלכה ז

קטע ב

שם (ה"ז) מתניתין א' ישראל וא' כהנים כו' ר' שמעון אומר כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כך דם הפר מכפר על הכהנים כשם שוידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל כך וידויו של פר מכפר על הכהנים ובגמ' ולא תנינן משיח ולמה לא תנינן משיח אין תימר בדבר שאין בו חיוב קרבן אנן קיימים יאות לא תנינן משיח אין תימר בדבר שיש בו חיוב קרבן למה לא תנינן משיח אשכח הני בכהן משיח הדא אמרה בדבר שאין בו חיוב קרבן אנן קיימין א"ר יוסי ואפי' תימר בדבר שיש בו חיוב קרבן נעשה כזדון כמה דתימר בזדון צריך כפרה וכפרת יוה"כ וכא צריך כפרה כפרת יוה"כ: [**והנה** הירושלמי הזה אינו מובן כלל והפ"מ פי' בזה בדחוקים גדולים כמו שיראה המעיין ע"כ נ"ל שצריך לגרוס ולא תנינן משיח ולמה לא תנינן משיח אין תימר בדבר שיש בו חיוב קרבן אנן קיימין יאות לא תנינן משיח דהירו' ס"ל על הא דתנן מה בין ישראל לכהנים ובין כהן משיח אלא דם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו ולמה

לא תנן שדם הפר מכפר על הכהנים ועל כהן משיח בטומאת מקדש וקדשיו אלא ודאי דהפר מכפר על מה ששעיר הפנימי מכפר ושעיר הפנימי אינו מכפר אלא על יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסיף וכמו דאמרינן בפ"ק דשבועו' (דף ח') אמר קרא לכל חטאתם מכלל דבני חטאת נינהו וע"כ אינו מכפר אלא על שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף דאתי לכלל קרבן כשיודע לו וכן בירושלמי (פ"ב דשבועות ה"ג) מה חטאתם שנאמר להלן שיש בהם חיוב קרבן כו' וא"כ שעיר הפנימי מכפר על הזדונות ותולה על השגגות דהיינו יש בה ידיעה תחילה ואין בה ידיעה בסוף וה"נ על מה ששעיר הפנימי מכפר על ישראל הפר מכפר על הכהנים אבל בשעיר החיצון אינם חלוקים ישראל וכהנים וא"כ כיון שאין כהן משיח מביא קרבן על טומאת מקדש וקדשיו וכמו דתנן (בפ"ב דהוריות) על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין כו' אלא שאין כה"ג חייב על טומאת מקדש וקדשיו ואמרינן שם בירושלמי (ספ"ב ה"ב) כיני מתניתא אלא שאין כה"ג חייב על טומאת מקדש וקדשיו ד"ה כו' אלמא לדעת הירושלמי כ"ע מודו דאין כהן משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו וכן פסק הראב"ד (בפ"י מה' שגגות) וסמך על הירושלמי ותמיהני על נושאי כליו של הרמב"ם דלמה לא הביאו הירושלמי הזה דהמשמעות הוא שהראב"ד סמך על הירושלמי הזה דד"ה הוא דהכהן המשיח פטור על טומאת מקדש וקדשיו וכן (בפי"ב דפרה) שאין כה"ג חייב על טומאת מקדש וקדשיו:

וא"כ כיון שהוא פטור על טומאת מקדש וקדשיו והפר מכפר דוקא על מה ששעיר הפנימי תולה דהשעיר בא על ישראל והפר בא על הכהנים וע"כ מכפר על הזדונות ותולה על השגגות בדבר שיש בו חיוב קרבן וה"נ בפר וא"כ כיון שכה"ג אינו מביא קרבן עולה ויורד א"כ אין לו כפרה בפר לענין לתלות על השגגות דדמי לאין בה ידיעה בתחילה וה"נ לאו בר קרבן הוא וא"כ מוכח דדוקא בדבר שיש בו חיוב קרבן מכפר אשכח תני בכהן משיח (פי' שמצאו ברייתא דתני בה כהן משיח) הדא אמרה בדבר שאין בו חיוב קרבן אנן קיימים (פי' שהפר מכפר אפי' על אין בה ידיעה דכיון דהכה"ג מכפר בפר וכה"ג אין בו חיוב קרבן דהא הכה"ג אינו חייב על טומאת מקדש וקדשיו) א"ר יוסי ב"רבון ואפי' תימר בדבר שאין בו חיוב קרבן (פי' שהפר אינו מכפר רק על מה ששעיר הפנימי מכפר דהיינו דבר שיש בו חיוב קרבן אעפ"כ א"ש הברייתא דתני כהן משיח דכהן משיח כיון שאינו חייב קרבן עולה ויורד אינו כמו אין בה ידיעה בתחילה ששעיר החיצון מכפר אלא דכיון שאין בו חיוב קרבן כלל נעשה כזדון כמה דתימר צריך כפרה וכפרת יוה"כ דהא הפר מכפר על הזדונות ותולה על השגגות וע"כ בטומאת מקדש וקדשיו כיון דאינו

מביא קרבן א"כ לאו בר קרבן הוא כלל ע"כ החטא הוא לא גרע מזדונות ויש להם כפרה בפר וע"כ תני כהן משיח אפי' אי נימא דבדבר שיש בו חיוב קרבן אנן קיימין ועיין בשבועות (ד' י"ג) וברמב"ם (פי"א מהל' שגגות) ובלח"מ):

קטע ג

עוד שם יעמד חי מלמד שעתיד למות (ופי' הפ"מ יעמד חי כתיב בשעיר המשתלח ועל כן בא ללמדנו שאם מת צריך להביא אחר דאם ללמד שלא ישלחנו עד לאחר כפרה ליכתוב יעמד לפני ה' לכפר עליו אלא מלמד שעתיד למות כלומר לאחר מכאן אבל אם מת מקודם יביא אחר ופליגי בה עד מתי הוא צריך להיות חי) והוא דוחק:

וע"כ הי' נראה לי לגרוס יעמד חי למעט שעתיד למות (פי' שהוא טריפה וטריפה אינה חי') ואיפשר שעל זה סמך הרמב"ם וכתב בהלכות עבודת יוה"כ הי' טריפה פסול שנאמר יעמד חי וכתב ע"ז המ"ל הקשה הרב לח"מ דבפ"ק דחולין ממעטינן טריפה מסברא דאין גורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לה וא"כ קרא למה לי וע"כ איצטריך להיכא דנטרף אחר ההגרלה וכה"ג אמרינן ביומא (ד' ס"ג) דאיצטריך קרא למעט בעל מום ומחוסר זמן לשעיר המשתלח והתם בפ"ק דחולין בלאו האי קרא פשיט דאזלינן בתר רובא עכ"ל. והנה כל זה לשיטת הש"ס דילן אבל לשיטת הירושלמי דאיתא (פ"ד דיומא ה"א) דמשני במצליח בגורל כמו שהגהתי בספרי נועם ירושלמי שהפי' הוא במצליח בגורל דהיינו שהגריל ונפל הגורל על מחוסר זמן שיהי' לעזאזל וע"ז קמ"ל קרא דמחוסר זמן פסול וא"כ ה"נ איפשר לתרץ במצליח בגורל ולפי מה שביארתי צ"ל למעט שעתיד למות או שצ"ל מלמד על שעתיד למות פי' שאם היא טריפה ועתיד למות שהוא פסול והא דקאמר שעתיד למות ולא קאמר ללמד על טריפה הוא דקאמר דטריפה ילפינן מדכתיב החי ולא בעתיד למות דהיינו טריפה וע"כ כתב הרמב"ם דהחי אתא למעוטי טריפה והוא מהירושלמי הזה. ועוד איפשר לומר דהא דקאמר החי ללמד על שעתיד למות הוא כמו דאמרינן בחולין (ד' ק"א) לענין ציפורי מצורע למעוטי ציפורי שיר הנידחת והא דפריך (שם) בגמ' לא אמרה תורה שלח לתקלה והירושלמי לא ס"ל הכי וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ה דע"ג ה' י"ב) וציפורי מצורע כל ציפור טהורה תאכלו זאת החי' וזה אשר לא תאכלו מהם זה השחוטה או חילוף ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל לא התפישה התורה איסור הנאה דבר שיש בו רוח חיים והוא כמו דאמרי' בקידושין (ד' נ"ז) כל ציפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות השחוטה ואיפוך אנא א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי לא מצינו בע"ח שאסורים כו' רבא אמר לא אמרה תורה שלח לתקלה וא"כ כיון שהירושלמי לא קאמר הטעם משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה

א"כ לא סבירא לי' הכי וא"כ הי' איפשר שיקח שעיר מעיר הנידחת לשעיר המשתלח ואף דהא לא יכול להגריל דילמא יעלה לשם (ועיין בזה בספרי אבי הנחל (דרוש י"ד) מה שהארכתי שם במה שכתבו התוס' בחולין (ד' ק"מ) בד"ה למעוטי ציפורי עיר הנידחת כו' וצ"ע בבהמת עיר הנידחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הוא קרבן כשר כיון דלהריגה קיימא ומה שהקשיתי שם על דברי התוס' האלו וא"כ לשיטת התוס' אף לקרבן כשר ולפי מה שהוכחתי שם דפסול לקרבן הא איפשר לתרץ במצליח בגורל כמו דמשני ביר ש' (פ"ד דיומא) על מחוסר זמן במצליח בגורל כו' (ועיין בספרי אבי הנחל דרוש י"ד):

עוד שם עד מתי הוא חי עד וכלה מכפר את הקודש דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר עד שעת וידוי על דעתי' דר' יהודה הוידוי מעכב על דעתי' דר' שמעון אין הוידוי מעכב:

והנה הפ"מ פי' שם עד שעת הוידוי ולא הוידוי בכלל דס"ל אין הוידוי מעכב כו' והנה הפ"מ שגה בזה דהא אמרינן ביומא (ד' מ') יעמד חי לפני ה' לכפר עליו עד מתי יהי' זקוק לעמוד חי עד שטת מתן דמי של חבירו דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר עד שעת וידוי דברים וא"כ הוא בהיפוך דר' יהודה סובר דאין הוידוי מעכב ור' שמעון סובר דוידוי מעכב וכן כתב הפ"מ פלוגתא דר' יהודה ור"ש איפכא מיתני' בבבלי (ד' מ') וע"כ שגה בזה מאוד:

ע"כ צריך לגרוס טל דעתי' דר' יהודה אין הוידוי מעכב על דעתי' דר' שמעון הוידוי מעכב כמו דאיתא בש"ס דילן ולקמן יתבאר עוד בזה שהגירסא הוא כמו דאיתא בש"ס דילן דר' יהודה סבר דאין הוידוי מעכב ור"ש סובר דהוידוי מעכב:

עוד שם מה מפקא מביניהן שחטו בלא וידוי על דעתי' דר' יהוד' צריך להביא פר אחר על דעתי' דר' שמעון אינו צריך להביא פר אחר וגם בזה שגה הפ"מ וצריך להגיה ג"כ שחטו בלא וידוי על דעתי' דר' יהודה אינו צריך להביא פר אחר על דעתי' מיא.. דר' שמעון צריך להביא פר אחר:

והנה הפ"מ כתב מה מפקא מבניהן כלומר במאי קא מיפלגי ומה איכא עוד בינייהו שחטו בלא וידוי כלומר דאף בפר איכא בינייהו אם שחטו בלא וידוי כו' והנה הוא דוחק.

ע"כ נראה לי דקאי אמתניתין דא' ישראל וא' כהנים כו' מה בין ישראל לכהנים לכהן משיח אלא שדם הפר מכפר על הכהנים ועל טומאת מקדש וקדשיו ר' שמעון אומר כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כך דם הפר מכפר על הכהנים כשם שוידוי של שעיר המשתלח כו' וא"כ לר"י אין וידוי הפר מעכב ועיקר הכפרה הוא בדם אבל לר' שמעון שאומר כשם שהשעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כך דם הפר מכפר

על הכהנים כשם שוידוי של שעיר המשתלח מכפר על ישראל כך וידוי של פר מכפר על הכהנים וא"כ ודאי דהוידוי מעכב כיון דעיקר כפרתן של הכהנים הוא בהוידוי:
וע"ז אומר מה מפקא מביניהון (פי' מפלוגתא דר' יהודה ור' שמעון אם הכהנים מתכפרין בשאר עבירות בפר או בשעיר) וע"ז אומר שחטו בלא וידוי (פי' ששחט את הפר בלא וידוי) על דעתי' דר' יהודה צרי' להביא פר אחר (והוא ט"ס וצ"ל אינו מביא פר אחר) כיון דהוידוי אינו כפרה בפני עצמה על דעתי' דר' שמעון צריך להביא פר אחר (פי' כיון דלר' שמעון וידוי הפר הוא כפרה בפני עצמה על הכהנים א"כ הוידוי מעכב):
וע"ז אומר אף שעיר המשתלח כן (שי' במה דפליגי בשעי' המשתלח שלחו בלא וידוי על דעתי' דר"י אין צריך להביא פר אחר על דעתי' דר' שמעון צריך להביא פר אחר:
וע"ז אומר התודה ושחטו ונשפך הדם את אמר צריך להביא פר אחר וצריך להתודות פעם שני' או יצא בוידוי הראשונה (פי' דאף שהוידוי מעכב אעפ"כ כיון דהפר הכני היא לתשלום זריקת הדמים של הראשון ועיין בספרי נועם ירושלמי על יומא מה שהבאתי התוס' ישנים ביומא (ד' ס"ב) שהעיקר הוא הראשון] וא"כ איפשר לומר שיצא בוידוי של ראשון או דילמא שצריך להתודות פעם שני' ג"כ:
וע"ז אומר אף שעיר המשתלח כן וכתב הפ"מ אף שעיר המשתלח כמו כן איכא למיבעי' הכי כו' ומיבעי' לן לענין הגרלה מהו שצריך להגריל או כבר יצא בהגרילו של ראשון וכן הוא ביומא ולא איפשיטא הני בעי לר' יהודה וכבר כתבתי שהאיבעי' הוא אליבא ר' שמעון דר' שמעון סובר דוידוי מעכב וקשה דא"כ ליפשוט ממתניתין דיומא (ד' ס"ב) מת א' מהם אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני ואם משהגריל מת יביא זוג אחר ויגריל עליהם אלמא דצריך הגרלה שנית:
ע"כ נ"ל דמיבעי' לי' לענין וידוי וכמו דאמרינן (פ"ו דיומא ה"א) הגריל שלשה ליתן מא' על הבדים מא' על הפרוכת כו' איזו מהן משתלח ר' זעירא אמר לכפר עליו את שהוא מכפר בו חבירו משתלח את שאינו מכפר בו אין חבירו משתלח ר' הילא אמר לכפר את שגומר הכפרה כולו על דעתי' דר' זירא שלשתן משתלחין. ועל זה אומר אף שעיר המשתלח כן שהוא צריך להגריל פעם שני' או ככר יצא בוידוי של ראשון ופירוש שאם מת א' מהם צריך להגריל פעם שני') וכמו דאמרינן ביומא (דף ס"א) בעא מיני' רבא מר"נ כמה שעירים משלח ופירש"י אם נשפך דם השעיר לאחר שנגמר מתנות שבפנים והוצרך להביא שני' ולהגריל עליהן נשחט של שם ונתן מתנות הפרוכת ונשפך הדם והוצרך עוד להביא שני' ולהגריל עליהן כו' הרי כאן ג' שעירי עזאזל משלשה זוגות אמר

ליה וכי עדרו ישלח אמר ליה וכי עדרו שורף לא דמי התם לא כתיב אותו הכא כתיב אותו וזהו לשיטת הש"ס דילן אבל לשיטת הירושלמי כולן משלח:
וע"כ מיבעי' לי' אף שעיר המשתלח כן שהוא צריך להגריל עליו פעם שני' (כי' אם נשפך הדם אחר מתנות שבפנים וכן אחר מתנות שבהיכל). או כבר יצא בוידוי של ראשון (פי' לשיטת הירושלמי דמשלח כולן וע"כ מיבעי' ליה אם צריך להתודות על כולם או שיצא בוידוי של ראשון) ודו"ק:

פרק ב

הלכה א

קטע ב
מתניתין ידיעות הטומאה שתים שהן ארבע כו' ובגמ' ר' ירמי' בעי פשיטא בידיעה האחרונה עדשיהא יודע שחייב להביא בה קרבן אף בידיעה ראשונה כן נשמעינה מן הדא שני שבילין א' טמא וא' טהור והלך באחד מהן ונכנס למקדש יצא והזה ושנה וטבל והלך בשני ונכנס למקדש חייב ויודע שהוא חייב להביא קרבן (פי' דבכניסה ראשונה הי' ספק א"כ אינו יודע שחייב להביא קרבן וא"כ איך מביא קרבן אח"כ הא בכניסה ראשונה לא הוי לו רק ספק ידיעה) אמר ר"ל דר' ישמעאל היא דאמר חייב על העלם טומאה והעלם מקדש [ועיין בפ"מ שכתב דשיטת הירושלמי הוא דלא כשיטת הש"ס דילן דלשיטת הש"ס דילן (ספ"ג דשבועות ד' י"ט) הוא דמשני ר"ל כר' ישמעאל היינו דלר' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחילה ולשיטת הירושלמי הוא דמשני ר"ל דר' ישמעאל הוא דמחייב על העלם טומאה והעלם מקדש וא"כ מיירי דהי' לו ידיעה בתחילה מהמקדש ואח"כ לעלם ממנו וא"כ מתחייב משום העלם מקדש והוא דמיירי בשני שבילין היינו אף שהטומאה הוא רק בספק אעפ"כ מתחייב על העלם מקדש וכמו דאמר ר' בון בר חייא הוינן סברין מימר דמר ר"ל (נראה לי שהוא ט"ס וצ"ל ר' ישמעאל) בברי לי' שהוא טמא ונעלם ממנו טומאה (ונראה לי שהוא ט"ס וצ"ל מקדש] אבל אם הי' ספק טמא ספק טהור ונעלם ממנו מקדש ונכנס למקדש לא ממה דאמר ר"ל דר' ישמעאל היא דאמר חייב על העל' טומאה והעלם מקדש הדא אמרה אפי' ספק טמא ספק טהור נעלם ממנו מקדש ונכנס למקדש חייב]:
שם ור' יוחנן אמר משום ספק ידיעה כידיעה וע"ז אומר מה אם בשעה שאינו יודע אם טמא הוא או טהור הוא (פי' וא"כ מדאורייתא הראשונה הי' טהור שספק בר"ה טהור וכמו שכתבו התוס' בספ"ב דשבועות (ד' יט) בד"ה הלך בראשון ונכנס אי ברה"י איירי

בחד נמי חייב דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא אבל הכא איירי ברה"ר דמוקמינא לי' בחזקת טהרה (ועיין לקמן שאיפשר לומר לר"י דסובר דספק טומאה ברה"י אינו טמא רק מספק אעפ"כ מוקי הברי תא בר"ה דאפי בר"ה דספיקו טהור אפ"ה הוי לי' ידיעה) ואיפשר לומר דהטעם הוא משום דר' יוחנן אמר קמן כל ספק רה"ר ספיקו טהור ואין מתירין לו לעשות לכתחילה ע"כ הוי לי' ידיעה ודאי וא"כ בשעה שיודע שהוא טמא אלא שאינו יודע שחייבין עלי' קרבן לא כש"כ שתהא לו ידיעה ודאית]:

קטע ג

עוד שם על דעתי' דר"ל נטמא ונעשה לו ה לא ספק מהו שיעשה אצלו כהעלם דבר (והפ"מ נדחק בזה) ולי נראה בפשיטות לר"ל שאומר דידיעת ספק לא הוי כידיעה ודאית וא"כ אם הי' לו ידיעה ודאית תחילה ואח"כ נעשה לו ספק אם הספק הוי כהעלם דבר ע"ז אמר דין כדעתי' ודין כדעתי' דאתפלגון אכל חמשה זיתים ונודע לו בספק כל אחד ואחד ואח"כ נודע לו בודאין ר"ל אמר ידיעת ספק קובעתו לחטאת ר' יוחנן אמר אין ידיעת ספק קובעתו לחטאת וא"ב לר"ל דאמר דידיעה ספק מחלקת לחטאת א"כ הוי ידיעת ספק ידיעה וא"כ לא הוי העלם דבר ולר' יוחנן הוי העלם דבר ונראה לי דהא דאמר ר"י ב"ר בון צריך לגרוס אח"כ:

וע"ז אומר מחלפא שיטתי' דר יוחנן מיחלפא שיטתי' דר"ל דהא לר"ל דידיעת ספק הוי ידיעה א"כ אמאי לא משני דהוי ידיעה מחמת דידיעה ספק הוי ידיעה ור' יוחנן האיך משני משום ידיעת ספק הא הוא סובר דידיעת ספק לא הוי ידיעה. וע"ז אומר מיחלפא שיטת ר"ל תמן אמר ידיעת ספק קובעתו לחטאת וכאן אמר אין ידיעת ספק קובעתו לחטאת:

ובכאן צריך לגרוס ר' יוסי ב"ר בון בשם ר' שמואל מודה ר"ל) ש בכהן מש יח שאין ידיעת ספיקו קובעתו לחטאת שנאמר כחטאת כאשם את שמביא אש תלוי ידיעת ספיקו קובעתו לחטאת את שאינו מביא אשם תלוי אין ידיעת ספיקו קובעת לחטאת: וע"ז אמר תמן אשמו קובעו וכא מה אית לך (פי' דהא אין אשם תלוי בטומאת מקדש וקדשיו וא"כ בכאן סובר ר"ל דידיעת ספק לא הוי ידיעה ולפי"ז איפשר דנעשה בהעלם דבר) מיחלפא שיטת ר' יוחנן תמן הוא אמר נתכפר מקצת ה החטא נתכפר כולו וכא אמר הכין ונראה לי שצריך לגרוס תמן אמר אין ידיעת ספק קובעתו לחטאת וכא אמר הכין (פי' דספק ידיעה הוי ידיעה) וע"ז משני לא אמר ר' יוחנן אלא בידיעה אחרונה שאין בה חיוב קרבן (פי' מתוך שאינו ידיעה לענין שיוכל להביא חטאת ע"כ לא מחלקת אבל בידיעה ראשונה הוי ידיעת ספק ידיעה) והנה כבר בארתי בספרי נועם ירושלמי (בפ"ק

דברכות) דהש"ס דילן אינו סובר כשיטת הירושלמי דלא אמר ר"ל דידיעת ספק קובעתו לחטאת אלא דווקא אם מביא תלוי והראי' דהא איתא בכריתות שא יט) דפריך לר"ל דאמר ידיעת ספק קובעתו לחטאת והא תנן אכל ושתה בהעלם אחת אינו חייב אלא חטאת אחת והא בין אכילה לשתי' אי איפשר דלא הוי לי' שהות ויוה"כ במקום אשם תלוי קאי אלמא אע"ג דעל ספק מעילות שאינו מביא אשם תלוי וכמו דתנן בכריתות (ד' כב) ואפ"ה מקשה דאמאי מצטרפות דאמאי הא ה"ל כמו ספק ידיעה ואינו מצטרף אלא ודאי דהש"ס דילן חולק על הירושלמי אלא דר"ל סובר דידיעת ספק הוי ידיעה אפי' אי ליכא אשם תלוי וע"כ לא משני בש"ס דילן בשבועות (ד' מט) דמקשה אלא לר"ל אדמוקים לי' כר' ישמעאל נוקמי כרבי ולא משני כהירושלמי דלא אמר אלא במקום שיש חיוב אשם תלוי משום דהש"ס דילן סובר דאין חילוק וחולק על הירושלמי ודו"ק:.

קטע ז

עוד שם א"ר יוחנן כל ספק רה"ר ספיקו טהור ואין מתירין לו לעשות והא תנינן כל ספק הטהור לתרומה טהור לחטאת וכל התלוי לתרומה נשפך לחטאת אין תלוי בחטאת אלא או טמא ממש או טהור ממש (פי' וא"כ אי ספק טומאה ברה"ר אין מתירין לו לעשות וא"כ איך תנן כל ספק הטהור לתרומה טהור לחטאת כו' כיון דלכתחילה אין מתירין לו לו לעשות) א"ר זירא מתניתא בדבר שאין בא מחמת הזבח מה דאמר ר' יוחנן בדבר שבא מחמת הזבח והנה הפ"מ נדחק בזה מאד וכבר כתבתי בספרי נחלת יהושע שהוא ט"ס וצ"ל מתניתא בדבר שאינו בא מחמת הוכח והוא כמו דאיתא בנדה (ד' ו') שלא תאמר בהוכחות שנינו כמו ב' שבילין ועיין במהרש"א שם שכתב על הא שכתבו התוס' שם בד"ה שלא תאמר בהוכחות שנינו כו' ונראה לפרש כי ההיא דתני' בתוספתא דטהרות ב' שבילין א' שמא וא' טהור והלך בא' מהם ועשה טהרות והלך בשני ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחים (פי' מוכיחים לטומאה דאיזה מהם נטהר ומשום לישנא דמוכיחים קאמר הכא בהוכחות שנינו) וכתב המהרש"א ואין להקשות כיון דהוא הלך בב' השב לין ונטמא הרי בודאי גם טהרות השניים נטמאו ממנו דיש לומר כגון שהזה ושנה וטבל אחר שהלך בשביל הראשון דכה"ג איתא בסדר המשנה בטהרות וע"ז אומר כאן בבא מחמת הוכח (פי' כמו דתני' בברייתא שני שבילין א' טמא וא' טהור והלך בא' מהן ונכנס למקדש ויצא והזה ושנה וטבל והלך בשני ונכנס למקדש. ש ובכה"ג טהור ואין מתירין לעשות):

עוד שם הכל מודים שאם עבר ועשה טהור (פי' אפי' בהוכחות) מיחלפא שיטתי' דר"י תמן אמר עבר ועשה טמא וכא אמר עבר ועשה טהור כאן ברה"י כאן ברה"ר ואפי' תימר

כאן וכאן ברה"ר (פי' דאפי' תימא כאן וכאן ברה"ר אך הכא מיירי בהוכחות שהזה ושנה וטבל וע"כ אם עבר ועשה טהור והתם מיירי שלא הזה שנה וטבל בנתיים וא"כ אפי' ברה"ר טמאות):

עוד שם מיחלפא שיטתי' דר"ל מיחלפא שיטתי' דר' יוחנן דאתפלגון נזיר שנטמא בטומאת קבר התהום ריש לקיש אמר אין הנזיר מגלח ר' יוחנן אמר הנזיר מגלח:

[**והנה** הירו' הזה הוא חמוה וגם הפ"מ נדחק בזה וכתב ופלוגתא דר"י ור"ל לא מצא במקום אחר ע"כ נראה לי שהוא ט"ס בירושלמי וצריך להיות דאתפלגון נזיר שנטמא בטומאת קבר התהום ר' יוחנן אמר אין הנזיר מגלח וריש לקיש אמר הנזיר מגלח והוא כמו דפליגי ר' יוחנן ור' אושעי' בפסחים (ובפ"ח דנזיר) נזיר שנטמא בספק רה"י כו ר' הושעי' רבה אמר הנזיר מגלח ור' יוחנן אמר אין הנזיר מגלח דתנינן תמן כל טומאה מן המת שנזיר מגלח עלי' חייבין עלי' בבית המקדש. וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליו אין חייבין עליו על ביאת מקדש. והוא כמו שביארתי בכמה מקומות ובהקדמה לספרי עצת יהושע דר' יוחנן סובר דספק טומאה ברה"י הוא טמא רק בתורת ספק ולא בתורת ודאי ור' אושעי' סובר דטמא בתורת ודאי

וע"כ פליגי בזה ר"ל ור' יוחנן בנזיר שנטמא בקבר התהום דהיינו בספק דר"ל אומר הנזיר מגלח דסובר כר' אושעי' דספק טומאה ברה"י הוי טמא ודאי ור' יוחנן אמר אין הנזיר מגלח דאינו טמא חלא בתורת ספק וע"כ אין הנזיר מגלח (וכצ"ל) כאן ברה"י כאן ברשות הרבים ואפילו (הוא ט"ס וצ"ל) ואילו תימר כאן וכא אן ברה"י מיחלפא שיטתי' דר"ל מיחלפא שיטת ר' יוחנן דהא ר"ל סובר דהוא טמא ודאי וא"כ ה"ל ידיעה ודאית ול הי' צריך לאוקמי כר' ישמעאל. ור' יוחנן שסובר דהוא טמא בספק א"כ תקשה על הא דאמר דאם עבר ועשה הטהרות טהורות הא טמא מספק אלא ודאי דכאן מיירי ברה"ר והוא כמו שכתבו התוס' דהך דשני שבילין מיירי בר"ה ודו"ק] מח

עוד שם והא ר' יוחנן אמר משום ספק ידיעה כידיעה ואפי' ראשונה בשרץ ושני' במת הראשונה עד שלא נתגייר והשני' שנתגייר הראשונה עד שלא הביא שתי שערות והשני משהביא. והנה הפ"מ נדחק ב בזה מאד לפרש דקאי אשני שבילין דראשונה בשרץ ושני' במת והוא דוחק:

ע"כ נראה לי שהפי' הוא דראשונה בשרץ ושני' במת היינוהידיעה ראשונה והידיעה שני' (פי' דכיון דלר"י לא בעינן ידיעה ראשונה ידיעה ודאית ואפי' ספק ידיעה הוי כידיעה: ובידיעה אחרונה בעינן שתהא ידיעה שחייב בה קרבן) ע"ז אומ' אפי' הראשונה בשרץ ושני' במת (פי' שבידיעה השני' נתודע לו שהטומא' הי' במת אעפ"כ כיון

שהידיעה שבתחלה הי' בטומאה אף שהי' הראשונה בשרץ אעפ"כ הוי ידיעה) (ומה שפי' הפ"מ לפי פירושו דהוא אליבא דר"א דאמר דבעינן עד שיודע לו באיזה טומאה הוא דוחק. דהתם בידיעה אחרונה מיירי והכא מיירי אף שאין ידיעה הראשונה שוה לידיעה שני' אפ"ה חייב) וע"ז אומר הראשונה עד שלא נתגייר (פי' ונטמא אח"כ כשנתגייר ונודע לו אח"כ אף שידיעה ראשונה של טומאה הי' עד שלא נתגייר אעפ"כ הוי ידיעה) וע"ז אומר אפי' הראשונה עד שלא הביא שתי שערות (פי' ידיעה הראשונה הי' עד שלא הביא ב' שערות והשני' הי' משהביא ב' שערות וכמו דאיתא בשבועות (ד' ה') דרבי סובר דידיעת בית רבו שמה ידיעה):

והא שאומר לכל זה דלר"י אעפ"י שהראשונה בשרץ והשני' במת הוי נמי ידיעה. הוא לענין שאומר אח"כ נטמא במת כו' וכמו שאבאר:

קטע ח

עוד שם נטמא במת וידע בשרץ ולא ידע אין שם טומאה קלה אצל טומאה חמורה (נראה לי שהוא ט"ס וצ"ל נטמא במת וידע בשרץ וידע אין שם טומאה קלה אצל טומאה חמורה) (פי' ואעפ"י שאח"כ הי' לו העלם טומאה של שרץ וידיעה אח"כ אעפ"כ אין שם טומאה קלה אצל טומאה חמורה וא"כ כיון שלא הי' העלם טומאה במת אין שם טומאה קלה אצל טומאה חמורה) ונראה לי שהטעם הוא כמו שביארתי בספרי נחלת יהושע שהוא כמו דאמרינן במנחות (ד' כ"ד) דשבע לה טומאה וע"כ אין שם טומאה קלה אצל טומאה חמורה וע"כ אין חייב על העלם טומאה של שרץ כיון דאין שם טומאה קלה אצל טומאה חמורה:

וע"ז אומר נטמא במת ולא ידע בשרץ ולא ידע ואח"כ נודע לו על השרץ ואח"כ נודע לו על המת (פי' שאח"כ בידיע' שבסו' נודע לו על המת אך בידיעה שבתחילה לא הי' רק על טומאת השרץ) וע"כ מיבעי' לי' מפני שנודע לו על השרץ תחילה כמו שיש טומאה קלה אצל טומאה חמורה דהא מהני ידיעת השרץ להיות ידיעה בתחילה וע"כ הוי כמו טומאה חמורה על טומאה קלה או מפני שקדמה לה טומאת המת תדחה לטומאת השרץ ולידיעתה ואין שם לטומאה קלה אצל טומאה חמורה ולא מהני אע"ג שהי' לו ידיעה תחילה רק בשרץ אעפ"כ לא מהני מפני שכבר שבע לה טומאה:

עוד שם נטמא במת וידע בשרץ ולא ידע ונכנס למקדש בהעלימו של מה חייב בהעלם שרץ פטור והנה צריך לבאר לפי מה שביארתי דהטעם מפני שאין שם לטומאה קלה אצל טומאה חמורה א"כ מהו החידוש דבהעלמו של מת חייב בהעלמו של שרץ פטור כיון שאין שם לטומאה קלה אצל טומאה חמורה:

וע"כ הי' איפשר (שהוא ט"ס וצ"ל) נטמא בשרץ ולא ידע במת וידע ונכנס למקדש בהעלמו של מת חייב בהעלמו של שרץ פטור והטעם הוא דאם נכנס למקדש בהעלמו של שרץ פטור (פי' אם ידע שנטמא במה אעפ"י שאין בזה הטעם שאין שם לטומאה קלה אצל טומאה חמורה דהא נטמא בשרץ תחילה וטומאה חמורה חל על טומאה קלה אעפ"כ לא הוי שב מידיעתו כיון דידע מטומאת מת החמורה ונכנס למקדש וא"כ אין שב מידיעתו דהא טומאת מת חמורה והוא ידע ואעפ"כ נכנס למקדש וא"כ לא הוי שב מידיעתו וכמו דאיתא בשבועות (ד' כ"ו) בעא מיני' רבינא מרבא נשבע על ככר ומסתכן עלי' מהו כו' אמר לי' תנינא שב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו כו' משא"כ אם נטמא בשרץ ובמת וידע בשרץ ונכנס בהעלמו של מת אעפ"כ הוי שב מידיעתו כיון דטומאת מת חמורה כמו שכתבו התוס' בחולין (ד' ק"א) בד"ה הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור ואם תאמר והא לר"ע נמי פטור דהא אינו שב מידיעתו הוא דמזיד הוא על השבת דחמור דבסקילה ויש לומר דאפי' הכי חמיר לי' יוה"כ לפי שהוא יום כפרה וסליחה וה"נ חמירא לי' טומאת מת ועל כן חייב:

עוד שם ירד לטבול מטומאה חמורה ונסמכה לו טומאה קלה עלתה לו טומאה קלה ליידא מילה שאם טבל ונכנס למקדש פטו' ירד לטבול מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה חמורה לא עלתה לו טומאה חמורה ליידא מילה שאם טבל ונכנס למקדש חייב

[**והנה** לפי מה שביארתי ששיטת הירושלמי הוא דאם נטמא טומאה חמורה שבע לי' טומאה ואינו טמא בטומאה קלה וא"כ למאי אומר עלתה לו טומאה קלה ליידא מילה שאם טבל ונכנס למקדש פטור וא"כ קשה דהא בלאו"ה שבע לי' טומאה וא"כ אינו טמא בטומאה קלה ולמאי הוא אומר שעלתה לו הטבילה. ודוחק לומר שאם לא הי' אומר שעלתה לו הטבילה לטומאה קלה אז הי' חל עלי' אח"כ הטומאה קלה אף שתחילה שבע לי' טומאה ואיפשר לומר שנטמא בטומאה קלה מתחילה ואח"כ נטמא בטומאה חמורה ואח"כ נודע לו הטומאה קלה שהי' בתחילה (או כמו שביארתי בספרי נועם ירו' על ברכות מה שכתבו התוס' בחולין (ד' ע"ג) דבטומאת ראי' לא שייך שבע לי' טומאה):

ומה שהקשה הפ"מ דהא בכריתות (ד' ח) אמרינן דמאן דאיחייב לי' חמשה טבילות כיון דטביל חדא זימנא איטהר ולא מחלקינן אם נסמכה לו טומאה חמורה או לא ואין שום סברא לחלק בזה ואפי' בענין כוונה לטהרה דאמרינן הוחזק לקל לא הוחזק לחמור כאותה ששנינו גבי מעלות (בפ"ב דחגיגה] התם הוא להחזיקו בטהרה והמוחזק למעשר לא הוחזק לתרומה כו' ולי נראה דהא דאמרינן בכריתות דלא בעי טבילה לכולם היינו אם נתכוין לטבול מכל טומאות אז אין צריך טבילה לכל טומאה אבל הכא מיירי שאם טבל

לקל ולא טבל לטומאה החמורה אם כן הוי כמתעסק וסובר הירושלמי דכמו דאמרינן בחולין (ד' ל"ב) דפסיל רחמנא מתעסק בקדשים בשחיטה א"כ לטבילה שהוא להכשירו ליכנס למקדש פסול ג"כ מתעסק וע"כ אם טבל לקלה הוי מתעסק אצל טומאה החמורה וע"כ לא עלתה טבילה ולא דמי להא דחגיגה דהתם הוא לענין כונה למה לטבול אם לחולין או לתרומה והני מעלות הוי דרבנן משא"כ לענין הכונה למה הוא הטבילה על הטומאה אם הוא לטומאה חמורה או לטומאה קלה וכה"ג אמרי' בזבחים (דף מו) השוחט לחולין הקרבן כשר אבל השוחט משום חולין פסול משום דהוי כמו מתעסק ועל כן אמר ליידא מילה שאם טבל ונכנס למקדש חייב (פי' דדוקא לקדשים דבקדשים פסול מתעסק אבל לא לחולין דלחולין לא בעי כונה) ועיין בחולין (ד' לב):

קטע ט

עוד שם הא מטומאה חמורה ונסמכה לו טומאה חמורה לא הא מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה קלה לא ירד לטבול מטומאה חמורה ונסמכה לו סככות ופרעות מאחר דמר ר"י בשם ר' ינאי כולהון תורה הן אצל תרומה כמו שהיא טומאה חמורה או מאחר שאין הנזיר מגלח עליהן כמו שהיא טומאה קלה. ונראה לי דר' יוחנן אזיל לטעמי' שביארתי לעיל שסובר דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא אינו רק בתורת ספק ולא בתורת ודאי וע"כ מיבעי' לי' אם טבל לטומאה החמורה אם עלתה לו טבילה לטומאת ספק דהוי טומאה קלה דהא אין הנזיר מגלח עלי' או מאחר דלחומרא הוי הספק כודאי וא"כ עלתה לו טבילה דהוי כמו ודאי]:

קטע י

עוד שם אנדרוגינוס ראה לובן ונכנס למקדש פטור ראה אודם ולובן כאחד ונכנס למקדש חייב אית תניי תני פטור אמר ר' יוחנן ר' שמעון היא דתני שני שבילין א' טהור וא' טמא הלך בא' מהן ונכנס למקדש בראשון והוזה ושנה וטבל בשני ונכנס חייב ר"ש פוטר בזה ר"ש בן יהוד' פוטר בכולן משו' ר' שמעון ניחא אנדרוגינו' גבי לובן את עביד ליה אשה גבי אודם את עבד לי' אים ברם הכא אין כאן טומאה ידועה (פי' דכיון שלא טבל בינתיי' א"כ הוה לי' טמא ודאי) אמר ר' שמואל בר סוסרטי תיפתר בששכח לראשון (פי' והוי לי' מקצת ידיעה וכמו דאיתא בשבועות (ד' י"ט עיין שם) ר' יוסי בעי מה אנן קיימין אם בששכחו לעולם שביל א' הוא (פי' וא"כ טהור הוא דהא ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור) אה שחזר ושכחו שני שבילין הן (נראה לי שהוא ט"ס וצ"ל אם כשחזר וזכרו שני שבילין הן פי' וא"כ הוי ידיעה ודאי) הפ"מ פי' באופן אחר עיי"ש:

עוד שם א"ר יוסי ב"ר בון אתי' דר"ש כר' אליעזר על דעתי' דחזקי' כמה דר"א אמר תמן עד שידע אם בשרץ נטמא אם במת כן ר' שמעון אומר כאן עד שידע אם באודם נטמא

אם בלובן ניחא תמן משו' דאמר ספק ידיעה כידיעה ברם הכא כיון דחזא לובן ואוד' כא' ידיעה ודאי' היא ועיין בפ"מ שנדחק בזה מאוד:

ולי נראה (שיש בכאן ט"ס וחילוף השורות וכצ"ל) ניחא תמן משום דאמר ספק ידיעה כידיעה ברם הכא מכיון דחזי לובן ואודם כא' ידיעה ודאי' היא אמר ר"י בר בון אתי' דר"ש כר"א על דעתי' דחזקי' דאמר כמה דר' אליעזר אמר תמן עד שידע אם בשרץ נטמא אם במת כן ר"ש אומר כאן עד שידע אם בלובן נטמא אם באודם (והוא כמו דאיתא בנדה (ד' כ"ח) אמר עולא לא הא מני ר"ח היא דתנן ר"א אומר כו' טל העלם שרץ הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש ר"ע אומר ונעלם ממנו והוא טמא כו' לא בעינן כו':

והא דאמר דר"ש כר' אליעזר הוא משום דסובר דהאי ברייתא צריך לומר דהיא ר"ש דהא אמרינן אנדרוגינוס שראה לובן או אודם אין חייבין על ביאת מקדש ונראה לי דצריך לגרוס טומטום ואנדרוגינוס כמו דאיתא בנדה (ד' כ"ח שם) ואשמעינן רבותא דאע"ג שנקרע טומטום ואח"כ נודע שהוא זכר ומטמא בלובן אפ"ה פטור דאע"ג דאיגלאי מילתא למפרע שהי' טמא אך משום דתחילההוי ידיעת ספק וע"כ פטור וא"כ מוכח דאתי כר"ש דסובר דספק ידיעה לא הוי כידיעה דאי כת"ק א"כ הוי ספק ידיעה כידיעה והוי חייב וע"כ אומר דר' שמעון סובר כר' אליעזר:

קטע יב

שם ר' יוסי בעי אכל חצי זית בידיעת קודש והעלם טומאה כו' וכתב הפ"מ מדין זה לא מצאתי מבואר ובשבת פ' כלל גדול (ד' ע"א) גרסינן בכיוצא בזה כו':

ועיין בירושלמי דשבת פ' כלל גדול (ה"א) אלא קצר חצי גרוגרת בזדון שבת ובשגגת מלאכות וחצי גרוגרת בין הערבים כו' שגגות ושגגות שבו מהו שיצטרפו אמר ר' יוסי אע"ג דלא אמר ר' יוסי מילתא דא אמר דכותי' אכל חצי זית בידיעת קודש ובהעלם טומאה וחצי זית בהעלם קודש ובידיעת טומאה העלם והעלם שבו מהו שיצטרפו כו' עיי"ש]:

פרק ג

הלכה א

קטע ב

מתני' שבועות שתי' שהן ארבע שבועה אוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי כו' ובגמ' ניחא שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי מה אנן קיימין אם בידוע שאכל ונשבע שלא אכל שבועת שקר היא ואם סבור שאכל ונשבע שלא אכל ר' בא בר ר"י בשם

רב בשוגג בקרבנה ובמזיד בקרבנה אבל סבור הייתי שאין בו שבועה מותר אלא במזיד בה ובשוגג בקרבנה ולא כן אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן מזיד בחלב ושוגג בקרבן מתרין בו ולוקה ומביא קרבן לית יכיל דאמר ר' אילא בשם ר' אליעזר כך משיב ר' ישמעאל לר' עקיבה מצינו דבר שחייבין בזדונו משום שבועת שקר ובהעלמו משום ביטוי ויתיביני ר' עקיבא מצינו דבר שחייבין בזדונו משום שבועת שקר ומביא קרבן:

והנה מפי' הפ"מ מוכח דר"ע לית לי' הא דר' יוחנן וזהו דוחק דהא דר' יוחנן הובא בירושלמי בשבת ובב"ק [ע"כ נראה לי דאיפשר לומר דבשבועות שגגה לשעבר ליתא בזה לדר' יוחנן והוא כמו דאיתא בש"ס דילן בשבת (ד' ס"ט) אמר אביי הכל מודים בשבועת ביטוי שאין חייבין עלי' קרבן עד שישגוג בלאו שבה הכל מודים מאן ר' יוחנן פשיטא כי א"ר יוחנן היכא דאיכא כרת אבל היכא דליכא כרת לא סד"א הואיל וחיוב קרבן חידוש הואיל דבכל התורה כולה לא אשכחן לאו דמייתי עלי' קרבן כו' וא"כ הכא כיון דהוא בלאו ולא בכרת וא"כ בעינן שישגוג בלאו שבה וא"כ לא יכול לשנויי בשוגג בקרבנה ומזיד בקרבנה כיון דהקרבן הוא על הלאו שבה:

עוד שם אלא כי אנן קיימין בברי לו שאכל ונשבע ונמצא שלא אכל לא באומר אין זו שבועה (פי' דאם בכה"ג הרי הוא כאומר אין זו שבועה וכמו דאמר רב אבל אם אומר סבור הייתי שאין בו שבועה מותר). וע"ז אומר תמן באומר אין זו שבועה ברם הכא ביודע בה ששבועה היא אלא שטועה מחמת דבר אחר:

[**והנה** הפ"מ פי' בזה בדוחק. ולי נראה דהא דאמר מתחילה מה אנן קיימין אם בידוע שאכל כו' ואם סבור שאכל ונשבע שלא אכל ר' בא רב יהודה בשם רב בשוגג בקרבנה ובמזיד בקרבנה לא אמר רב על הא דשבועת ביטוי אלא שרב אמרה בשבועת העדות וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ד דשבועות ה"ב) ר' בא רב יהודה בשם רב בשוגג בקרבן במזיד בקרבן אבל אם אמר סבור הייתי שאין זו שבועה מותר וע"ז אמר ר' בא בר רב יהודה בשם רב בשוגג בקרבן במזיד בקרבן וכן איתא בש"ס דילן בשבועו' (ד' ל"א) ועל שגגתה עם זדון העדות היכי דמי שגגתה עם זדון העדות אמר רב יהודה אמר רב באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבין עלי' קרבן וע"ז פריך ה"נ בשבועת ביטוי דאיך איפשר שבועת ביטוי לשעבר ואם כסבור שאכל והוא לא אכל וא"כ אמאי אמר רב שם בשבועת העדות באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבין עלי' קרבן:

וע"ז משני בירושלמי המן באומר אין זו שבועה והוא דשבועת העדות אם טעה שאינו יודע לו עדות א"כ בקושטא קא משתבע וכמו שהקשו התוס' בשבועות (ד' ל"א) בד"ה

ואין כו' והוא בקושטא קא משתבע דהא באמת אינם יודעים עדות ומה שכתבו התוס' דמיירי באומר לא ידענו או לא ראינו לך עדות איפשר לומר דלשיטת הירושלמי קאי רב אמתניתין ושם תנן אין אנו יודעים לך עדות וע"ז אומר תמן באומר אין זו שבועה אבל הכא ביודע בה ששבועה היא אלא שהוא כטועה מחמת דבר אחר (פי' אם כסבור שאכל והוא לא אכל הוי האדם בשבועה שהוא רק כטועה מחמת דבר אחר או שהירושלמי מחלק בין שבועת העדות לשבועת ביטוי כמו דאיתא בשבועות (שם) ואין חייבין על שגגתה לימא תנינא לדרב כהנא ורב אסי לא אע"ג דתנן איצטריך ס"ד אמינא הכא הוא דלא כתיב ונעלם דבעינן שוגג דומי' דמזיד אבל הכא דכתיב ונעלם אפי' שגגתה כל דהו קמל"ן וע"ז אומר דבשבועת העדות לא מיחייב ע"ז בלשעבר רק באומר ששבועה זו אסורה אבל אינו יודע שחייבין עלי' קרבן אבל לענין שבועת ביטוי דכתיב ונעלם הוי האדם בשבועה שהוא רק כטועה מחמת דבר אחר [ובזה הי' מתבאר לקמן הירושלמי (פ"ג דשבועות ה"ח) לפי גירסת הרשב"א שם שבועה שאין אנו יודעין לך עדות חייבין עלי' משום ביטוי שבועה שלא נעידך לוקין עליו משום שבועת שוא (כצ"ל) והקשה הרשב"א דהא אין חייבין בלשעבר אלא באומר ששבועה זו אסורה אבל איני יוד אם חייבין עלי' קרבן ובכה"ג חייב משום שבועת העדות נמי אבל לפי מה שביארתי דהירושלמי מחלק בין שבועת העדות לשבועת ביטוי דבשבועת ביטוי מיחייב על לשעבר אף על שגגתה גרידא הוי ניחא שפיר].

קטע ג

עוד שם מה אנן קיימין אם באומר שבועה שאוכל אכילת תורה אף ר' עקיבא מודה ואם באומר שבועה שלא אטעום אף רבנן מודו אלא כי אנן קיימין כל שהוא כל שהוא אכילה פתר לה כר"ע דאמר כל שהוא אכילה (וכתב הפ"מ כל שהוא אכילה לא שייכא הכא מידי דהא בפלוגתא דר"ע ורבנן מיירי אלא בהלכה דלקמן גרסינן לה דמוקי לה התם לברייתא כל שהוא ופריך כל שהוא אכילה בתמי' פתר לה כר"ע דר"ע אמר כל שהוא אכילה ואגב שטפא דלקמן טעו והעתיקו לה הכא) ושגה בזה דאדרבא לקמן הוא ט"ס והעתיקו להא דהכא וכמו שכתב הוא בעצמו לקמן דביומא לא גריס להא כל שהוא אכילה והתם צריך לגרוס אם בדם שקרש והתני דם שקרש לא אוכל ולא משקה אלא כי אנן קיימין כמו הוא וכן איתא ביומא והוא ט"ס והעתיקו להא דהכא:

ובכאן צ"ל פתר לה כר"ש והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' כב) איבעי' להו ר"ע בכל התורה כולה כר"ש ס"ל דמיחייב במשהו דתני' ר"ש אימר כל שהו למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן כו' ת"ש ר"ע אומר נזיר ששרה פתו ביין ויש בה כדי לצרף כזית

חייב ואי ס"ד בעלמא כר"ש למה לי לצרף כו' והירושלמי סובר דר"ע כר"ש ס"ל דמה"ת בכל שהוא למלקות (והא דמקשה הש"ס מהא דר"ע אומר נזיר ששרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב וכמו שכתבו התוס' בע"ג (ד' מז) ד"ה ואיהו כו' מה שפירש ר"ת דהיינו דווקא כשהאיסור הוא בעין אבל ע"י תערובות לא וכבר הבאתי בספרי נחלת יהושע שקשה על התוס' דא"כ מאי מקשה הש"ס בשבועות (ד' כא) עיי"ש) וע"כ סברי התוס' דר"ע כר"ש ס"ל דאכילה בכל שהוא וכמו שביארתי

ובזה יתבאר הא דאמר אח"כ בירושלמי מה מפקא מביניהן כו' ופירש הפ"מ כלומר מאי איכא עוד בינייהו באומר שבועה שאוכל ככר זו ואכלה חסר כל שהוא כו' והוא דוחק:

ע"כ נראה לי דקאמר מה מפקא מביניהן (פי' אי אמרי' דהטעם של ר"ע הוא משום שלא נתנה התורה שיעורין אלא דווקא באיסור הבא מאיליו אבל לא באיסור שבא ע"י עצמו וא"כ לפי"ז זה אינו רק אם נשבע שלא אוכל ואכל כל שהוא שחייב ואף דלכל האיסורין שיעור אכילה הוא בכזית זהו דווקא בשאר איסורין אבל לא באיסור הבא ע"י עצמו וכמו דתנן אמרו לו לר' עקיבא היכן מצינו באוכל כל שהוא חייב שזה חייב אמר להן איכן מצינו במדבר ומביא קרבן שזה מדבר ומביא קרבן וא"כ זהו דווקא בנשבע שלא אוכל ואכל כל שהוא אבל בשבועה שאוכל ככר זו ואכלה חסר כל שהוא א"כ כיון שנשבע שלא יאכל הככר בשלימות א"כ אכלה חסר כל שהוא חייב דהא כל שהוא אינו אכילה וכן בשבועת ביטוי שבועה אשתי נהנית לי אם אוכל ככר זו ואכלה חסר כל שהוא נמי אינו שייך להפלוגתא דר"ע ורבנן אבל אם הטעם שר"ע סובר כר' שמעון דשיעור אכילה בכל שהוא אלא דלקרבן הלמ"מ דבעינן כזית (ועיין במ"ל) וא"כ בשבועה שאוכל ככר זו ואכלה חסר כל שהוא נמי לר"ע פטור ולרבנן חייב:

וע"ז אומר מה מפקא מביניהן (פי' בין שני הטעמים אם מחמת שהוא אוסר על עצמו או שסובר כר"ש) ע"ז אומר שבועה שאוכל ככר זו ואכלה חסר כל שהוא על דעתי' דר"ע חייב על דעתין דרבנן פטור שלא אוכל ככר זה ואכלה חסר כל שהוא על דעתי' דר"ע פטור על דעתין דרבנן חייב (והכא הוא בהיפוך דר"ע לקולא ורבנן לחומרא כו') וכל זה הוא דווקא אי אמרי' דהטעם הוא דר"ע סובר כר"ש אבל אם הטעם דהיכן מצינו במדבר מביא קרבן וע"כ מיחייב אפי' אמשהו א"כ לר"ע הוא דווקא לחומרא להתחייב אבל לא לקולא ודו"ק:

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) מתניתין שבועה שלא אוכל ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה חייב שתים ובגמ' שתי' בכלל אכילה ולא אכילה בכלל שתי' ר' יונה שמע כולהון מיכא על כן אמרתי לבנ"י כל נפש מכם לא תאכל דם מה אנן קיימין אם בדם שקרש והתני דם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה אלא כן אנן קיימין כמו שהוא (כצ"ל) והא דאמר כל שהוא אכילה פתר לה כר"ע כבר ביארתי לעיל (בהלכה א') שהוא ט"ס ומועתק מהא דלעיל וכן ביומא ליתא ומחמת דאמר לעיל כל שהוא אכילה העתיקו נמי להכא (ודלא כהפ"מ) ועיין לעיל (ה"א):

עוד שם חזר ר' יונה ופתר מתניתא ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך כו' אם בטועם טעם יין לתבשיל והלא טעם לפגם הוא כו' (ומזה הירושלמי ראי' למה שכתבתי בע"ג (פ"ה ה"ג) דיין בתבשיל נותן טעם לפגם וביארתי שם דלא כהפ"מ ששגה בזה ופי' דיין בתבשיל הוא נותן טעם לשבח):

קטע ג

עוד שם ר' יוסי שמע כולהון מכא שבועה שלא אוכל ושתה אינו חייב אלא אחת אמרי חברי' קומי ר' יוסי ומר דבתרה שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת אמר לון ר' יוסי אילו מי שאמר שבועה שלא אוכל ככר זו וחזר ואמר בועה שלא אוכל ככר זו ואכל שתיהן שמא אינו חייב שתים:

[**והנה** בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דמ"ש) הגהתי שם וביארתי שם כמו דאמרינן הכא לקמן עד כדון כשאמר שבועה שלא אוכל ושתה וכרבי דאמר שבועה שלא אשתה וביארתי שם שצריך להגיה הכא הא דאמר לקמן עד כדון כשאמר שבועה שלא אוכל ושתה וכרב (צ"ל כרבנן) דאמרי שבועה שלא אשתה (פי' דמתניתין מיירי שאומר שבועה שלא אוכל ושלא אשתה פי' וא"כ אין ראי' מכאן דשתי' בכלל אכילה):

עוד שם אמרי חברי' קימי דר' יוסי ומר דבתרה שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת אמר לון ר' יוסי אילו מי שאמר שבועה שלא אוכל ככר זו וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ככר זו ואכל שתיהן שמא אינו חייב שתים:

והנה הירושלמי הזה יש בו שיבושים וט"ס ונתחלפו השורות (וכצ"ל) אמר חברי' קימי דר' יוסי ומר דבתרה שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה חייב שתים (פי' וא"כ מוכח דאין שתיה בכלל אכילה דאל"ה אינו חייב אלא אחת וכמו דאיתא בשבועות (דף כ"ג) א"ל אביי אלא מאי שתיה בכלל אכילה אימא סיפא שבועה שלא אוכל ושלא אשתה

ואכל ושתה חייב שתים כיון דאמר שלא אוכל איתסר לי' בשתי' כי אמר שלא אשתה אמאי חייב אילו אמר שלא אשתה תרי זימני מי מחייב תרתי):

והנה בכאן צריך לגרוס הא דאיתא בירו' בסוף (ונתחלפו השורות) עד כדון בשאמר שלא אוכל ושתה אמר שלא אשתה ושלא אוכל שתיה בכלל אכילה ולא אכילה בכלל שתיה (והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' כ"ג) התם דאמר שלא אשתה והדר אמר שלא אוכל דשתי' בכלל אכילה איתא אכיל' בכלל שתי' ליתא).

ואח"ז צריך לגרוס הא דאמר לון ר' יוסי אילו מי שאמר שבועה שלא א וכל ככר זו וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ככר זו ואכל שתיהן שמא אינו חייב שתים. והנה בספרי נועם ירושלמי (פ"ב דמ"ש) שם ביארתי דהפי' הוא כמו דמשני בשבועות (שם) אלא לעולם כדקתני ושאני הכא כיון דאמר שלא אוכל והדר אמר שלא אשתה גלי אדעתי' דהך אכילה דאמר אכילה גרידתא היא ע"ז אמר לון ש יוסי (שם פ"ב דמ"ש) אילו מי שהיו לפניו שני ככרים ואמר שבועה שלא אוכל ככר זה וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ככר זה שמא אינו חייב שתים (פי' דחייב שתים משום שחילקוהו לכל ככר בפני עצמו וה"נ הא חלקינהו לאכילה ושתיה בפני עצמו וע"כ חייב שתים וכן צריך לפרש הכא אמר לון ר' יוסי אילו מי שאמר שבועה שלא אוכל ככר זו וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ככר זו ואכל שתיהן שמא אינו חייב שתים מ דכיון דחלקינהו מיחייב שתים וה"נ אם אמר שלא אוכל והדר אמר שלא אשתה):

אך זה דחוק דהא אינו דומה זה לזה דהתם היו ב' ככרות וע"כ חייב שתים משא"כ הכא כיון דשתיה בכלל אכילה ע"כ איפשר לומר דאינו חייב אלא אחת]:

ע"כ נראה לי שהוא ט"ס (וכצ"ל) אמר לון ר' יוסי וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ב דמ"ש) אילו מי שהיו לפניו שני ככרים ואמר שבועה שלא אוכל ככר זה וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ככר זה הוא ט"ס וצ"ל) שלא אוכל שתיהם שמא אינו חייב שתים אי משום דחל שבועה על הככר בכולל דהא נשבע אח"כ שלא אוכל שתיהם) והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' כח) גבי שבועה שנא אוכל תאנים וחזר ואמר שלא אוכל תאנים וענבים וא"כ כיון דחייב על ככר זה שנשבע תחילה שתים והוא משום דחל בכולל וא"כ אמאי תנן אכל ושתה חייב שתים דכיון דאמר שלא אשתה תחילה והדר אמר שלא אוכל. וא"כ בשבועה האחרונה שתי' בכלל אכילה וחל על השבועה הראשונה מחמת שניתוסף בו אכילה ג"כ וא"כ למאי תנן אכל ושתה דאפי' לא אכל נמי חייב שתים וכן הקשו התוס' בשבועות (ד' כג) בתוס' ד"ה כגון דאמר שלא אשתה ושלא אוכל וא"ת א"כ מאי אירי' אכל ושתה אפי' שתה תרי זימני נמי דמיגו דחיילא שבועה בתרייתא אאכילה חיילא

נמי אשתי' דכה"ג אמרו לקמן (ד' כד) גבי שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שלא אוכל תאנים וענבים כו' עיי"ש וכן מקשה ר' יוסי בירושלמי וכמו שביארתי:

קטע ז

שם עד כדון בשאמר שלא אוכל כו' כבר ביארתי שנתחלפו השורו' ומקומו לעיל כמו שביארתי:

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) מתניתין שבועה שלא אוכל ואכל פת חיטים ופת שעורין ופת כוסמין אינו חייב אלא אחת שבועה כו' ובגמ' שבועה שלא אוכל פת וכרכה בעלי קנים ועלי גפנים ואכל אינו חייב אלא אחת שבועה שלא אוכל פת וחרצנים וזגין וכרכה בחרצנים וזגין חייב על כל אחת ואחת ואם הי' נזיר חייב שלש:

[**והנה** הפ"מ פירש דכרכה בעלי גפנים ועלי קנים אינו חייב אלא אחת משום סיפא נקט כו' ועיקר הרבותא הוא דלא תימא הואיל וכרכה במידי דלאו בר אכילה לא ליחייב נמי על הפת קמ"ל ואיפשר דצריך לגרוס חייב (ועיין במ"ל פ"ד מה' מאכלות אסורות) והא שאומר שבועה שלא אוכל פת וחרצנים וזגין חייב על כל אחת ואחת ופי' הפ"מ דאלו על החרצן לחוד אינו מתחייב דכיון דלא מתאכיל בעיני' לאו מידי דבר אכילה הוא כו' והוא דוחק דא"כ אמאי חייב על כל אחת ואחת דילמא כונתו הי' שלא יאכל פת עם חרצנים וזגים משום דבעיני' לא מתאכיל כמו דאיתא בשבועות (ד' כ"ב) וכן מה שפי' הפ"מ שם על הא שאמר שם ואם הי' נזיר חייב שלש ופי' הפ"מ חייב שלש אחת על הפת ואחת על החרצן ואחת על הזג וטעמא משום דכיון דלענין איסורי נזיר חייב עליהן בפני עצמן כדתני' (בפ"ו דנזיר) חייב על החרצנים בפני עצמן ועל הזגים בפני עצמן ה"נ לענין שבועת ביטוי מתחייב על כל אחד בפני עצמו ואע"ג דכבר מושבע ואן השבועה חלה עליהם שאני הכא דכלל הוא גם דבר היתר דהא נשבע על הפת עמהן ומיגו דחיילא שבועה על הפת חיילא נמי על החרצנים וזגין כדר' יוחנן לקמי']:

והנה פירושו דחוק למאוד במה שכתב כיון דלענין איסורי נזיר חייל על כל א' בפני עצמו הכא נמי לענין שבועת ביטוי ועוד דא"כ חייב יותר משלשה מחמת הנזירות ומחמת השבועה:

ע"כ נראה לי לבאר הא דאמר תחילה שבועה שלא אוכל וחרצן וזגין וכרכה בחרצנים וזגין חייב על כל אחת ואחת והוא עפ"י מה שביארתי בספרי נועם ירושלמי שהבאתי שם מה שכתב האבני מילואים בשו"ת (ס' ד') מה שכתב התבואות שור ליישב דברי

הב"ח והיא שסובר הב"ח במה שכתב על הטור שיש מפרשין החילוק בין נבילה לטריפה לענין איסורין מבטלין זה את זה דכל שהן שני שמות מבטלין זא"ז כמו חלב ודם אבל כל שהוא מאיסור א' אין לו ביטול והקשו דהא אין איסורין מבטלין זא"ז אלא בחלוקין בטעמן כהא (דס' צ"ח) כגון כבד ובשר ותירץ דנ"מ בחלוקין בטעמן רק משום דהוי שם א' ע"כ אין מבטלין זה את זה דדווקא באיסורין חילוקין כגון זה נבילה וזה טריפה אי נמי דם וחלב קיי"ל דמבטלין זא"ז אבל איסור א' החלוק בטעמו אין מבטלין זא"ז וא"כ א א נפקא מינה אם היא נבילה או טריפה:

ובזה יתבאר הירושלמי שבועה שלא אוכל פת וחרצנים וזגין וכרכה בחרצנים וזגין חייב על כל אחת ואחת ואע"ג דהטעמים חלוקים אעפ"כ אין מבטלין זא"ז (והא דקאמר תחילה שבועה שלא אוכל וכרכה בעלי גפנים ואכל חייב (כצ"ל) הוא משום דהעלים אין בו טעם שיבטלו את הפת וע"כ חייב. אבל אם אמר שבועה שלח אוכל פת וחרצנים וזגין אעפ"י שיש בכל א' טעם אחר אפ"ה אין מבטלין זא"ז והוא משו' דכולן הוא מחמת איסו' א' וקמ"ל דלאו דוקא באיסורין דממילא אם הם איסור א' אף שחלוקין בטעמן אעפ"כ אין מבטלין זה את זה אלא אפי' בשבועה שבא ע"י עצמו אפ"ה כיון דכולם הם מש שום שבועה ע"כ אין מבטלין זה את זה ועוד קמ"ל דאע"ג דלוקה גל כל א' וא' א"כ הוי כמו איסורין חלוקין ובאיסורין חלוקין מבטלין זא"ז אעפ"כ כיון דכולם אינו אלא משום שבועה ע"כ אין מבטלין זא"ז והא דלוקה על כל אחת ואחת היינו משום דחלקינהו דאמר שבועה שלא אוכל פת וחרצנים וזגין ותלי בפלוגתא דר"מ ור' יהודה באם וי"ו פרטא הוי או כללא הוי ולמ"ד וא"ו פרטא הוי לוקה על כל אחת ואחת ואעפ"כ אין מבטלין זא"ז.

וע"ז או ומר ואם הי' נזיר חייב שלש ולא קאי אהא דאמר תחילה בועה שלא אוכל פת וחרצנים וזגין (כמו שכתב הפ"מ) אלא אם לא הי' רק נזיר וחייב שלש אחת משום חרצן והשנית משום זגין והשלישית חייב על הפת משום משרת ענבים דכיון שאכלם כאחת א"כ נכנס טעם הזג בפת וחייב משום משרת ענבים וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ו דנזיר ה"א) אין לי אלא משרת ענבים משרת חרצנים מנין ת"ל ב משרת לרבות כל המשרת למשרה משרת יין ביין מצטרפין משרת ענבים בענבים מצטרפין משרת ענבים ביין מהו שיצטרפו. וע"ז אומר דאם הי' נזיר חייב שלש ואין האיסורין מבטלין זא"ז כיון דכולם הם משום איסור א' אע"ג דלוקה על כל א' וא' והא דפליגי ר' יוחנן ור"ל בכולל אינו שייך לכאן צריך לגרוס זה אחר המשנה (ה"ד) שבוע עה שלא אוכל כו' שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב ור"ש פוטר ושם צריך לגרוס יוחנן אומר בכולל אבל בפורט אין שבועות חלות על האיסור וכמו שביארתי בספרי נועם ירושלמי

במסכת נדרים דאפי' בכולל אינו חל רק בסתם אבל לא בפורט ור"ל אמר דאפי' בכולל אינשבועות חלות על האיסורין וע"כ צריך לגרוס הפלוגתא אחר המשנה אבל הכא לא מיירי בכולל בלל (ועיין במ"ל פי"ד ממאכלות אסורות שהאריך בפי' הירושלמי הזה וכמו שביארתי כן נראה לי):

הלכה ד

קטע ג

שם (ה"ד) כל יומי דר' בא בר ממל לא אשכחנן תותבה כו' אם באומר שבועה שלא אוכל בשר עי' מה שביארתי במס' נדרי':

קטע ז

שם הדא אמרה שאין אבות מלאכות ביוה"כ אילו מי שעשה כולם בהעלם א' כלום חייב אלא אחת על כולן אילו מי שעשה כל אחת בפני עצמה שמא אינו חייב על כל אחת ואחת ועיין בספרי נועם ירו' (פ"ג דב"ק ה"ד) מה שביארתי ע"ז ושם הגהתי והא שאומר הדא אמרה שאין אבות מלאכות ביוה"כ (פי' דביוה"כ לא מיחייב על הוצאה דאל"כ איך אמר ר"מ בכריתות (ד' י"ד) אם הי' שבת והוציאו בפיו חייב ואמאי לא מיחייב משום יוה"כ. וכמו דאמרינן בכריתות (ד' י"ד ושם) וניתני אם הוציאו חייב מ"ש קתני אם הי' שבת אמר רפרם עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום הכפורים:

וע"ז אומר אילו מי שעשה כולם בהעלם א' כלום חייב אלא אחת על כולן אילו מי שעשה כל אחת בפני עצמה שמא אינו חייב על כל אחת ואחת והפ"מ נדחק בזה (והוא ט"ס וצ"ל) אילו מי שעשה כל אחת בפני עצמה שמא אינו חייב על כל אחת ואחת אילו מי שעשה בהעלם א' כלום חייב אלא אחת על כולן (פי' אם היה עושה מלאכה בשבת ויוה"כ הי' חייב על כל אחת ואחת. וע"כ כיון שהם חלוקים אפי' עשאן כולם בהעלם אחד כלום חייב אלא אחת. א"כ כיון שחייב שתים ניחא הא דקאמר ר"מ אם היה שבת והוציאו בפיו חייב אף שיש עירוב והוצאה ליוה"כ אעפ"כ קאמר ר"מ אם הי' שבת והוציאו חייב אף משום שבת (והוא כמו דמשני בכריתות (שם) דילמא יש עירוב והוצאה ליוה"כ והכי קתני אם היה שבת והוציא חייב אף משום שבת ויום הכפורים (ודלא כמו שנדחק הפ"מ)]:

קטע ט

עוד שם לא סוף דבר סתם אלא אפי' פלוני עיין מה שביארתי בספרי נועם ירושלמי (פ"ב דנדרים ה"ג) שהארכתי בזה:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) מתניתין א' דברים של עצמו וא' דברים של אחרים אחד דברים שיש להן ממש וא' דברים שאין בהם ממש כיצד אמר שבועה שאתן לאיש פלוני ושלא אתן שנתתי ושלא נתתי כו' ובגמ' עילה הי' רוצה להודות לו:

והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד ולי נראה כמו שביארתי במ"א והוא משום דקשי' להירושלמי קושי' הר"ן דאיך הוי שבועת ביטוי דילמא לא ירצה לקבל והוי לי' כאומר יזרוק פלוני צרור לים דפטור משום ביטוי כמו דאמרינן בסמוך דליתא בלהבא ועיין שם שתירץ דכונתו לא הי' אלא אם ירצה לקבל כו' וההוא דאמרינן בגיטין (ד' ע"ה) על מנת שתתני לי ב' מאות זוז נתינה בע"כ אינה מגורשת גיטין שאני שאפילו אמר מחולין לך אינו גט כו' עיין שם.

וע"כ אומר הירושלמי דבשבועה שאתן לך עילה הי' רוצה להודות לו דודאי גזלי' לחברי' ומתבייש להודות לו שהוא חייב לו וע"כ נשבע שיתן לו וא"כ כיון שכבר הי' חייב לו ע"כ אם לא ירצה לקבל ואם כן ימחול על גזילותו וממילא אינו צריך ליתן לו ועיין בספרי נחלת יהושע שהבאתי מה שכתב הפ"י דלענין גזילה דמהני מחילה במקום תשלומין כיון שהי' שלו מתחילה. משא"כ לענין גזל הגר שצריך ליתן לכהנים לא מהני מחילה במקום תשלומין כיון דלא הוי שלהם מעולם ותירץ בזה הקושי' שהקשה על התוס' דב"ק (ד' ק"ט) וה"נ לענין גזילה הוי המחילה כנתינה ממש ועוד שלא נשבע רק לצאת ידי גזילה וא"כ כיון שאינו רוצה לקבל יצא ידי גזילה אך שיש להקשות ע"ז דא"כ הוי מושבע ועומד מהר סיני להחזיר לו גזילתו ולא חל ואיפשר לומר שנשבע ליתן לו פרוטה יותר וחל בכולל ואעפ"כ מהני אם לא ירצה לקבל כיון שעיקר השבועה הי' מפני הגזילה וכיון שנתבטלה מקצתה בטלה כולה ולפי"ז צריך לומר שאם אינו רוצה לקבל שאומר לא גזלו לא הוי מחילה במקום תשלומין ו אומר הריני כאלו נתקבלתי אין הטעם דמחילה הוי במקום תשלומין אלא מפני שלא אמר רק מפני כבודו ועיין בירושלמי שם ועי' במ"ש המ"ל (פ"ה מה' שבועות ה"כ) בענין אם נשבע ליתן מתנה לחבירו ואין לו לקיים רק מקצתה שאפשר שאינו מחוייב ליתן כלל עי' שם (ויש לדחות) ודו"ק] ועיין בפ"ג דסנהדרין (ה"ד) עילה הי' רוצה להודות לו עיי"ש מה שביארתי על זה:

[**אך** זה ניחא לר' יוחנן דאמר דחייב שבועה בכולל הבא ע"י עצמו אבל לר"ל שסובר דאינו חל בכולל הבא ע"י עצמו וא"כ איך חל השבועה שאתן ואיפשר לומר דמיירי באומר יודע אני שגזלתיך ואיני יודע אם החזרתי לך דחייב רק לצאת ידי שמים בדלא

תבעו וכמו דאמר ר' יוחנן (פ"י דב"ק ה"ז) ר' יוחנן אמר בבא לצאת ידי שמים ע"ש מה שביארתי על זה ואיפשר לומר דחל השביעה על זה וכמו שכתבו התוס' בשבועות (דף כ"ב) בד"ה אהיתרא קא משתבע אפי' לר' יוחנן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה אתי בעי' דרב אסי דמסתמא כר' יוחנן ס"ל דהלכתא כוותי' והיינו טעמא כיון דליכא אלא איסורא בעלמא לא חשיב ליה מושבע ועומד מהר סיני כו' עיין שם.

ועוד יש לומר דלר"ל בלא"ה ניחא והוא כמו דאיתא בירו' (פ"ז דגיטין ה"ו) אירע לו אונס ר' יוחנן אמר אונסא כמאן דלא עביד ר"ל אמר אונסא כמאן דעבד כו' אשכח אמר ר' יוחנן ור' בא לא סברין כרשב"ג (פי' כרשב"ג דאמר כל עכבה שאינה הימנו ה"ז גט) ר"ל ורב נחמן בר יעקב סברין כרשב"ג (פי' דכל עכבה שאינה הימנו ה"ז גט, חתכה דדה כמו שעכבה נחתך דדה כמו שלא עכבה. וא"כ ה"נ אם זה אינו רוצה לקבל הרי הוי עכבה שאינו הימנו ואונסא כמאן דעבד וא"כ נתקיים שבועתו דנשבע שאתן. וא"כ כל הקושי' הוא רק לר' יוחנן שסובר דאונסא כמאן דלא עביד ולר' יוחנן ניחא דמיירי בכולל וא"כ ניחא לשיטת הירושלמי בין לר' יוחנן בין לר"ל ודו"ק):

עוד שם ר בא בשם שמואל שבועה שנתן פלוני ופלוני מנה ונמצא שלא נתן מאחר שאין בידו לבא אין בידו לשעבר התיב ר' יוסי הרי תפילין אין בהן לבא ויש בהן לשעבר אמר לו תפילין ממקום אחר באו להרע או להטיב מה הטבה רכות אף הרע' רשות יצא דבר שהוא של איסור ושל היתר [פי' דעל דבר שהוא של איסור לא חל כגון שלא אוכל נבילות דאין איסור חל על איסור וא"כ בלא"ה מושבע שלא יעבור אבל בלעבר לא שייך אם נשבע שאכל נבילות דלא חל כיון שכבר עבר וכן איתא בירושלמי (פ"ה דשבועות ה"ג) אף בשבועת ביטוי כן שבועה שלא אוכל שלא אוכל שבועה על דעתין דרבנן מביא קרבן על כל אחת ואחת על דעתי' דר' אלעזר מביא אחת על הכל אף ר' אליעזר מודה שאינו אלא כמזרז עצמו מן האיסורין (פי' שאין שבועה חלה על שבועה) לא אתי דלא (פי' אלא אמר הוא לשעבר) שבועה שלא אכלתי שלא אכלתי שבועה על דעתין דרבנן מביא שני קרבנות על כל אחת ואחת על דעתי' דר' אליעזר מביא אחד (וכן בירושלמי פ"ג דשבועות) זה חומר לשעבר מלבא שהאומר לא אוכל לא אוכל אינו חייב אלא אחת לא אכלתי לא אכלתי חייב על כל אחת ואחת אלמא דבלעבר מביא קרבן אף שכבר נשבע משא"כ להבא וא"כ לעבר אינו בכלל להרע או להיטיב וע"כ אף דליתי' בלהבא מחמת שצריך להניח תפילין אעפ"כ לעבר לא אתי רק מריבוי' ולא מלהרע או להיטיב ע"כ אמר שמואל דדווקא אם ליתא בלהבא דהיינו שזרק פלוני צרור לים שזה אינו בידו וע"כ הוי על להבא שבועת שוא ולא שבועת ביטוי וע"כ אינו חייב משא"כ בהא דשלא

הניח תפילין דהא יכול לעבור שלא להניח תפילין אלא דאינו כמו להרע או להיטיב דמה הטבה רשות אף הרעה רשות וזה אינו רק בלהבא ולא שלעבר כן נראה לי דלא כהפ"מ שנדחק בזה]:

עוד שם לכל אשר יבטא פרט לקטן כתב הפ"מ דלגירסא דהאי תלמודא איפשר לומר דאיצטריך הכא למעוטי קטן דמהו דתימא או נפש כתיב בפרשה ואפי' קטן במשמע לענין איסור כדאמרינן פ' יוצא דופן דנפש כל דהו משמע קמ"ל דלכל אשר יבטא כו' ולי נראה דקאי אקטן דהיינו מופלא הסמוך לאיש וצ"ל לכל אשר יבטא האד' פרט לקטן דהיינו מופלא הסמוך לאיש ואפי' למ"ד דמופלא הסמיך לאיש הוי דאורייתא אעפ"כ אינו מביא קרבן אפי' לאחר שיגדיל וכמו דאיתא בנדה (ד' מ"ו) לפי שמצינו שהשוה הכתוב הקטן כגדול לזדון שבועה ולאיסור בל יחל יכול יהא חייב על הקדישו קרבן ת"ל וזה הדבר וע"כ ממעט בירושלמי נמי מהאדם דקטן אפי' מופלא סמוך לאיש פטור אפי' לכשיגדיל ועיין בתוס' נדה (שם) בד"ה כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים כו':

עוד שם ונעלם ממנו ונעלמה ממנו שבועה או יכול ונעלם ממנו החפץ ת"ל בשבועה כו' על העלם שבועה הוא חיי' ואינו חיי' על העלם חפץ ותן העלם חפץ על העלם שבועה ויהא חיי' ואין ביניהן העלם טומאה על העלם מקדש ויהא חייב שתים וכתב הפ"מ ותן העלם חפץ אמאי לא יהא חייב ג"כ על העלם חפץ כמו על העלם שבועה כו' ואין ביניהן העלם טומאה כו' וכתב הפ"מ מסקנת הקושי' היא כלומר ומה בין זה להעלם טומאה דבין דין דשביעית ביטוי כתיב בי' ונעלם כו' ויהא חייב שתים ופי' הפ"מ כלומר על שתיהן על העלם שבועה ועל העלם חפץ כר' ישמעאל דמחייב התם על שתיהן והוא דוחק:

ע"כ נראה לי דפריך ותן העלם חפץ על העלם שבועה ויהא חייב (פי' כגון העלם זה וזה וכמו דאיתא בשבועות (ד' כו) בעא מיני' רבא מר"נ העלם זה וזה בידו) וע"ז אמר ואין ביניהן העלם טומאה (והוא ט"ס וצ"ל) ואין כיני תן (והאי ביניהן הוא ט"ס וצ"ל כיני תן) (פי' דאין כיני פי' דמדמית להעלם טומאה והעלם מקדש) ואין כיני תן העלם טומאה על העלם מקדש ויהא חייב שתים וא"כ ה"נ תן העלם חפץ על העלם שבועה ויהא חייב שתים וע"ז משני תמן כתיב ונעלם ונעלם שני פעמים והכא כתיב ונעלם פעם אחת:.

הלכה ז

קטע ב

שם (ה"ז) מתניתין שבועה שלא אוכל ככר זו כו' ובגמ' שבועה שאוכל ככר זה היום כו' עיין בספרי עמק יהושע (ס' ב'):

קטע ד
שם ר' יוסי בעי כו' עיין מה שביארתי ע"ז בספרי נועם ירושלמי (ש"ב דנדרים ה"ג) ושם מבואר:

קטע ה
עוד שם אבימי אחוה דחיפה אמר כו' עיין מה שביארתי מ"ז בספרי נועם ירושלמי (פ"ב דנדרים ה"ג) ושם ביארתי:

הלכה ח

קטע ה
שם (ה"ח) שבועה שאין אנו יודעין לך עדות כו' עיין בפ"מ ועיין לעיל רפ"ב מה שביארתי שם:

הלכה ט

קטע ב
שם (ה"ט) שבוע' שלא אוכל ככר זו כו' עיין בספרי נועם ירושלמי (רפ"ג דנדרים ה"ב) ושם ביארתי:

קטע ה
עוד שם שבועה שאוכל ככר זו היום כו' עיין בספרי נועם ירושלמי (פ"ב דנדרים ה"ג) ושם ביארתי כל הסוגיא עיי"ש:

הלכה י

קטע ב
(**ה"י**) **מתניתין** שבועה ביטוי נוהגת באנשים ובנשי' ברחוקים כו' ובגמ' נפש נפש מה נפש האמור בשבועת העדות עשה את המושבע כנשבע אף נפש שנאמר בשבועת הפיקדון עשה את המושבע כנשבע עיין בפ"מ שנדחק בזה ולי נראה דהירושלמי נקט בקצרה נפש נפש והג"ש הוא כמו דאיתא בירוש' לקמן (פ"ד ה"ו) נפש כי תחטא נפש כי תחטא לגזירה שוה מה נפש שנאמר להלן תביעת ממון יש לו אף נפש כי תחטא שנאמר להלן תביעת ממון יש לו וע"כ בשבועת ביטוי שלא נאמר רק נפש בלבד ע"כ ליכא גזירה שוה דנפש נפש והא שמביא הכא היינו משום דאיפשר לומר דהא דבשבועת הפיקדון עשה מושבע כנשבע היינו דגמר מק"ו דמה שבועת העדות שאינה נוהגת בנשים שאנשים וחייב בין מפי עצמו בין מפי אחרים שבועת הפיקדון שעשה בו הנשים כאנשים קרובים כרחוקים פסולים ככשירים לא כש"כ שעשה בו המושבע כנשבע (וכמו שכתבו התוס' בשבועות (ד' ל"א) בד"ה מההיא ואם כן אמאי לא ילפינן בק"ו לענין שבועת ביטוי נמי שנוהגת בנשים כאנשים בקרובין ובפסולין וא"כ אמאי תנן דהמושבע מפי

אחרים דווקא דאם אמר אמן חייב דהוי כמושבע מפי עצמו או שנאמר בהיפוך שבועת ביטוי תוכיח שעשה בו הנשים כאנשים קרובים כרחוקים כו' ואעפ"כ פטור במושבע מפי אחרים אלא רק כשענה אמן וע"ז מביא הברייתא דנפש נפש והיינו נפש כי תחטא דמה נפש שנאמר בשבועת העדות עשה את המושבע כנשבע אף נפש שנאמר בשבועת הפיקדון עשה את המושבע כנשבע אבל לא יליף בק"ו וא"כ בשבועת ביטוי דליכא ג"ש ע"כ פטור במושבע מפי אחרים רק אם ענה אמן דהוי כמושבע מפי עצמו:

פרק ד

הלכה ב

קטע ד

שם (ה"ב) ר' יודן קפודקי' בעי השביע עליו חמשה פעמים מפי עצמו בב"ד שמא אינו חייב על כל אחת ואחת א"ר יוסי ולא מתני' היא אמר ר"ש מה טעם מפני שאינם יכולים לחזור ולהודות וכאן הואיל ויכולין לחזור ולהודות חייבין בכל אחת ואחת.

והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד ולי נראה שיש ט"ס בירושלמי והוא דאיתא לקמן בירושלמי (פ"ה ה"ב) ר' יודן קפודקי' בעי השביע עליו חמשה פעמים מפי אחרים חוץ לב"ד כלום הוא חייב על כולן אלא אחת אמר ר' יוסי ולא מתניתא היא אמר ר' שמעון ומה טעם מפני שיכולין לחזור ולהודות וכאן הואיל ואין יכולים לחזור ולהודות אין חייבין אלא אחת והנה יש ט"ס בכאן וגם לקמן ונתחלפו התיבות שמהתם לכאן ומכאן להתם ובכאן צ"ל ר' יודן קפודקי' בעי השביע עליו חמשה פעמי' מפי עצמו חוץ לב"ד שמא אינו חייב על כל א' וא' (פי' כיון דמושבע מפי עצמו ילפינן משבועת הפיקדון וא"כ כמו שבפקדון חיי' על כל א' וא' ה"נ בשבועת העדות כיון דילפינן משבועת הפיקדון וע"כ לר"מ כיון דיליף מינה ומינה היינו לענין שיהא חייב חוץ לב"ד נמי כמו בשבועת הפיקדון א"כ יהי' הדין כמו בשבועת הפיקדון שיהא חייב על כל אחת ואחת) וע"ז א"ר יוסי ולא מתניתא היא א"ר שמעון ומה טעם מפני שיכולין לחזור ולהודות וכאן הואיל ואין יכולין לחזור ולהודות אין חייבין אלא אחת והוא כמו שהקשו האחרונים דאמאי תנן בשבועת העדות דאם כפרו חוץ לב"ד חייבין על כל אחת ואחת והא עדי' פסולים הם שנשבעו לשקר ותירצו דכיון דהשביעוהו אחרים וחוץ לב"ד אינם מחוייבים להעיד א"כ לא חל עליהם השבועה וע"כ יכולין לחזיר ולהודות וא"כ זהו דווקא בנשבעו מפי אחרים חוץ לב"ד אבל אם נשבעו מפי עצמן חוץ לב"ד א"כ כיון שכפרו א"כ נשבעו לשקר. וא"כ עדים

פסולים הן ואינם יכולים לחזור ולהודות וע"כ אף דילפינן משבועת הפקדון ואפי' חוץ לב"ד נמי אעפ"כ אינם חייבין אלא אחת דהא אינם יכולים לחזור ולהודות:

וע"ז אמר ר' יוסי ולאו מתניתא היא אמר ר"ש מה טעם מפני שאין יכולים לחזור ולהודות וכאן הואיל ויכולין לחזו' ולהודו' (והוא ט"ס וצ"ל הא דלקמן וכצ"ל) וכאן הואיל ואין יכולין לחזור ולהודות אין חייבין אלא אחת וכן איתא לקמן (פ"ה ה"ב) א"ר יוסי ולאו מתניתא היא אמר ר"ש מה טעם מפני שיכולים לחזור ולהודות וכאן הואיל ואין יכולים לחזור ולהודות אין חייבין אלא אחת (ושם נדפס בטעות ובכאן צריך לגרוס כמו דאיתא לקמן):

והא דלקמן צ"ל הגירסא ר' יודן קפודקי' בעי השביע עליו חמשה פעמים מפי אחרי' חוץ לב"ד והוא ט"ס וצ"ל בב"ד (פי' לר"מ דיליף מינה ומינה וא"כ יליף בשבועת הפיקדון מפי אחרים משבועת העדות ושבועת העדות צריך להיות בב"ד) כלום הוא חייב על כולן אלא אחת (פי' דגמר משבועת העדות ובשבועת העדות אינו חייב אלא אחת) וע"ז א"ר יוסי ולאו מתניתא היא א"ר שמעון ומה טעם מפני שיכולין לחזור ולהודות וכאן הואיל ואין יכולים לחזור ולהודות אין חייבין אלא אחת (והוא ט"ס וצ"ל שם כמו שהוא בכאן) הואיל ויכולין לחזור ולהודות חייבין בכל אחת ואחת (פי' דאפי' אם נשבע בב"ד מפי אחרים אעפ"כ הא יכול לחזור ולהודות שבשקר נשבע לו וא"כ אפי' מושבע מפי אחרים ובב"ד אעפ"כ חייבין בכל אחת ואחת דזיל בתר טעמא דר"ש וע"כ אף דילפינן משבועת העדות אעפ"כ להא לא ילפינן בגזירה שוה:

[**וכמו** דאיתא בירושלמי ר' ירמי' בעי קרוב מפי עצמו בשבועת העדות מהו שיהא חייב נשמעינה מן הדא הואיל ולא למדו מפיו משבועת העדות אלא משבועת הפקדון מה להלן קרובין חייבין אף כאן כן (פי' כיון דגמרינן מפי עצמו משבועת הפקדון ור"מ סבר דדון מינה ומינה) וע"ז אמר ר' יוסי קרובים שכאן למדין מקרובים שלהם והפ"מ נדחק בזה והוא ט"ס וצ"ל כמו דאיתא לקמן לענין שבועת הפקדון ר' ירמי' בעי קרוב מפי אחרים בשבועת הפקדון מהו שיהא פטור (פי' כיון דילפינן משבועת העדות) נשמעינה מן הדא הואיל ולא למדו מפי אחרים בשבועת הפקדון אלא משבועת העדות מה להלן קרובים פטורין אף כאן קרובים פטורין א"ר יוסי קרובים שכאן למדים מרחוקים שבעדות ובכאן צריך להיות הגירסא רחוקים שבכאן למדים מקרובים שלהם דאע"ג דגמרינן שבועת העדות משבועת הפקדון אעפ"כ לא גמרינן לחייב קרובים משבועת הפיקדון דבפקדון אין נ"מ משא"כ בעדות. וע"כ אומר רחוקים שבכאן למדים מקרובים שלהם (פי' אע"ג

דילפינן משם אעפ"כ לא ילפינן מקרובים שבפקדון לקרובים לעדות אלא רחוקים שבכאן למדין מקרובים שלהם):

וה"נ אע"ג דילפינן פקדון מעדות ועדות מפקדון אעפ"כ לענין בעי' דר' יודן קפודקי' בשבועת העדות ובשבועת הפקדון צריך למיזל בתר טעמא דר"ש אם יכול לחזור ולהודות וכמו שביארתי (והפ"מ נדחק בזה מאוד והעיקר הוא כמו שביארתי) ודו"ק:

קטע ה

עוד שם ר' ירמי' בעי השביע עליו חמשה פעמי' מפיו וחז' והשביעו ה' פעמים מפי אחרים מהו מאחר דר"מ עביד מפיו כב"ד מהו שיקבעם לקרבן ולחייבם בראשונה בלא תביעה. והנה הפ"מ פירש דעיקר הבעי' כיון דמפיו ילפינן משבועת הפיקדון א"כ אם מתחייבים בלא תביעה כמו בשבועת הפיקדון. אך הא שאומר מהו שיקבעם לקרבן אינו מדוקדק:

ע"כ נראה לי דהבעי' הוא מהו שיקבעם לקרבן הוא כמו דאיתא לקמן בירושלמי (ה"ג) הפרישו קרבן ואמרו הרי אנו הולכין לכפור בב"ד הדא הוא דתני ר' חייא קרבנו לה' על נזרו שיקדים נזרו לקרבנו ולא שיקדים קרבנו לנזרו נשבעו חוץ לב"ד הפרישו קרבן ואמרו הרי אנו הולכין לכפור בב"ד מה את עביד לי' כמו שקדם חטאו לקרבנו או מאחר שאין חייבין אלא בב"ד כמו שקדם קרבנם לחטאם. וע"כ מיבעי' לי' השביע עליו חמשה פעמים מפיו וא"כ מפיו חייבין אפי' על הכפירה שחוץ לב"ד והפרישו הקרבן ואח"כ כפרו על שבועת העדות בב"ד אי הוי קרבן דהוי כמו שקדם חטאו לקרבנו או לגבי שבועת העדות בב"ד דכפרו חוץ לב"ד לא עברו עדיין עד שיכפור בב"ד א"כ הוי כמו שקדם קרבנם לחטאם וע"כ מיבעי' לי' מהו שיקבעם לקרבן:

הלכה ג

קטע ג

שם (ה"ג) כיני מתניתא כפר א' והודה א' הכופר חייב כו' אית תניי תני הראשון חייב עיין בספרי נועם ירושלמי בב"ק (פ' מרובה) מה שביארתי שם:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) הרגת שורי קיצצתה נטיעתי והוא אומר איני יודע חייב אתה אמרת לי להרוג ולקוץ הולכין אחר רוב נטיעות א"ר חגי אין הוה תוריה נגחן הוא מר לי' אם היו נטיעותיו בטילות הוא מר לי' (פי' דאם הי' שורו נגחן יכול לומר אתה אמרת לי להרוג וכן אם היו נטיעותיו בטילות יכול לומר לי' אתה אמרת לי לקצוץ):

עוד שם אמר ר' יהודה אין אומר בממון מאחר דו יכיל מימר לי' אתה אמרת לי להרוג ולקוץ אע"ג דו אמר לי' לא הרגתי ולא קצצתי פטור (ופי' הפ"מ אין אומרים בממון מאחר אין אומרים בממון מיגו כזה וכלומר דר' יודן בא לתרץ דלא תקשי דאם בכה"ג נאמן הוא לומר אתה אמרת לי להרוג ולקצוץ אפי' אומר לא הרגתי ולא קצצתי יהא נאמן במיגו וקאמר דלאו מילתא היא דאין אומרים מאחר שהוא יכול לומר לו אתה אמרת לי להרוג שיהא נאמן אע"ג דאומ' לא הרגתי ויהא פטו' וטעמא משום דהוי מיגו דהעזה) וכל דבריו דחוקים ועוד דהא אם אומר לא הרגתי ולא קצצתי פטור קודם שתיקן ר"נ שבועת היסת: [**ע"כ** נ"ל (שהוא ט"ס וכצ"ל) אמר ר' יודן אין אומר בממון מאחר דו יכול מימר ליה לא הרגתי ולא קצצתי דו יכיל מימר ליה אתה אמרת לי להרוג ולקוץ (פי' דכיון שהיה יכול לכפור ולומר לא הרגתי ולא קצצתי שהוא פטור(קודם שנתקנה שבועת היסת) יכול לומר לו אתה אמרת לי להרוג ולקצוץ וא"כ אפי' לא הי' שורו נגחן וכן אין רוב נטיעותיו בטילות יהי' נאמן אלא דאין אומרים בממון מאחר ולכאורה איכא למימר משום דאין דרך לומר להרוג אם אין שורו נגחן או שאין נטיעותיו בטילות והוי כמיגו במקום עדים אך בב"ק ביארתי דהירושלמי לית לי' מיגו והא דהלכה כרבן גמליאל וכר' אליעזר בכתובות (ד' י"ב) הוא דהירושלמי סובר דברי ושמא ברי עדיף וכמו שאומר תחילה הרגת שורי קיצצתה נטיעתי והוא אומר איני יודע חייב וא"כ ס"ל דברי ושמא ברי עדיף ע"כ אומר אח"כ דאין אומרים בממון מאחר ודו"ק]:

הלכה ו

קטע ב

(**ה"ו**) **מתניתין** משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני כו' שאנס איש פלוני ופיתה את בתי ושחבל בי בני והדליק גדישי בשבת הרי אלו פטורין ובגמ' נפש כי תחטא נפש כי תחטא לגזירה שוה מה נפש כי תחטא שנאמר להלן תביעת ממון ויש לו אף נפש כי תחטא שנאמר כאן תביעת ממון ויש לו לית הדא פליגא על ר"ל דאמר אין ממון אצל מלקות [פי' שמקשה דמזה קשה לר"ל דאמר אין ממון אצל מכות דבשלמא לר' יוחנן איפשר לומר דמיירי בשגגה וחייבי מלקיות שוגגין חייבין וחייבי מיתות שוגגין פטורין וכמו דאמרינן בכתובות (דף ל"ה) אבל לר"ל דאמר אף חייבי מלקות שוגגין פטורין א"כ מה החילוק בין רישא לסיפא וע"ז אומר פתר לה כר"מ דאמר לוקה ומשלם (פי' אבל מת ומשלם לא):

קטע ג

עוד שם מ"מ לא הפסידו ממון כיון דהלה הוי בעי למיתן ליה ולא יהב ליה כמו שהפסידו ממון. כבר ביארתי הירושלמי הזה בהקדמתי לספרי נועם ירושלמי על סדר זרעים על מה שנדחק הפ"מ לפרש מכל עקום לא הפסידו ממון הרי ממון ממש לא הי' להתובע אצל זה ומשני כיון דהלה הוי בעי למיתן ליה ולא יהיב ליה שזה הי' לו מן הדין ליתן לו אם היו מעידין עליו ועכשיו כשלא העידו אינו נותן לו כמו שהפסידו ממון ממש והילכך חייבין ופירושו דחוק:

ע"כ נראה לי דפריך על הברייתא שמביא בתחילה דנפש כי תחטא נפש כי תחטא לגזירה שוה מה נפש כי תחטא שנאמר להלן תביעת ממון ויש לו אף נפש כי תחטא שנאמר כאן תביעת ממון ויש לו וא"כ אמאי חייב בקנס דתנן אנס פלוני את בתו חייב ואמאי מ"מ לא הפסידו ממון וא"כ כמו שבשבועת הפקדון אם תבעו קנס וכפר פטור הכא נמי בשבועת העדות דהא ילפינן בג"ש דנפש כי תחטא וע"ז משני כיון דהלה הוי בעי למיתן ליה ולא יהב ליה כמו שהפסידו ממון (פי' דיש חילוק בין פקדון לעדות דבפקדון פטו' בתביעת קנס דאם הי' מודה לו הי' פטור ע"כ לא הוי כפירת ממון משא"כ בשבועת העדות אם היו מעידים שחייב לו הי' צריך לשלם ע"כ הוי כמו שתבעו ממון. והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' ל"ג) איבעי' להו משביע עידי קנס מהו כו' מאי כיון דאילו מודה מיפטר לאו ממונא קא כפר ליה או דילמא השתא מיהא לא אודי וכתבו התוס' בד"ה או כו' תימא דתפשוט ממתניתין דס"פ שבועת הפקדון ד' ל"ח) דאנסת ופתית את בתי ר"ש פוטר משום דאינו משלם קנס עפ"י עצמו ואפי' רבנן לא מיחייבי אלא משום דקא סברי בושת ופגם הוא דקא תבע ושבועת העדות ילפינן בג"ש דתחטא תחטא דעיקר שבועת העדות דמיירי בתביעת ממון לא גמרינן אלא משבועת הפיקדון ולאו פירכא היא דלקמן גבי שבועת הפיקדון טעמא משום דלא כפר לי' ממונא שלא היה מתחייב בהודאתו כדאמרינן לקמן אבל הכא בשבועת העדות הוי קנס כשאר ממון שאם היו מעידין היה מתחייב בהודאתו כדאמרינן לקמן שאם היו מעידין היה מתחייב הנתבע בממון אחר) ודו"ק:

פרק ה

הלכה א

קטע ב

וכחש בעמיתו לכשיצא ווידויו בשבועה פרט למכחש בא' מן השותפין פרט למכחש בעדים ובשטר א"ר יוסי הדא אמרה שנים שלוו מא' אע"ג דלא כתבין אחראין וערבאין זה

לזה אחראין וערבאין זה לזה וכבר האריך בזה הרא"ש והביא מה שכתב ה"ר אפרים שהי' דוחה הירושלמי משום דבגמ' דידן לא אשכחן כופר בא' מן השותפין דפטור בכה"ג אלא כגון דאמרי לי' מתרוייהו יזפת ואמר להו לא מחד מינייהו יזפת דהוי לי' כפירת דברים בעלמא וכתב הרא"ש ולאו דיחוי' הוא דתרתי מתניתין נינהו ההיא דגמרא דידן תני פרט למודה אלמא דמשום הודאתו הוא דפטו' הילכך לא משכחת לה אלא דאתו תרווייהו ומודו לאחד וכפר לאחד והתם תני פרט למכחש אעפ"י שעכשיו אין מודה לחבירו:.

ולי נראה דאיפשר לומר דהא דאמרינן אח"כ בירושלמי וכחש בה ולא בו ופי' הפ"מ גבי אבידה כתיב או מצא אבידה וכחש בה דדרשינן דווקא שכחש באבידה שאומר לא מצאתי אבידה שלך בהא הוא דמחייב קרבן שבועה אם הודה אח"כ ולא לו אבל אם אמר מצאתי אבידה ולא הייתי יודע שהיא שלך שאחזירנה לך פטור משבועת הפקדון שהרי לא פטר עצמו מכלום (והוא כמו דאמרינן בב"ק (ד' קה) וכחש בה פרט למודה בעיקר כו'):

[**ולי** נראה שאין לשון הירושלמי מדוקדק במה שאמר וכחש בה ולא בו דקאי על הא דאמר פרט למודה בעיקר ע"כ נראה לי דזהו כמו דאיתא בשבועות (ד' ל"ז) וכחש בה פרט למודה לאחד מן האחין או לאחד מן השותפין היכי דמי אילימא דאודי ליה בפלגא דידי' הא איכא כפירה באידך אלא לאו דאמרי לי' מתרווייהו יזפת ואמר להו לא מחד מינייכו יזפי דהוי לי' ככפירת דברים בעלמא וא"כ כיון דזה ממעט בירושלמי מהא דכתיב וכחש בה וע"כ ממעט בירושלמי מהא דכתיב וכחש בעמיתו לכשיצא וידויו בשבועה פרט למכחש באחד מן השותפין וע"ז אומר הדא אמרה שנים שלוו מאחד אע"ג דלא כתבין אחראין וערבאין זה לזה אחראין וערבאין זה לזה ולקמן יתבאר עוד בזה]:

קטע ג

עוד שם ר' לא ור"י ור"ל תריהון אמרין לית כאן עדים כמי שיצא וידויו בשבועה למה משום שמצויין למות ושטר אינו מצוי לאבד הוי לית טעמא אלא משום שמצויין לשכח עדותן והנה בש"ס דילן בשבועות (ד' לז) איתא אלא אמר רב הונא ברי' דרב יהושע היינו טעמא דר' יוחנן משום דהוה שטר שיעבוד קרקעות ואין מביאין קרבן על כפירת שיעבוד קרקעות:

וצריך לבאר דמ"ט לא אמר בירושלמי הטעם כמו דמסיק בש"ס דילן דהטעם הוא משום דהוי שטר שיעבוד קרקעות ואין מביאין קרבן על כפירת שיעבוד קרקעו' ע"כ נ"ל שהוא כמו דאיתא לקמן ביר' (פ"ו דשבועות ה"ו) עבר ונשבע ר"י אמר מביא קרבן על השבועה ר' אלעזר אמר אינו מביא קרבן על השבועה והנה הפ"מ פירש לקמן דפליגי

אם חייב משום שבועת ביטוי או לא. ולקמן ביארתי דלא כהפ"מ אלא דפליגי דאף דאין ב"ד מחייבין שבועה בכפירת קרקע אבל אעפ"כ אם עבר ונשבע מביא קרבן על השבועה והוא דהא אם הודה חייב ליתן לו וע"כ אף שאין הדיינים מחייבין אותו שבועה אעפ"כ אם עבר ונשבע מביא קרבן על השבועה והוא כמו בכופר הכל שאין הדיינים מחייבין אותו שבועה אעפ"כ אם עבר ונשבע מביא קרבן על השבועה וכמו שכתבו התוס' בב"ק (ד' קג) בד"ה הגוזל מחבירו שוה פרוטה ונשבע כו' כגון שנשבע מעצמו דאין ב"ד משביעין אלא בטענת שתי כסף וההודאה שוה פרוטה ואפי' בשבועת עצמו מיחייב חומש כדמוכח בשילהי פירקין ובמס' שבועות (ד' לו) תנן נמי שבועת הפיקדון נוהגת באנשים ובנשים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו כו' ולקמן יתבאר עוד בזה דלא כהפ"מ:

וא"כ כיון דלר' יוחנן לשיטת הירושלמי מביא אשם על כפירת קרקע אלא שאין ב"ד מחייבין אותו א"כ ליכא לשנויי דהטע' הא דאין מביאין קרבן בכופר בשטר הוא משום דאין מביאין קרבן על כפירת שיעבוד קרקעות דהא ר' יוחנן סובר דבקרקע גופה אם נשבע מביא קרבן על השבועה וע"כ מתרץ הירושלמי משום דעדים מצויין לשכח עדותן:

עוד שם א"ר יוסי מתניתא אמרה כן היו שתי כיתי עדים כו' עיין מה שביארתי ע"ז בב"ק (פ' מרובה):

קטע ד

עוד שם וכחש בה ולא בו כבר ביארתי לעיל דלא כהפ"מ אלא שהוא כמו דאיתא בשבועות (ד' לז) דאמרי לי' מתרוינן יזפת והוא אמר מחד מינייכו יזפי וע"כ הוי כפירת דברים וע"ז אומר וכחש בה ולא בו וע"כ לא שקיל וטרי בזה בירושלמי כמו הש"ס דילן בב"ק (ד' קה) איתבי' רב עמרם לרבה וכחש בה פרט למודה בעיקר ובעי למיפשט מינה דגורם לממון לאו כממון דמי דלפי מה שביארתי אין הפירוש פרט למודה בעיקר אלא כמו שביארתי דאמרי מתרוינן יזפת דאע"ג דכתיב באבידה וכיחש בה אעפ"כ הש"ס דילן ממעט מזה בשבועות (ד' לז) לענין דאמרי מתרוינן יזפת כו' ודו"ק:

עוד שם בן עזאי אומר ג' אבידות הן ביודע בה ובמוצאי' בה ולא במוצאי' לא בה ולא במוצאי' והנה ברייתא זו יש בה ט"ס וצריך להגיה כמו דאיתא בש"ס דילן בב"ק (ד' קה) תני' אשר בן עזאי שלשה שבועות הן הכיר בה ולא במוצאה במוצאה ולא בה לא בה ולא במוצאה (ופריך ע"ז הש"ס לא בה ולא במוצאה קושטא אשתבע אימא בה ובמוצאה למאי הילכתא ר' אמי אמר ר' חנינא לפטור ושמואל אמר לחיוב):

וע"ז פליגי בה בירושלמי ר' חוני' בשם ר' ירמי' כולהון לפטור ר' יעקב בר אחא בשם ר"י לית כן ר' יוסי בעי ויהא כן הפטור א"ר מנא לית כן משלש אבידות:

והנה הפ"מ האריך בזה ונדחק בזה מאוד ע"כ נראה לי לפרש דר' חוני' בשם ר' ירמי' כולן לפטור והוא משום שסובר דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי ובה ובמוצאה איפשר לפירושי בעד א' דהוי גורם לממון כמו דאיתא בב"ק (ד' קה) אך בירושלמילא הובא כלל הא דעד א' ע"כ נראה לי לפרש כמו שפירש רש"י (בס"א) דממון ממש לא הפסידו דאי נמי אסהידו לו ראינו שמצא פלוני זה יכול לומר נאנסה ממני ופוטר עצמו משבועה וא"כ לא הוי רק גורם לממון:

וע"ז אמר ר' חוני' בשם ר' ירמי' כולן לפטור והוא משום דגורם לממון לאו כממון דמי וע"ז א"ר יעקב בשם ר' יוסי לית כן (פי' אלא לחיוב). והוא משום דסובר דלענין שבועת הפיקדון גורם לממון כממון דמי' ואיפשר דר' יוסי לטעמי' דאמר תחילה על הא דאמרי ר' יוחנן ור"ל לית כאן עדים והוא משום דהכופר בממון שיש עליו עדים חייב וע"ז א"ר יוסי ומתניתא אמרה כן היו שתי כיתי עדים כפרה הראשונה ואח"כ כפרה השני' שתיהן חייבות ניחא ראשונה מתחייבת שני' למה לאו משום שמצוין לשכח עדותן וא"כ לא הוי רק גורם לממון דהא קיימי עדים קמן וא"כ אינו מצוי דלאחר מזה מיד ישכחו העדות אלא ודאי משום דגורם לממון כממון דמי והש"ס דילן אזיל לטעמי' וכמו דאיתא בשבועות (ד' ל"ב) בשלמא שני' תתחייב דכפרה לה ראשונה אלא ראשונה אמאי הא קיימא שני' אמר רבינא הכי במאי עסקינן כגון שהי' שני' בשעת כפירת ראשונה קרובין בנשותיהן ונשותיהן גוססות מהו דתימא רוב גוססים למיתה קא משמע לן וכתבו התוס' וא"ת ומאי פריך הא בריש שבועת הפיקדון (ד' ל"ז) פריך הכי לרבה דאמר הכופר בממון שיש עליו עדים פטור ממתניתין דהכא אלא ראשונה אמאי הא קיימא שני' למא הכופר במלוה שיש עלי' עדים חייב ורבה איתותב התם וא"כ אתי שפיר דחייבים ויש לומר דאע"ג דכופר במלוה שיש עלי' עדים וליתנהו קמן סבירא לן דחייב דלא כרבה לקמן מ"מ היכא דקיימי עדים קמן ס"ל להש"ס דחשיב כפירת דברים בעלמא ואע"ג דבלאו מילתא דרבה הוצרך רבינא לשנויי כאן כגון שהיו קרובים בנשותיהן כו' מ"מ פריך מינה לקמן לרבה דאי לאו דרבה הוי מצי למידחי דאפי' קיימי עדים קמן חשיב כפירה:

וא"כ לשיטת הירושלמי דמיירי דקיימי עדים קמן ולא משני דמיירי כשהיו קרובים בנשותי' ונשותיהם גוססות [ובב"ק (פ' מרובה) ביארתי שם דאיפש' לומר דע"כ משני רבינא כשהיו קרובים בנשותיהם כו' דאי לאו הכי למאי קתני שתי כיתי עדים ולא שהיו עדים הרבה וכמו דאיתא בירושל' לעיל (פ"ד ה"ג) א"ר יוסי מתניתא אמרה כן

היו שתי כיתי עדים לא מר אלא שתים הא אחת עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והוא משום דכפרו וא"כ אינם יודעים העדות וע"כ קתני שתי כיתי עדים וזהו דווקא לשיטת הירושלמי דאפי' נתבטל לא מחמת קרוב או פסול נמי כיון שבטלה מקצתה בטלה כולה וע"כ קתני שתי כיתי עדים אבל לשיטת הש"ס דילן דאם נתבטל לא מחמת קרוב או פסול לא נתבטל כולו וא"כ אמאי תנן שתי כיתי עדים מפרש רבינא למתניתין כגון שהיו קרובים בנשותיהם ונשותיהן גוססות: וע"כ ניחא דתנן שתי כיתי עדים דאם היו כל הארבעה עדים בכת אחת היו נפסלין מחמת כיון שבטלה מקצתה בטלה כולה מחמת קרוב):

וא"כ כיון שלשיטת הירושלמי מיירי בשני כיתי עדים אפי' קיימי קמן ואף עפ"כ הוי כפירת ממון אי לא ידעו מיד העדות וא"כ לא הוי רק גורם לממון ואפ"ה חייב:

וע"כ אומר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוסי לית כן (פי' שאינו כן כמו שאמר ר' חוני' בשם ר' ירמי' לפטור אלא לחיוב) וע"ז אומר ר' יוסי בעי ויהא כן לפטור (צ"ל לפטור) פי' בתמיה ואמאי לא נפרש לחיוב וכמו שביארתי דר' יוסי לטעמי' דהכופר בממון שיש עליו עדים חייב אפי' אין קרובים בנשותיהם כמו דמפרש רבינא לשיטת הש"ס דילן וא"כ ה"נ כיון שהוא גורם לממון יהא חייב:

וע"ז א"ר מנא לית כן משלש אבידות והנה הפ"מ האריך בזה בדחוקים. ולי נראה דאמר ר' מנא לית כן משלש (פי' דע"כ אמר ר' חוני' בשם ר' ירמי' כולן לפטור) והוא כמו שהקשו התוס' בב"ק (ד' ק"ה) בד"ה ושמואל אמר לחיוב תימא היכי מצי למימר לחיוב א"כ הוי ברייתא זו ואצ"ל זו ונראה לי דאף שכמה פעמים אמרינן בש"ס זו ואצ"ל זו אך הכא כיון שאמר בן עזאי שלשה שבועות הן וא"כ כיון שאמר תחילה דהכיר בה ולא במוצאה הוי לחיוב אף דהוי גורם לממון דילמא ישבע שנאנסה או דמיירי בעד א' וא"כ כיון דהכיר בה ולא במוצאה במוצאה הוי לחיוב מכש"כ הכיר בה ובמוצאה וא"כ ליכא שלשה שבועו' וע"ז א"ר מנא לית כן משלש אבידות ביודע בה ולא במוצאה במוצאה ולא בה ולפי הגהתי לעיל) א"כ אם הוא לחיוב כש"כ בה ובמוצאה דהא כיון שבה ולא במוצאה חייב כל שכן בה ובמוצאה ועל כן אמר ר' חוני' בשם ר' ירמי' כולהון לפטור וא"כ כיון דלא הוי זו ואין צריך לומר זו אלא לא זו אף זו ע"כ הוי ג' וע"ז פרי' בה ובמוצאה אנן קיימין פי' כיון דמשני דכיון דחשי' שלשה א"כ הוי ודאי לפטור דאל"ה הוי זו ואצ"ל זו אבל כיון דתני לא בה ולא במוצאה אם כן הוי כש"כ מבה ולא במוצאה. ע"ז אומר אלא שמכחש בה ובמוצאה במוצאה ולא בה בה ולא במוצאה כיני מתניתא בה ובמוצאה

וע"כ הני כולהון לפטור דאל"ה הוי זו ואצ"ל זו ולית כאן משלש אבידות כמו שביארתיו (והפ"מ נדחק בזה מאוד והעיקר הוא כמו שביארתי) ודו"ק:

הלכה ב

קטע ג

שם (ה"ב) מתניתין שבועת הפיקדון כיצד אמר לו תן לי פיקדון שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי כו' חייב השביע עליו חמשה פעמים בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד וכפר חייב על כל אחת ואחת אמר ר' שמעון מה טעם מפני שיכול לחזור ולהודות ובגמ' ר' ירמי' בעי קרוב מפי אחרים בשבועת הפיקדון מהו שיהא פטור כו' עיין לעיל (בפ"ד) ושם ביארתי:

קטע ד

עוד שם ר' יודן קפודקי' בעי השביע עליו חמשה פעמים מפי אחרים כו' עיין לעיל (פ"ד ה"ב) ושם ביארתי הא דר' יודן קפודקי' דהכא ג"כ עיי"ש:

קטע ו

עוד שם מפי אחרים בקרקעות מהו שיהא פטור ופי' הפ"מ לר"מ דיליף פקדון מעדות לכולא מילתא מהו דיליף ג"כ גם לענין זה דפטור על הקרקעות כמו התם כו' וכבר ביארתי בהקדמתו לנועם ירושלמי על ס' זרעים שהפ"מ שגה בזה והוא דבפיקדון ודאי פטור בקרקעות ובשבועת העדות חייב בקרקעות וכמו דאיתא לקמן בירושלמי (פ"ו ה"ו) אמר ר' חייא בר אבא כו' לא אם אמרת בשבועת העדות שנוהגת בעבדים ובשטרות ובקרקעות כו' אלמא דלשיטת הירושלמי בשבועת העדות חייבים בעבדים ובשטרות ובקרקעות דלא כשיטת הש"ס דילן בשבועות (ד' ל"ד) מאי בינייהו בין ר"א ובין ר' עקיבא איכא בינייהו משביע עידי קרקע לר"א חייבין לר"ע פטורין ולר' יוחנן דאמר התם משביע עידי קרקע אפי' לר"א פטורין כו' וכן איתא לקמן (ד' ל"ז) איתמר משביע עידי קרקע פליגי בה ר' יוחנן ור"א חד אמר חייב וחד אמר פטור תסתיים דר' יוחנן אמר פטיר מדאמר ר' יוחנן הכופר בממון שיש עליו עדים חייב שטר פטור וכרב הונא ברי' דרב יהושע תסתיים וא"כ לשיטת הש"ס דילן מדמה שבועת עדות לשבועת הפיקדון ולשיטת הירושלמי שבועת העדות נוהגת בעבדים ובשטרות ובקרקעות:

וע"כ בעי הכא בירושלמי מפי אחרים בקרקעות מהו שיהא פטור (פי' לר"מ שסובר דדון מינה ומינה וא"כ כיון דמפי אחרים ילפינן שבועת הפיקדון משבועת העדות ע"כ איפשר שיהא חייב אפי' בקרקע ג"כ אם הוא נשבע מפי אחרים) וע"כ בעי מפי אחרים בקרקעות מהו שיהא פטור (והא דקא מיבעי' לי' אפי' לר"מ דאמר דון מינה ומינה היינו דא"כ יהא חמור פי אחרים מפי עצמו דמפי אחרים יהיה חייב בקרקעות ומפי עצמו חמור

מפי אחרים וכמו דאיתא בשבועות (ד' ל"א) אלא היינו טעמא דרבנן דמייתי להו בק"ו מה מפי אחרים חייב מפי עצמו לא כש"כ וע"כ בעי מפי אחרים בקרקעות מהו שיהא פטור דהא מפי אחרים קל מפי עצמו וכיון דמפי עצמו פטור, א"כ כש"כ מפי אחרים או דילפינן משבועת העדות לר"מ שסובר דדון מינה ומינה ועוד בעי לה מפי אחרים מהו שיהא חייב אשם בכסף שקלים (פי' כיון דילפינן משבועת העדות א"כ חייב בקרבן עולה ויורד כמו שבועת העדות ואף דמפי עצמו חייבין באשם היינו משום דלא ילפינן משבועת העדות וע"כ חמור פי עצמו מפי אחרים או דכיון שהוא שבועת הפיקדון ע"כ חייב אשם בכסף שקלים

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) היו חמשה תובעין אותו ואמרו לו תן לנו פיקדון שיש לנו בידך כו' ובגמ' יכול אף בשבועת הפיקדון כך לא עשה המושבע כנשבע אמר ר' לעזר לית כאן אלא אף בשבועת הפיקדון נעשה המושבע כנשבע וכתב הפ"מ בת"כ היא שנוי' בדברי ר"ש דמייתי לה בפרקין דלעיל ר"ש אומר חייב כאן וחייב בפיקדון מה פקדון אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון לא אם אמרת בפקדון שלא עשה בו המושבע כנשבע קאמ' הש"ס עלה יכול אף באמת כן לר' שמעון לא עשה מושבע מפי אחרים בפקדון כנשבע מפי עצמו אמר ר' לעזר לית כאן דלא היא ובטעות נשנה הכי אלא אף בפקדון נעשה המושבע כנשבע דמכדי בג"ש ילפי מהדדי כמו דילפינן לעדות בנשבע מפי עצמו ופקדון ה"נ ילפינן פקדון מעדות למושבע מפי אחרים כו' (והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' ל"ד) דמחכו עלה במערבא דקתני מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע כו' מכדי מושבע מפי עצמו בעדות לר"ש מנא לי' דגמר מפיקדון פיקדון מושבע מפי אחרים נגמר מעדות).

ולי נראה דנדפס בט"ס אחר המשנה דהיו חמשה תובעין אותו כו' וצ"ל קודם המשנה וקאי אמתניתין (ה"ב) דתנן השביע עליו חמשה פעמים בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד וכפר חייב על כל אחת ואחת אמר ר' שמעון מה טעם מפני שיכול לחזור ולהודותוסובר הירושלמי דכיון דקתני השביע עליו חמשה פעמים כו' משמע דמושבע מפי אחרים וכמו דאיתא בב"ק (ד' ק"ו) מתיב רב המנונא השביע עליו חמשה פעמים כו' קפץ לא מצית אמרת השביע עליו קתני וכתבו התוס' ותימא דלעיל קתני משביעך אני ומוקי לה בקפץ ויש לומר דהשביע עליו משמע ע"י ב"ד אבל משביעך אני משמע שקפץ והשביעו וא"כ כיון דקתני השביע עליו חמשה פעמים משמע שהאחר משביעו וע"ז קאמר ר"ש מה

טעם כו' וא"כ מוכח דסובר ר"ש דמשביע ע"י אחרים חייב וע"ז מביא הברייתא וצ"ל מה לשבועת הפיקדון לא עשה מושבע כנשבע ומזיד כשוגג תאמר בשבועות העדות שעשה בו המושבע כנשבע ומזיד כשוגג כו' וע"ז אומר ר' לעזר לית כאן (פי' הא דאיתא בברייתא לא עשה בו מושבע כנשבע דהא ממתניתין מוכח דסובר ר"ש דעשה בו המושבע כנשבע דהא תנן השביע עליו חמשה פעמים כו' וע"ז קאמר ר"ש מה טעם כו' וע"ז אמר ר' לעזר לית כאן פי' הפירכא דמושבע כנשבע אלא דלא קאמר רק מה לפיקדון שכן לא עשה בו מזיד כשוגג וכמו דאיתא בשבועות (ד' ל"ז) אמר להו רבא בר איתי לרבנן מאן תנא שבועת הפיקדון לא ניתן זדונה לכפרה ר"ש והוא משום דגמר לה ממעילה עיי"ש אבל הא דאיתא בברייתא מה לפיקדון שכן לא עשה בו המושבע כנשב' לית כאן אלא אף בשבוע' הפיקדון נעשה בו המושבע כנשבע (והפ"מ לא ביאר כל זה) ודו"ק:

קטע ו

עוד שם ר' חגי בעי עשרה שבועות אין לך בידי מהו ר' יוסי בעי שבועה שבוע' אין לך בידי כו' עיין מה שביארתי ע"ז בספרי נועם ירושלמי (פ"ב דנדרים ה"ג):

קטע ז

עוד שם אף בשבועת ביטוי כן שבועה שאוכל נבילה ופת חיטין ופת שעורין ופת כוסמין מאחר שפטור על הנבילה פטור על השאר (פי' דכיון דר שמעון סובר דעד שיאמר שבועה לכל א' אבל בלאו"ה כללא הוי ע"כ אמר ר' יוסי דאם אומר שבועה שאוכל נבילה ופת שעורין ופת כוסמין מאחר שפטור על הנבילה פטור על השאר). וכתב הפ"מ וכן נמי בהא דאמר ר' יוסי לעיל (פ"ג ה"ד) ואת ש"מ היו לפניו זיתים של שחוטה וא' של נבילה ואמר שבועה שאוכל עשרה זיתים כיון שפטור על הנבילה פטור על השאר ושגה בזה הפ"מ דשם צריך לגרוס שבועה שלא אוכל עשרה זיתים אלו כיון שפטור על הנבילה פטור על השאר היינו משים שלא חל על הנבילה מחמת שאין איסור חל על איסור וע"כ כיון שאמר אלו לא חל בכולל דהוי כמו פורט לשיטת הירושלמי ובפורט סובר ר' יוחנן דלא חל בכולל אפי' לרבנן אבל ר"ש סובר דבכל האיסורים אינו חל בכולל) והכא קאמר דלר"ש אף בשבועת ביטוי כן שבועה שאוכל נבילה ופת חיטין ופת שעורין היינו שיאכל נבילה מאחר שפטור על הנבילה דהא נשבע לעבור לאכול נבילה וע"כ לא חל על השאר נמי כיון דר"ש סובר דעד שיאמר שבועה לכל א' וע"כ כיון דהוי חדא שבועה ע"כ כיון שנתבטל מקצתו נתבטל כולו ואינו שייך להא דלעיל דלא כהפ"מ):

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) מתניתין הן לי פיקדון תשומת יד וגזל ואבידה כו' אמר ר"י דברי ר"ש נמצא שאין בידו חיטים פטור על השאר עיין בספרי נועם ירושלמי (פ"ד דנזיר ה"ג) מה שביארתי על זה ועיין לקמן (ה"ה) ויתבאר עוד בזה:

קטע ג

עוד שם פשיטא דא מילתא כו' עיין בספרי נחלת יהושע (ס"י) ושם הארכתי:

קטע ד

עוד שם א"ר יוחנן דברי ר' יהודה נכללין בקרבן א' ונפרטין בג' קרבנות עיין בספרי נועם ירושלמי (פ"ב דקידושין ה"א) ושם ביארתי.

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) אנסת ופתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פתיתי משביעך אני ואמר אמן חייב ור"ש פוטר שאינו משלם קנס עפ"י עצמו אמרו לו אעפ"י שאין משלם קנס עפ"י עצמו משלם בושת ופגם עפ"י עצמו ובגמ' ר' זירא ר' יסא בשם ר' יוחנן דברי ר"ש עיקר תביעה קנס לדברי חכמים לאו אמר ר' אילא דברי ר"ש בתובעו קנס ובושת ופגם דברי חכמים בתובעו בושת ופגם וקנס רבנן אמרין דברי ר"ש בתובעו ג' דברי' דברי חכמי' בתובעו דבר א' ר' זירא בעי קומי ר' יוסי בפירוש שמעת מר' יוחנן או ממילתי' א"ר יוסי דסבר כרבנן א"ר מנא ואפילו דו סבר כר' אילא דברי ר"ש בתבעו דבר א' ברם הכא בתובעו שלשה דברים:

והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד וע"כ נ"ל שיש בירושלמי ט"ס וחילופי השורות (וכצ"ל) ר' זירא בעי קומי ר' יוסי בפירוש שמעת מר"י או ממילתא דסבר כרבנן דאמרין דברי ר"ש בתובעו ג' דברים דברי חכמים בתבעו דבר אחד (והא דאמר אח"כ דברי ר' שמעון בתבעו כו' שייך הכא אך שיש ט"ס בזה וצריך להיות דברי ר"ש בתבעו ג' דברים דברי חכמים בתבעו דבר א'):

ונראה לי לבאר דר' זירא בעי קומי ר' יוסי אהא דאמר תחילה ר' זירא ר' יסא בשם ר' יוחנן דברי ר"ש עיקר תביעה קנס לדברי חכמים לאו (והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' לח) אלא כי אתא רבין אמר ר' יוחנן לדברי ר"ש קנס הוא תובע ולא בושת ופגם לדברי חכמים אף בושת ופגם הוא תובע במאי קמיפלגי אמר ר"פ ר"ש סבר לא שביק אינש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ ורבנן סברי לא שביק מידי דכי מודה בי' לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה בי' מיפטר):

וע"ז אומר ר' זירא בעי קומי ר' יוסי בפירוש שמעת מר' יוחנן או ממילתי' (פי' אם בפירוש א"ר יוחנן לזה או ממילתא) וע"ז אומר אמר ר' יוסי דסבר כרבנן ובכאן צ"ל דברי ר"ש בתבעו ג' דברים חכמים בתבעו שלשה דברים (פי' דאם לא אמר ר' יוחנן בפירוש דהטעם משום דר"ש סובר דעיקר קנס הוא תובע והוא משום דקיי"ץ ודברי חכמים הוא משום דלא שביק אינש מידי דכי מודי בי' לא מיפטר ותבעו מידי דכי מודה בו מיפטר אלא דסובר כרבנן (פי' דכמו דרבנן אמרין דברי ר"ש בתבעו ג' דברים דברי חכמים בתובעו דבר א' והוא מהא דאמרינן לעיל (ה"ד) א"ר יוחנן דברי ר"ש נמצא שאין בידו חטים פטור בשאר ומנא לי' דר' שמעון סובר הכי וא"כ מוכח שסובר כרבנן דאמרו דהטעם של ר' שמעון דפוטר הכא הוא מפני שתובעו שלשה דברים וא"כ כיון שאינו מחוייב על הקנס פטור נמי על השאר וע"ז אמר ר' יוחנן דברי ר' שמעון נמצא שאין בידו חטים פטור על השאר דא"כ אם נשבע שאין בידו חטים ושעורין וכוסמין פטור על השאר ג"כ והוא מחמת שעל החיטין פטור שנשבע באמת וכמו דפטור באונס ומפתה והוא מפני שסובר דהוי בתבעו שלשה דברים וכיון שפטור על הקנס פטור על השאר ה"נ כיון שפטור על החיטים פטור נמי על השאר וע"ז אומר שם אמר ר' בא אף ר' יסא מודי בה ובנזיר הגירסא אף ר' יודה מודה והוא משום דחכמים לא פליגי אלא משום דהוי כתובעו דבר א' אבל אם הי' תובע ג' דברים מודה בזה דכיון דפטור על הקנס פטור על השאר נמי:

וא"כ מוכח ממילתי' דר' יוחנן דלא כר' יוסי דאמר הכא ר' זירא ר' יסא בשם ר' יוחנן דברי ר"ש עיקר תביעה קנס לדברי חכמים לאו והוא דפליגי בזה דר"ש סובר דעיקר התביעה קנס משו' דקיי"ץ ורבנן סברי דעיקר התביעה הוא הממון משום דאי מודה בה לא מיפטר וא"כ לפי זה ממה מוכח דר"ש סובר דנמצא שאין בידו חטים פטור על השאר אלא ודאי מוכח ממילתי' דסובר כרבנן דדברי ר"ש בתובעו ג' דברים וע"כ כיון דפטור על הקנס פטור על השאר נמי. וע"ז אומר דברי ר"ש נמצא שאין בידו חטים פטור בשאר (והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' לא) אמר ר' יוחנן מ"ט דר"ש הואיל ועיקר קנס הוא תובע אמר רבא משל דר"ש למה הדבר דומה לאדם שאמר לחבירו תן לי חיטין ושעורים וכוסמין שיש לי בידך אמר לו שבועה שאין לך בידי חטין ואשתכח דחטין הוא דלית לי' הא שעורין וכוסמין אית לי' דפטור דכי קא משתבע אחיטין בקושטא משתבע א"ל אביי מי דמי התם בחיטין קא כפר בשעורים וכוסמין לא קא כפר לי' הכא בכולא מילתא הוא דקא כפר לי' הא לא דמי' אלא לאומר לחבירו תן לי חיטין ושעורין וכוסמין שיש לי

בידך שבועה שאין לך בידי כלל ואשתכח חיטין הוא דלית לי' הא שעורין וכוסמין אית לי' דמיחייב:

וע"ז אמר ר' מנא ואפי' דו סבר כר' אילא (פי' שאפי' יהא סובר כר' אילא אעפ"כ יהא מוכח הא דאמר ר' יוחנן דברי ר"ש נמצא שאין בידו חטין פטור על השאר והוא כיון דר"ש סובר דהוי כתבעו קנס ובושת ופגם דברי חכמים בתובעו בושת ופגם וקנס וא"כ לר"ש שסובר דהוי כתובעו קנס ובושת ופגם וע"כ פטור על בושת ופגם נמי משום דעל תחילת התביעה פטור ע"כ פטור נמי על השאר וע"ז אמר ר' יוחנן דברי ר"ש נמצא שאין בידו חטים פטור בשאר וע"ז אמר ר' בא אף ר' יהודה מודה בה והוא דהטעם דפליגי רבנן הוא משום דסברי דהוי כתובעו בושת ופגם וקנס. והוא משום דתחילת התביעה בושת ופגם וקנס אבל אם הי' התביעה קנס ובושת ופגם היו רבנן מודו דפטור על השאר וא"כ אפי' ר' יודה מודה בזה (והוא דלא כשיטת הש"ס דילן דאיתא בשבועות (ד' לח) דאמרינן שם הא לא דמי אלא לאומר לחבירו תולי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי כלל ואשתכח דחטין הוא דלית לי' הא שעורין וכוסמין אית לי' דחייב והירושלמי נמי מסיק (שם) דהא דאמר ר' יוחנן נמצא שאין בידו חטין פטור בשאר היינו במתפיס באומר שעורין יהו כחטין כוסמין זהו כחטין ודו"ק:

הלכה ו

קטע ג

עוד שם ר' יצחק שאל מהו שישלם דמי העבד כו' מהו שיאמר לו צא ידי שמים כו' ר"ג כמאן דאמר מותר לשחרר עיין בספרי נועם ירושלמי בכתובות (פ"ג ה"י):

פרק ו

הלכה א

קטע ד

ר' בא רב יהודה בשם שמואל כל ששנים מחייבין אותו ממון עד א' זוקקו לשבועה והרי שנים מחייבין אותו קרקע שני' היא שאין נשבעין בקרקעות והרי שנים מחייבין אותו קנס שני' היא שאין נשבעין בקנס והא שנים מחייבין אותו פרוטה וכן היא דתנינן שבועת הדיינין הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה מתניתין כשנשבע מפיו מה דמר רבי שמואל כשנשבע מפי אחרים (ופי' הפ"מ כלומר שמואל דאיירי בנשבע על ידי פי אחרים הוא שהעד מעיד עליו הוא שזוקקו לשבועה ובהא לא בעינן שיהא הטענה שתי כסף אלא אפי' בפרוטה זוקקו עד א' לשבועה):

ונראה לי דהטעם הוא כמו שכתבו התוס' בשבועות (ד' מ') בד"ה אבל בטענת מלוה והעדאת עד א' כו' וי"ל דשמואל דהכא לטעמי' דמחייב לעיל בכפירת פרוטה דכיון דמשתבע אפרוטה מוקמי' קרא דאבל קם לשבועה בפרוטה כו' ולפי זה צריך לומר דלית הילכתא כותי' דשמואל בהך דהכא כיון דתלי' בההוא דלעיל דבההיא דלעיל לית הילכתא כוותי' מדתני ר' חייא לסיוע לרב ועוד דר"פ דה"ל בתראה ס"ל כרב נחמן בשמעתין

וע"כ איפשר לומר דע"ז אמר מה דמר שמואל כשנשבע מפי אחרים וע"כ בעינן שתי כסף בכל הטענה אף שהכפירה אינו רק בפרוטה מהשתי כסף. א"כ הא דבעינן הטענה שתי כסף היינו מחמת ההודאה במקצת שמחייבתו בשבועה וא"כ כשנשבע מחמת עד א' ע"כ סגי בכפירת פרוטה לחוד ולקמן בסמוך יתבאר עוד בזה:

קטע ה

עוד שם ר"י אמר הטוען לחבירו טענת גנב אינו חייב עד שיודה מקצת וכל חברוי פליגין עילוי מה מקיימין כל חברוי כי הוא זה בטוענו ממון אם טוענו ממון בדא ישלם שנים לרעהו ועירובי פרשיות יש כאן אמר ר' זירא אינו חייב עד שיהא בכפירה שתי כסף חוץ מההודאה אתי' כחברוי דר"י (ופי' הפ"מ אמתני' קאי דקתני ואם אין הודאה ממין הטענה פטור דילפינן מדכתיב כי הוא זה שצריך שתהא ההודאה ממין זה שהוא טוענו וזהו כחברי' דר' יוחנן דלעיל דפליגי עלי' וס"ל דעירוב פרשיות כתיב כאן וכי הוא זה אמלוה קאי):

והנה הפ"מ שגה בזה שהפי' הוא דאתי כחברי' דר' יוחנן (פי' דכיון דאמר ר' זירא דאינו חייב עד שיהא בכפירה שתי כסף חוץ מהודאה א"כ פליג על ר' יוחנן דאמר דהטוען טענת גנב אינו חייב עד שיודה מקצת והוא דהא דאמר ר' זירא דבעינן כפירת שתי כסף חוץ מההודאה הוא משום דסובר דכיון דכתיב כסף או כלים וזה קאי אכפיר' וע"כ בעינן שתי כסף חוץ מההודא' דההודא' הוא משום דכתיב כי הוא זה והא דכתיב כסף או כלים דהיינו כפירת שתי כסף בשומרין הוא משום דבשומרין לא בעינן הודאה וע"כ סגי בכפירת שתי כסף בשומרין וא"כ ממילא מוכח מזה דבעינן כפירת שתי כסף חוץ מההודאה דהא התם ליכא הודאה וע"כ סובר ר' זירא דאינו חייב עד שיהא בכפירה שתי כסף חוץ מההודי' וע"ז אומר אתי' כחברי' דר' יוחנן דבטוען טענת גנב לא בעינן הודאה וא"כ מוכח מזה דכפירת שתי כסף חוץ מההודאה. אבל כר' יוחנן דסובר דבשומרין נמי בעינן הודאה ח"כ לא מוכח דבעינן כפירת שתי כסף חוץ מההודאה דילמא עם ההודאה

דהא בשומרין נמי בעינן הודאה וע"ז אומר אתי' כחברי' דר' יוחנן (פי' דפליגי עלי' וסברי דבטוען טענת גנב חייב אפי' לא הודה במקצת):

ולפי זה נתבאר במה שכת' הפילפולא חריפתא על הרא"ש שכתב הרא"ש (ספ"ז דשבועות) והוא שיש כפירת טענה שתי כסף שחושדו שעיכב משלו שתי כסף (והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' מ"ח) אמר רב יוסף בר מניומי אמר ר"נ והוא שיש טענה בינייהו שתי כסף כמאן כשמואל והתני ר' חייא לסייע לרב אימא כפירת טענה כרב) וכתב ע"ז (בפ"ח) מי שעיכב משלו שתי כסף ע"כ לאו דווקא אלא גם פרוטה קאמר דהא אמרו כפירת טענה שתי כסף ש"מ דכפירה היא שתי כסף מלבד ההודאה נמצאת אומר שהטענה הוא יותר וכדאיתא ר"פ הדיינים וא"כ לפי מה שכתב הש"ך בחו"מ (ס' צ"ג) שדעת הרא"ש דאין צריך הודאה א"כ סגי בכפירת שתי כסף לבד ועיין בש"ך בחו"מ (ס' צ"ג):

קטע ז

עוד שם מנה לי בידך אין לך בידי פטור אפילו כמה לי בידך אין לך בידי פטור אלא כיני מנה לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה חייב ועיין בפ"מ שנדחק בזה ולי נראה (שהוא ט"ס וצ"ל) כיני מנה לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור והוא דפריך על הא דתנן מנה לי בידך אין לך בידי פטור אפי' כמה לי בידך אין לך בידי פטור (פי' דלמאי קתני מנה לי בידך ה"ל לומר חייב אתה לי והוא אומר איני חייב לך פטור ולמאי קאמר מנה לי בידך ועל זה אומר אלא כיני מנה לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור והוא דמנה לי בידך הוא בדווקא מאה דינרים וא"כ כשאמר אין לך בידי אלא פרוטה לא הוי ההודאה ממין הטענה וע"כ תנן מנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר חייב משום דהוי הודאה במקצת ממין הטענה ועיין בשבועות (ד' ל"ט) אמר לך שמואל מי סברת שוה קתני דווקא קתני מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו (ואין לפרש כמו דאי' בירו' דמנה יש לי בידך ואין לך בידי אלא פרוטה חייב והוא משום דשוה קאמר דא"כ מאי קמל"ן בסיפא דמנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר חייב ע"כ נרא' לי להגיה אלא כיני מנה לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור וכמו שביארתי:

עוד שם רב ור' יוחנן תרויהון אמרין והוא שהלוהו בעדים אבל אם הלוהו שלא בעדים יכול מימר ליה הלויתני ונתתי לך מחצה אמר ר' יודן אין אומר בממון מאחר דיכיל מימר לו לא הלויתני יכיל מימר ליה הלויתני ונתתי לך חציים (פי' דרב ור' יוחנן דאמרי תרווייהו דדוקא אם הלוהו בעדים ע"כ לא אמרי' מיגו דאי בעי הוי כפר הכל דאין אדם מעיז אך ה"מ דוקא אם הלוהו בעדים לא אמרי' מיגו כיון דאיכא דררא דממונא

שהי' חייב לו בודאי אבל אם יש מיגו דלא לוה כלל דהיינו אם הלוהו שלא בעדים: דאם יאמר שלא לוה כלל לא הוי דררא דממונא וכמו דאיתא לענין שבועת היסת דאיתא שם (ד' מ') אמר ר"נ ומשביעין אותו שבוע' כו' רב חביבא מתני אסיפא מנה לי בידך אמר לו הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור ואמר ר"נ משביעין אותו שבועת היסת מאן דמהני אריש כש"כ אסיפא ומאן דמתני לה אסיפא הכא הוא דאיכא דררא דממונא אבל התם דליכא דררא דממונא לא ור' יודן פליג דאמר אין אומר בממון מאחר דיכול לומר לו לא הלויתני כו' ואיפשר לומר דסובר כרבה דאמר דאין אדם מעיז לכפור הכל ובמ"א ביארתי באופן אחר.

[**ועוד** ביארתי (בב"ק) דהטעם הוא משום דסברי דהא דהלכה כר"ג ור"א בכתובות (דף י"ב) הוא משום דברי ושמא ברי עדיף אבל לא מטעם מיגו ומיגו לא אמרינן רק כמו דאיתא בכתובות (דף ט"ז) מכדי האי מיגו והאי מיגו מ"ש האי מיגו מהאי מיגו הכא אין שור שחוט לפניך התם הרי שור שחוט לפניך (ופירש"י דהתם אין שור שחוט לפניך דאין הלה תובעו (וע' תוס' שם) וע"כ אומר אין אומר בממון מאחר מאחר דיכול למימר לי' לא הלויתני יכול מימר לי' הלויתני ונתתי לך חצים (פי' דאין אומר בממון מאחר מאחר דו יכול מימר ליה לא הלויתני פי' באם הלה תובעו והי' יכול לומר לא הלויתני בכה"ג לא אמרינן מיגו אבל אם אין הלה תובעו ויכול לשתוק בכה"ג ר' יודן נמי מודה דאמרינן מיגו]:

עוד שם מתניתא פליגא בר' יוחנן מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לו נתתי' לך פטור אין לך בידי חייב מנה לי בידך אין לך בידי עיין מה שביארתי ע"ז בספרי נועם ירושלמי (פי"א דכתובות ה"ב) דלא כהפ"מ:

[**ועוד** נראה לי לפרש דקאמר מתניתא פליגא בדר' יוחנן מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תניהו לי נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב מנה לי בידך אין לך בידי והוא ט"ס וצ"ל וליתני מנה לי בידך אין לך בידי כיון דלר' יוחנן כולה מתניתין מיירי בדאיכא עדים שהלוהו א"כ למה לי' למיתני שאמר לו הן בפני עדים וע"כ אם אמר אין לך בידי חייב כיון דמתניתין מיירישהלוהו בעדים אם כן אם אמ' לו מנה אין לך בידי א"כ מכחיש העדים ואף שיכול לומר פרעתי אעפ"כ הוי מיגו במקום עדים):

קטע ח

עוד שם אסי אמר המלוה לחבירו לא יפרענו אלא בפני עדים אמר ר' אבין מילתי' דאסי המלוה לחבירו בעדים לא יחזיר לו אלא בעדים ופי' הפ"מ כלומר דלא תימא עצה טובה

קמל"ן שלא יפרענו אלא בעדים כו' והלכך מפרש דלא יחזיר לו אלא בעדים קאמר דמשום שהלווהו בעדים אינו יכול זה לומר פרעתיך ביני לבין עצמך:

ולי נראה (שהוא ט"ס וצ"ל אמר ר' אבין מילתי' דאסי המפקיד לחבירו בעדים לא יחזיר לו אלא בעדים) וע"כ קאמר תחילה המלוה לחבירו בעדים (כצ"ל) לא יפרענו אלא בעדים ואח"כ קאמר לא יחזיר לו אלא בעדים וא"כ מוכח שהוא ט"ס וצריך להיות המפקיד לחבירו בעדים לא יחזיר לו אלא בעדים (והוא שאומר דע"כ אמר רב אסי המלוה לחבירו בעדים צריך לפורעו בעדים הוא משום דאית לי' מיגו וא"כ קשה דשבועות שומרין דחייב רחמנא היכי משכחת לה כמו דאיתא בשבועות (דף מה) אמר רב מנשי' בר זביד אמר רב לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך אמר רמי בר חמא כמה מעלי' הא שמעתא אמר ליה רבא מאי מעליותא א"כ שבועת שומרין דחייב רחמנא היכי משכחת לה מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם יכול לומר לו נאנסו דאפקיד ליה בעדים מתוך שיכול לומר לו החזרתיו לך כו' דאפקיד ליה בשטרא מכלל דתרוייהו ס"ל המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים בשטר צריך להחזיר לו בעדים]:

וע"ז אומר אמר ר' אבין מילתי' דאסי המפקיד לחבירו בעדים לא יחזיר לו אלא בעדים דאל"ה שבועת שומרין דחייבי' רחמנא היכי כו' וע"כ אומר ג"כ דהמלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים וע"ז אומר מתניתא פליגא עלי' מנה לי בידך אמר לו הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב (פי' וא"כ מוכח אע"ג דתבעו בעדים אעפ"כ יכול לומר פרעתיו לך ובכאן צריך לגרוס אמר ר' בון דרך בני אדם להלות לחבריהן שלא בעדים ולתובען בעדים וע"כ אע"ג דהמלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים אבל התובע לחבירו בעדים יכול לומר פרעתיך:

הלכה ב

קטע ג

שם (ה"ב) ר' בא רב המנונא כו' מעשה בא לפני רבי ואמר יבואו פלוני לפלוני ויעידו כו' עיין מה שביארתי ע"ז בספרי נועם ירושלמי (פ"ק דקידושין ה"ב):

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) ר' זירא ור' אבהו בשם שמואל בשטענו קנקני שמן כו' עיין מה שביארתי ע"ז בספרי נועם ירושלמי (פי"ג דכתובות ה"ד):

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן ואין משביעין את הקטן אבל נשבעין לקטן ולהקדש ובגמ' שבועה ד' תהי' בין שניהם להוציא היורש ר' אילא בשם ר' יוסי ביורשיו היא מתניתא ופי' הפ"מ ביורשיו היא מתניתא כלומר דהברייתא למעוטי יורשיו של המוטל עליו לישבע מן התורה איירי דאילו ביורש התובע משכחת לה טענת ברי כגון מנה לאבא בידך והלה מודה במקצת וכופר במקצת וא"כ אמאי אינו יכול לישבע כו' עיי"ש:

[**והנה** כבר ביארתי בספרי נועם ירושלמי דנראה לי לפרש דהירושלמי הוי קשה לו קושי' התוס' (ד' מ"ז) בד"ה אי אמרת בשלמא אביו כה"ג מיחייב תימא למ"ד בב"מ (ד' צ"ז) מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דברי ושמא ברי עדיף היכי מוקי לה אי בנ' ידענא ובנ' לא ידענא בהא ליכא חיוב שבועה אלא חיוב ממין דברי עדיף ויש לומר דמוקי לה כרב ושמואל דבסמוך (פי' כמו דאיתא שם ורב ושמואל האי שבועת ה' מאי כו' מיבעי לי' לכדתני' שבועת ה' תהי' בין שניהם מלמד שהשבועה חלה על שניהם וע"ז אומ' ר' הילא בשם ר"י ביורשיו פי' דהירו' לשיטתי' שסובר דברי ושמא ברי עדיף וכמו דאיתא בירו' לקמן (ספ"ו) לית את ידע אהן ידע והוא משום דברי ושמא ברי עדיף וע"ז מפרש ביורשיו היא מתניתא דהיינו ביורשי התובע שהנתבע פטור מן השבועה והוא משום דבבנו מעיז ומעיז וא"כ יש לו מיגו וע"ז אומר בין שניהם אינה זה מבין שניהם. ואיפשר דזהו תירוץ אחר דאפי' אי אמרינן דבבנו ג"כ אינו מעיז ע"ז אומר בין שניהם אינה זה מבין שניהם והוא כמו שתירצו התוס' דמאן דאמר ברי ושמא ברי עדיף סובר כרב ושמואל דהיינו בין שניהם הוא שהשבועה חלה על שניהם]:

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) מתניתין אלו דברים שאין נשבעין עליהן העבדים והשטרות והקרקעות כו' ובגמ' עבר ונשבע ר' יוחנן אמר מביא קרבן שבועה ר' אלעזר אומר אינו מביא (ופי' הפ"מ מביא קרבן על השבועה משום שבועת ביטוי) אמר ר' אבין בר חייא כן משיב ר' יוחנן לר' אלעזר לא אם אמרת בשבועת העדות שנוהגת בעבדים ובשטרות ובקרקעות תאמר בשבועת הפקדון שאינה נוהגת בעבדים בשטרות ובקרקעות ושבועה העדות לאו בב"ד וב"ד מוסרין שבועה לחשוד אלא כשעבר ונשבע ותימר מביא קרבן על השבועה וכא עבר ונשבע מביא קרבן על השבועה:

וכתב הפ"מ ברייתא זו חפשתי אחרי' ולא מצאתי' בשום מקום ולפי הענין אמתניתין דפ' כל הנשבעין מתניי' ואחשוד על השבועה קאי דתנינן שם ושכנגדו חשוד על השבועה כיצד א' שבועת העדות וא' שבועת הפקדון כו' ויליף לה דכל אלו שאין מוסרין להם שבועה מפני שפסולין לשבועה הן אם נשבעו הן חייבין משום שבועת ביטוי כו' והדר יליף פיקדון מעדות מק"ו דמה עדות דלא כפר בממון הוא אלא שכפר בדבר המביא לידי ממון מיחייב משום שבועת ביטוי היכא דלא מחייב משום שבועת העדות כגון פסול וחשוד על השבועה וכיוצא בזה פקדון דכפר בממון לא כש"כ הוא דאמרינן דכל היכא דלא מחי ב משום שבועת הפקדון דמחייבינן משום שבועת ביטוי ועלה שייכא האי לא אם אמרת ופירושו דחוק למאוד:

וע"כ נראה לי שהפי' הוא עבר ונשבע ר' יוחנן אמר מביא קרבן על השבועה דהיינו קרבן אשם שבא על שבועת הפקדון. והוא שסובר דאף שאין הדיינין מחייבין שבועה על הקרקעות אעפ"כ אם עבר ונשבע מביא קרבן דהא בשבועת הפקדון מתחייב אשם אפי' שלא ע"י ב"ד וכמו דאיתא בב"ק (ד' ק"ו) א"ל ר"נ הכא במאי עסקינן כגון דנשבע חוץ לב"ד וכן כתבו התוס' בב"ק (דף ק"ג) בתוס' ד"ה הגוזל מחבירו שוה פרוט' ונשבע כו' כגון שנשבע מעצמו דאין ב"ד משביעין אלא בטענת שתי כסף וההודאה שוה פרוטה ואפי' בשבועת עצמו מחוייב חומש כדמוכח בשילהי פרקין ובמס' שבועות (ד' לו) תנן נמי שבועת הפקדון נוהגת באנשים ובנשים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו כו' וע"כ סובר ר' יוחנן דאם עבר ונשבע על הקרקעות מביא קרבן על השבועה כמו בכופר בכל דאין ב"ד מחייבין אותו (קידם שנתקנה שבוע' היסת) ואעפ"כ מביא קרבן על השבועה והכי נמי בקרקעות ור"א אומר דאינו מביא קרבן על השבועה דכיון דאין נשבעין על הקרקעות כלל על כן אין בזה שבועת הפקדון:

וע"ז אומר כן משיב ר' יוחנן לר' אלעזר ונראה לי (שהוא ט"ס וצ"ל) כן משיב ר"א לר' יוחנן לא אם אמרת בשבועת העדות שנוהגת בעבדים ובשטרות ובקרקעות תאמר בשבועת הפיקדון שאינה נוהגת בעבדים ובשטרות ובקרקעות ונראה לי דזה קאי על הא דאיתא לעיל (פ' שבועות הפקדון נפש נפש מה כאן מפי עצמו כו' מה להלן מפי אחרים אף כאן מפי אחרים וא"כ מושבע מפי אחרים יליף בג"ש משבועות העדות וע"כ בעי הברייתא לילף בק"ו והוא מה שבועת העדות שלא עשה בהם הנשים כאנשים קרובים כרחוקים פסולים ככשרים חייב במושבע מפי אחרים פקדון שעשה בו הנשים כאנשים קרובים כרחוקין פסולין ככשרים לא כש"כ שיהי' חייב במושבע מפי אחרים וכמו שכתבו התוס' בשבועות (ד' לא) בד"ה מההיא כו' דההיא איכא למימר דטעמא דר"מ משום דיליף

פיקדון ק"ו מעדות שלא עשה בו נשים כאנשים וחייב בין מפי עצמו בין מפי אחרים פקדון לא כש"כ:

וע"ז תני בברייתא לא אם אמרת בשבועת העדות שנוהגת בעבדים בשטרות ובקרקעות תאמר בשבועת הפקדון שאינה נוהגת בעבדים בשטרות ובקרקעות וכמו שביארתי לעיל (פ"ה) דשיטת הירושלמי שחייב בשבועת העדות בעבדים ובשטרות ובקרקעות וא"כ כיון דליכא למילף בק"ו ע"כ צריך לג"ש דנפש נפש (והיינו תחטא תחטא כמו שכתבתי לעיל):

וע"ז אומר ושבועות העדות לאו בב"ד וב"ד מוסרין שבועה לחשוד (פי' דקאמר דכיון דרוצה ללמוד שבועת הפקדון במושבע מפי אחרים משבועת העדות א"כ ודאי מיירי בב"ד וא"כ הא דאמר שבועת הפקדון נוהגת בנשים כאנשים בפסולין בכשרים בקרובים כרחוקים א"כ ודאי מיירי באם עבר ונשבע דאי לכתחילה אין ב"ד מוסרין שבועה לחשוד וא"כ ודאי מיירי בעבר ונשבע:

וע"ז אומר ותימר מביא קרבן על השבועה (פי' שאפי' בחשוד על השבועה אעפ"כ אם עבר ונשבע מביא קרבן על השבועה) וכן כתבו התוס' בב"ק (ד' ק"ח) בתוס' ד"ה ותרי כפילי מחמת שנעשה פסול בשבועה שני' משעה שנמצא שקרן בראשונה אין לפוטרו משום דחשוד על השבועה מדרבנן הוא דמיפסל כדמוכח בשבועות (ד' מה) דקתני ושכנגדו חשוד על השבועה ומשמע התם דמדרבנן הוא וכיון דמדאורייתא שבועתו שבועה מחייב כפל):

וע"ז אומר ותימר מביא קרבן על השבועה ובפסול דהיינו דחשוד על השבועה א"כ ודאי מיירי בעבר ונשבע ותימר מביא קרבן על השבועה וכא עבר ונשבע מביא קרבן על השבועה ונראה לי (שהוא ט"ס וצ"ל) וכא עבר ונשבע אינו מביא קרבן על השבועה (פי' כיון דהא דאמר דמביא קרבן על השבועה בפסול וזה ודאי מיירי בעבר ונשבע וא"כ הא דקאמר לא אם אמרת בשבועת העדות שנוהגת בעבדים ובשטרו' ובקרקעות תאמר בשבועת הפיקדון שאינ' נוהגת בעבדים ובשטרות ובקרקעות נמי מיירי בכה"ג בעבר ונשבע ואפ"ה תנן שאינו מביא קרבן על השבועה אלמא דאפי' עבר ונשבע נמי אינו מביא קרבן על השבועה בקרקעות) וע"ז אמר ר' חייא בר אבין כן משיב ר' יוחנן לר' אלעזר (וכמו שהגהתי בתחילה שצ"ל כן משיב ר' אלעזר לר' יוחנן):

וע"ז אומר ואית דבעי נשמעינה מן הדא חמור או שור או שה מה אלו מיוחדין שיש בהן שבר שבוי' ומתה יצא קרקעות שאין בהם שבר שבוי' ומתה אוציא קרקע ולא אוציא עבדים מה אלו מיוחדים שיש להם קנס יצא עבדים שאין להם קנס ופירש הפ"מ מה אלו

מיוחדין שיש בהם קנס כגון בהמה שהזיקה את האדם דחייבים בעלים לשלם משום קנסא לאפוקי עבד שהזיק דאין הבעלי' ש7 משלמים כלום:

והנה הפ"מ שגה בזה שיש ט"ס בירושלמי וצ"ל מה אלו מיוחדים שאין להם קנס יצאו עבדים שיש להם קנס (פי' של עבד) ומה שפי' הפ"מ הוא דחוק מאוד וע"ז אומר אוציא עבדים ולא שטרות שיש להם קנם (וגם בזה נראה לי דיש ט"ס וצ"ל ולא אוציא השטרות שאין להם קנס) מה אלו מיוחדין שיש להן אונאה יצאו שטרות שאין להם אונאה כו':

וע"ז אומר ואית דבעי נשמעינה מן הדא (פי' שבקרקעות אפילו עבר ונשבע נמי אין מביא קרבן שבועה והראי' דהא ממעט עבדים ושטרות וקרקעות ושטרות ודאי ממעט אפי' דעבר ונשבע דהא אינו פוטר עצמו בשבועתו וכמו דאמר אח"ז המקרע שטרות חבירו חוץ מדעתו ר' חנינא ור' מנא חד אמר חייב וחד אמר פטור מאן דאמר חייב משום קנס ומאן דאמר פטור כסותם פי עידי חבירו (פי' וא"כ ודאי דאינו מחייב על זה דהא אינו פוטר עצמו מכלום שאפי' אם הי' מודה הי' פטור משום דהוי כסותם פי חבירו ואפילו מאן דמחייב אינו רק משום קנס שהוא דרבנן וע"כ אפי' עבר ונשבע פטור וה"נ בקרקע אם עבר ונשבע נמי פטור). וע"ז אומר ואית דבעי נשמעינה מהדא שמזה מוכח דאפי' בעבר ונשבע נמי פטור כמו דאמר ר' אליעזר (והפ"מ נדחק בזה בכל הסוגי' והעיקר הוא כמו שביארתי) ודו"ק:

קטע ו

עוד שם ר"ש אומר א' קדשי קדשים וא' קדשי' קלים עי' מה שביארתי ע"ז (בפ"ק דב"ק):

הלכה ז

קטע ב

שם (ה"ז) אמר ר' חנינא זה אומר מנורה גדולה עיין מה שכתבתי בב"מ (פ' השואל):

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) מתניתין המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון אמר לו סלע הלויתיך עליו ושקל הי' שוה והלה אומר סלע הלויתני עליו וסלע הי' שוה פטור כו' ובגמ' א"ר יוחנן נאמן המלוה לומר עד כדי המשכון הלויתיך עליו מתניתא אמרה אף הלוה נאמן דתנינן סלע הלויתיך עליו ושקל הי' שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וסלע הי' שוה פטור:

והנה הירושלמי הזה צריך לבאר דמאי קאמר מתניתא אמרה אף הלוה נאמן דתנינן סלע הלויתיך עליו דמה שייך זה לענין נאמנות הא הלוה כטוור מצד שהוא כופר בכל וא"כ מה שייך זה לענין נאמנות:

[**ע"כ** נראה לי דהא דאמר ר' יוחנן נאמן המלוה לומ' עד כדי המשכון הלויתיך נראה לי שאין הטעם משום מיגו כמו דאיתא בחו"מ (ס' ע"ב) אלא הטעם מפני שהמשכון הוא משועבד לגוף החוב ע"כ הוי כמו שמוחזק בגוף החוב וא"כ המוציא מחבירו עליו הראי' ויתבאר זה עפ"י הירושלמי (פ"ג דקידושין ה"ד) חד בר נש קם עם חברי' בשוקא אמ' לי' הב לי קיתונא דאית לי גבך א"ל הב לי דנרי דאית לי גבך אמר לי' הב קיתונא וסב דינרא אתא עובדא קומי ר' מנא אמר לי' את אודית לו בדינרא והוא לא הודי לך בקיתונא זיל והב לי דינרא אמר ר' יעקב בר אחא מודה ר' אמי דו אמר בשהדין לא כן אלא בדיל דלא יכפור בקיתונא חייב וכתב הפ"מ מודה ר' אמי בשהדין לא כן היינו שהדין אינו כן שהרי זה מוחזק הוא בדינר והדין הוא שבעל הדינר ישבע שיש לו ביד שכנגדו כו' והוא דוחק אלא דהירושלמי סובר דכיון שהם ב' דברים והוא אודי לי' בדינר ע"כ אינו יכול להחזיק את הדינר בעד הקיתונא וע"ז אמר ר' יעקב בר אחא מודה ר' אימי דו אמר בשהדין לא כן אלא בדיל דלא יכפור בקיתונא (פי' אם אמר בפני עדים שזה שמודה לו בדינר אינו רק שלא יכפור בקיתונא ע"כ אין צריך ליתן לו הדינר וא"כ סובר הירושלמי דאפי' בדינר שהוא מעות צריך להחזיר את הדינר ויתבע הקיתונא מחבירו והוא דלא כמו דאיתא בש"ע (חו"מ ס' ע"ב סעיף י"ז) ברמ"א שכתב ודווקא אם תפס חפץ אבל אם תפס מעות נשבע היסת ונפטר.

וע"ז אומר הכא א"ר יוחנן נאמן המלוה לומר עד כדי משכון הלויתיך (פי' כיון שבע"ח קונה משכון ע"כ הוי המלוה מוחזק ואיפשר דאפי' בלא מיגו דהא הירושלמי סובר דלא אמרינן מאחר בממון וכן א"ר יוחנן לקמן (פ"ז ה"א) אין אומר בממון מאחר אך שיש לחלק דהתם הוא כיון דבעה"ב טרוד בפועליו ועיין בקצה"ח (ס' ע"ב סעי' ז') דדעת הרשב"א דבע"ח הוי מוחזק על המשכון משוה דבע"ח קונה משכון]:

וע"ז אומר מתניתא אמרה אף הלוה נאמן דתנינן סלע הלויתיך עליו ושקל הי' שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וסלע הי' שוה פטור וא"כ קשה לשיטת הירושלמי דכיון דהלוה מודה שלוה ממנו סלע אלא שאומר שהמשכון היה ג"כ שוה סלע וא"כ כיון שהוא הודה שהיה חייב לו סלע ע"כ יתבע את המלוה בעד המשכון וכיון שהמלוה אומר סלע הלויתיך עליו ושקל הי' שוה אם כן המלוה נשבע ונפטר והוא צריך לשלם לו עד תשלום דסלע אלא ודאי שהמשכון עם החוב הוי הכל דבר א' וא"כ כיון שאומר הלוה

שהמשכון הי' שוה הוי כאלו פרע לו סלע וע"כ פטור הלוה וע"ז אומר מתניתא אמרה כן אף הלוה נאמן וא"כ כיון שהחוב עם המשכון הוי דבר א' ע"כ נאמן המלוה לומר עד כדי משכון הלויתיך וע"ז אומר חד בר נש קם עם חברי' בשוקא א"ל תרין דינרין לי בידך ומשכונך שוי תרין דינרין א"ל חד דינר בעי למיתן לך ומשכוני טב תרין דינרין אתא עובדא קומי דייני דנהרדעא אמרי כיון דכל עמא מודו דמשכוני' טב תרין דינרין אחרינא ייתי עלי' סהדי (פי' דהמלוה בא להוציא מיד הלוה דגוף המשכון של הלוה וא"כ מביא המלוה ראיה שהי' חייב לו שני דינרים) ולא שמע דמר ר' יוחנן נאמן המלוה עד כדי משכונו

קטע ג

עוד שם חד ב"נ קאים עם חברי' בשוקא וארים סבינתי' אמר ליה הדין סדינא נפיק מן ידי עד דתתן לי מה דאית לי בידך אתא לקמי' שמואל אמר לי' הב לי' סבינתא וזיל דון עמי' מה שמואל כדייני דנהרדעא אמר המן הוחזק משכון בידו הכא לא הוחזק משכון בידו (פי' דדוקא במלוה על המשכון אבל בההיא דארים סבינתי' איפשר דאפי' תפס בלא עדים אעפ"כ לשיטת הירושלמי דאין אומרי' מיגו בממון לא מהני וצריך להחזיר לו מה שתפס:

קטע ד

עוד שם שמואל אמר שאין השבועה זזה מביניהן אם ישבע המלוה ה"ז נשבע ונוטל ואם ישבע הלוה מוציא הלה את הפקדון מי הוא הנשבע מי שהפיקדון אצלו רב ור"ל אמרי על רישא (פי' דהיינו סיפא דרישא דהיינו סלע הלויתיך עליו ושקל הי' שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו ושלשה דינרין הי' שוה חייב) וע"ז אומר מי נשבע (פי' אע"ג דשבועה גבי לוה היא) ע"ז אומר המלוה נשבע שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפיקדון:

ונראה לי שנתחלפו השורות ותחילה צ"ל בירושלמי רב ור"ל אמרי על רישא ואח"כ צריך לגרוס הא דשמואל שאין השבועה זזה מביניהן אם ישבע המלוה ה"ז נשבע ונוטל ואם ישבע הלוה יוציא הלה את הפיקדון מי הוא הנשבע מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפיקדון:

שם בירושלמי סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וסלע הי' שוה פטור סלע הלויתני עליו כו' והלה אומר איני יודע כו' (פי' אם ברי ושמא ברי עדיף או לא וע"כ מיבעי לי' דווקא אסיפא משום שברישא אם הלוה אומר איני יורע ה"ל איני יודע אם פרעתיך ובזה ודאי חייב לכולי עלמא וכמו דאיתא בחו"מ (ס' ע"ב סעי' יא) סלע הלויתיך עליו ושקל הי' שוה כו' וע"כ מיבעי לי' בסיפא שהמלוה

אומר איני יודע אם המשכון שוה יותר וא"כ ה"ל איני יודע אם חייב לך). וע"ז אומר ר' בא רב הונא בשם רב אמר אנת לית ידע אהן ידע (פי' דברי ושמא ברי עדיף ודלא כשיטת הש"ס דילן דלא אמרינן ברי ושמא ברי עדיף כר"ש):

עוד שם ר' יהושע דיומא בעי קומי ר' יונה תמן את אמר לית את ידע אהן ידע וכא את אמר הכין תמן יש חילול שבועה הכא לית חילול שבועה עיין מה שביארתי בספרי נועם ירושלמי (פ"ז דקידושין ה' יא) על מה שפירשו הרמב"ן והרא"ש בזה הירושלמי ועיין ברפ"ג דב"מ מה שביארתי שם:

פרק ז

הלכה א

קטע ב

מתניתין כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין אלו נשבעין ונוטלין השכיר הנגזל והנחבל ושכנגדו חשוד על השבועה וחנוני על פנקסו השכיר כיצד אמר לו תן לי שכרי שיש לי בידך הוא אומר נתתי והלה אומר לא נטלתי ה"ז נשבע ונוטל ר' יהודה אומר עד שיהא שם מקצת הודאה אמר לו תן לי ככרי חמשים דינר שיש לי בידך והוא אומר התקבלת מהם דינר זהב ובגמ' ממשמע שנאמר שבועת ה' תהי' בין שניהם אין אנו יודעין שאם לא ישבע ישלם מה ת"ל ולקח בעליו ולא ישלם אלא מכיון שקבלו הבעלים שבועה הוא פטור מלשלם (והוא כרב הונא א"ר דאמר בב"ק (ד' ק"ו) מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום ונשבע ובאו עדים פטור שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם כיון שקיבלו הבעלים שבועה שוב אין משלם ממון):

עוד שם ר' חגי בעי קומי ר' אמי ולמה לי כר' מאיר כו' וכבר ביארתי במ"א שיש ט"ס בכאן וצ"ל תחילה אמר ר' אמי בשם ר' יוחנן דברי ר"מ ממשמע לאו אתה שומע הן ולקח בעליו ולא ישלם הא אם לא ישבע ישלם ואח"כ צ"ל ר' חגי בעי קומי ר' אסא ולמה לי כר"מ אפי' כרבנן (ובכאן צ"ל דאמר ר' חנינא הכל מודין בלשון תורה ממשמע לאו אתה שומע הן מה פליגי בלשון בני אדם (פי' דלא פליגי אלא בלשון בני אדם אם ממשמע לאו אתה שומע הן וע"ז אומר תני ר' חייא מתנה שומר חנם ושומר שכר להיו' כשואל וא"כ כיון שיכול להיות ע"י התנאי הוי כלשון בני אדם והנה כבר כתב הפ"מ שמהג מ' דקידושין (ד' ס"ב) דפריך התם מקראי כו' עיין שם אך שכתבו התוספות בקידושין (ד' ס"ב) ד"ה בשלמא כו' תימא מה ענין זה למחלוקת אפי' לר"מ למה לי והלא בהרבה מקומות כתיב (ויקרא י"ד) ורחץ וטהר וי"ל דהתם מילתא דפשיטא היא כיון דמצוה היא

שצוה הקב"ה אם לא עשה לא יצא אבל הכא משמע שהוא לשון תנאי מדכתיב הוא יתחטא והוי כאילו כתיב אם יתחטא כו' וע"כ אומר בירושלמי דבלשון תורה כ"ע מודו דמכלל לאו אתה שומע הן וע"ז מביא הא דאמר ר' חייא מתנה אדם כו' וא"כ הוי כמו בלשון תנאי ובלשון תנאי פליגי בזה אם אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן. ועיין מה שביארתי בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דעירובין).

קטע ד

עוד שם הי' משכון בידו נוטל בלא שבועה כו' עיין לעיל (פ"ו ה"ח) מה שביארתי על הא דאמר ר' יוחנן נאמן הלוה לומר עד כדי משכון הלויתיך דאיפשר דאפי' בלא מיגו נמי סובר הירושל' דנאמן משום דבע"ח קונה משכון וע"כ אין ראי' מזה לפי שיטה הגאונים דמלוה על המשכון נשבע בנקיטת חפץ כמו שהאריך בזה הרא"ש ודו"ק:

קטע ה

עוד שם אמר ר' אלעזר כשתבעו בעדים יכול מימר לי' נתתי לך שכרך ויש כאן חסרון הניכר (וכצ"ל) דדווקא בשכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים יכול מימר לי' נתתי לך שכרך והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' מ"ה) אמר רב מנשיא כו' לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך אמר ר' יוחנן אין אומר בממון מאחר דיכול לומר לי' לא שכרתיך יכול מימר לי' שכרתיך ונתתי לך שכרך ואיפשר לומר דכיון דבעה"ב טרוד בפועליו ע"כ לא אמרינן מיגו וכמו שהקשו התוס' בשבועות (ד' מה) בד"ה מתוך תימא מה מועיל כאן מיגו דלא שייך מיגו אלא לענין כלא לחושדו שמשקר במזיד אבל הכא שפיר מהימנינן לי' דודאי הוא סבר שפרע אלא שאנו תולין ששכח לפי שטרוד בפועליו כו' דהא ר' יוחנן אית לי' מיגו לעיל (פ"ו דשבועות ה"א) ר' ור' יוחנן תריהון אמרין והוא שהלוהו בעדים אבל אם הלוהו שלא בעדים יכול מימר לי' הלויתני ונתתי לך מחצה):

עוד שם מתניתא פליגא על ר' אלעזר במה דברים אמורים כשזה אומר נתתי וזה אומד לא נטלתי נתתי לך ככרך והוא אומר לא נטלתי שכרתני הוא אומר לא שכרתיך המוציא מחבירו עליו הראי'

והנה הפ"מ הגיה כפי התוספתא דבקציצה אמרינן המוציא מחבירו עליו הראי' ולי נראה דהירושלמי חולק על הכ"ס דילן ואינו מחלק בין קציצה להא דקציצה מדכר דכירי אינשי וכמו שהביא הש"ס דילן בשבועו' (ד' מו) דלקמן מוכח דאפי' בקציצה נמי תיקנו דהשכיר נשבע ונוטל ולא ס"ל להירושלמי כהש"ס דילן דאתי כר' יהודה:

והא דאמר מתניתא פליגא על ר' לעזר במה דברים אמורים כשזה אומר נתתי וזה אומר לא נטלתי נתתי לך שכרך והוא אומר לא נטלתי (פי' שתחילה אמר לו בעה"ב ששכרו

ונתן לו שכרו ובכה"ג אמרינן מיגו דאין שור שחוט לפניך כיון שתחילה לא תבעו הפועל אלא הבע"ב בעצמו הודה) וכמו שביארתי לעיל דאמר ר' יוחנן אין אומר בממון מאחר מאחר דו יכיל מימר לי' לא שכרתיך יכיל מימר לי' שכרתיך ונתתי לך שכרך היינו מיגו דהי' יכול לומר לו טענה אחרת אבל מיגו דאם לא הודה לו תחילה ששכרו אמרינן בכה"ג מיגו וע"כ אומר דאם אומר נתתי לך שכרך (צ"ל) שכרתיך ונתתי לך שכרך שכרתני והוא אומר לא שכרתיך המוציא מחבירו עליו הראי' וע"ז אומר וקשי' אם באומר בעדים שכרתני והלה אומר לא שכרתיך (פי' אם מיירי בעדים א"כ איך אומר והלה אומר לא שכרתיך אלא ודאי דאפי' בלא עדים נמי אין נאמן במיגו דאין אומרים בממון מאחר וכמו שביארתי) ולקמן בסמוך יתבאר עוד בזה:

קטע 1

עוד שם ר' בא קרתיגנא בעי יום א' עשית עמי ונתתי לך והלה אומר ב' ימים עשיתי עמך ולא נתת לי כלום פשיטא יום ראשון נוטל בלא שבועה שני' תפלוגתא דר' יוחנן ור' לעזר. והנה הפ"מ פי' בדחוקים גדולים עיי"ש:

ע"כ נ"ל (שיש כאן ט"ס וכצ"ל) ר' בא קרתיגנא בעי יום א' עשי עמי ונתתי לך והלה אומר ב' ימים עשיתי עמך ולא נתת לי כלום פשיטא יום ראשון נוטל בלא שבועה ונראה לי שהוא ט"ס וצ"ל יום ראשון לא נוטל בשבועה (פי' דכיון שעל יום ראשון אמר לו בעה"ב מתחילה יום א' עשית עמי ונתתי לך וא"כ כיון שבעה"ב מעצמו הודה לו תחילה ששכרו ואמר שנתן לו שכרו ע"כ לא נוטל שבועה (פי' שבזה לא תיקנו וכמו שביארתי תחילה הברייתא שאם בעה"ב מעצמו אמר לי' שכרתיך ונתתי לך שכרך בעה"ב נאמן) שני' תפלוגתא דר' יוחנן ור"א פי' דבשני' תבעו הפועל תחילה וא"כ הוי תפלוגתא דר' יוחנן ור"א דהא ליכא כאן עדים ואיכא מיגו דהא על הראשונה אמר לו מעצמו וא"כ הי' מיגו אבל אעפ"כ לא הוי מיגו גמור דהא על השני תבעו הוא תחילה וא"כ תלי בפלוגתא דר' יוחנן ור"א או דילמא כיון דעל הראשונה הודה לו מעצמו ע"כ אפי' ליום שני הי' נמי מיגו גמור ור' יוחנן נמי מוד' בזה דהוי מיגו:

עוד שם סלע א' פסקתי לך ונתתי לך והלה אומר ב' סלעים פסקת לי ולא נתת לי כלום פשיטא סלע ראשונה נוטל בלא שבועה והוא ט"ס וצ"ל לא נוטל בשבועה (פי' דהא מעצמו הודה ובכה"ג אמרינן מיגו) שני' תפלוגתא דר' יוחנן ור' לעזר (פי' דהא לגבי סלע השני' תבעו השני תחילה וח"כ ליכא מיגו גמו' רק אעפ"כ איכא מיגו דאי בעי לא הודה לו מתחילה וע"כ הוי מיגו ופליגי בזה ר' יוחנן ור"א או כיון דאי בעי לא הודה לו מתחילה א"כ הוי מיגו גמור ואפי' ר' יוחנן נמי מודה בה (ולפי"ז מוכח דהירושל' סובר

דאפי' בקציצה נמי אמרינן דהפו על נשבע ונוטל דהא לא בעי לה אלא רק אם יש בזה מיגו דלא הודה אבל בלאו הכי נשבע ונוטל אפילו בקציצה נמי):

קטע ז

עוד שם רב הונא אמר אם כשנשבע הביא עדים הי' עומדת באבוס כבר גזלתו שבועה (פי' שהוא כמו דאמר רב הונא בב"ק (ד' ק"ו) אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי ונשבע ואח"כ באו עדים פטור שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם כיון שקבלו בעלים שבועה שוב אין משלמין ממון):

וע"ז אומ' מתניתא פליגא על רב הונא איכן שורי א"ל אבד משביעך אני ואמר אמן ועדים מעידין שאכלו משלם הקרן הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם (וכן מקשה בש"ס דילן (ד' קו) היכן פקדוני א"ל אבד משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו משלם את הקרן הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם) מתניתא בשאכלו ואח"כ נשבע לו ממה דמר רב הונא כשנשבע ואח"כ אכלו וכתב הפ"מ מתניתא מיירי שהעדים מעידים שאכלו אותו בתחילה מקודם שנשבע לו ונמצא שכבר נתחייב בשעה שאכלו ומה דאמר רב הונא בנשבע תחילה וכבר קנאו בשבועה ובאו עדים שראו אותו בידו או שאכלו אחר השבועה והילכך פטור הוא ופירושו דחוק:

[**וע"כ** נראה לי כמו שביארתי בספרי נועם ירושל' ביבמות (שיש בו ט"ס וצ"ל) רב הונא אמר אם כשנשבע הביא עדים ולא הי' עומדת באבוס ואח"כ צ"ל מתניתא כשנשבע לו ואח"כ אכלו מה דמר רב הינא כשאכלו ואח"כ נשבע לו והוא כמו שביארתי שם שהירושלמי סובר כמו דאמר רבא בב"ק (ד' ק"ו ושם) מסתברא מילתי' דרב במלוה דלהוצאה ניתנה אבל פקדון ברשותי'דמארי' קאי כו' אמר רב אפי' בפקדון דכי כתיב בקרא בפקדון כתיב והירוש' סובר כמו דאמר רבא בתחילה דאי איתא בעיני' לא קני בה בשבועה רק אי ליתא בעיני'.

וע"ז אומר מתניתא כשאכלו ואח"כ נשבע לו (והוא ט"ס וצ"ל מתניתא כשנשבע לו ואח"כ אכלו וע"כ לא קני לה בשבועה) מה דמר רב הונא כשנשבע לו ואח"כ אכלו (והוא ט"ס וצ"ל כשאכלו ואח"כ נשבע לו כיון דליתא בעיני' קני לי' בשבועה והוא כמו דאמר רבא בתחילה מסתברא מילתי' דרב במלוה דלהוצאה ניתנה אבל פקדון ברשותא דמארי' קאי והאלקים אמר רב אפי' בפיקדון דכי כתיב קרא בפקדון כתיב ולשיטת הירושלמי מיירי נמי בפקדון אלא דכבר אכלו וא"כ ליתא בעיני' וע"כ קני' בשבועתו:

קטע ח

עוד שם מיחלפא שיטתי' דרבי יהודה תמן אמר אפילו לא ידע והכא אמר עד שידע המן על ידי שאינו כעין שבועת התור' אפי' שבועת תורה לא ידע ברם הכא ע"י שהן כעין שבועת התורה:

והנה הפ"מ פירש דקאי אהא דלקמן דר' יהודה במתניתין גבי אמר לחנוני תן לי בדינר פירות כו' ואוקמינא התם דבקוש' מונחת בין שניהן מיירי שאינו לא ביד חנוני ולא ביד בעה"ב אלא מונחין בקופה ברה"ר ואין א' מוחזק בהן וקאמר ר' יהודה דלעולם בעה"ב נשבע ונוטל והיינו אפי' לא ידע כלומר שאינו ידוע לנו במי נוכל לתלות בו דטענתו הוי טענה כו' ופירושו דחוק מאוד דלפי מה שאבאר לקמן פליג ר' יהודה אירישא וכמו שאמר ר' יהודה בסיפא ר' יהודה אומר אין דרך השולחני להיות נותן איסר עד שהוא נוטל את הדינר וה"נ אין דרך חנוני ליתן את הפירות עד שנוטל את הדינר ולקמן יתבאר בזה א"כ אינו שייך להך דהכא דנשבעים ונוטלים ע"כ נראה לי דקאי אהא דאיתא בירושלמי (פ"ו דב"ק ה"ז) המדליק את הגדיש והיו בו כלים ר' יהודה אומר ישלם כל מה שבתוכו וחכ"א אינו משלם אלא גדיש של חיטין או גדיש של שעורין כו' אמר ר' הושעי' בשאין שם עדים אבל אם יש שם עדים כל עמא מודו על הדא דר' יהודה כו' חד בר נש אפקיד גבי חברי' חד שק צרור ואירעו אונס אהן אמר סיגין הוה מלא ואהן אמר מטקסין הוה מלא ה"ז נשבע ונוטל וכתב הרא"ש (בס"פ הכונס) ובירושלמי מוקי פלוגתא דר' יהודה ורבנן כשאין שם עדים ופליגי אם עשו תקנת נגזל באושא להאמינו בכל דבר ומייתי עלה הך עובדא וא"ר נשבע ונוטל ועשו בו תקנת נגזל:

וע"ז אומר בירושלמי תמן אמר אפי' לא ידע (והוא ט"ס וצ"ל לא הודה) והכא אמר עד שיודה וע"ז משני תמן על ידי שאינו כעין שבועת התורה (פי' דהא התובע אינו יכול לתבוע אותו בברי וע"כ לא תיקנו שיהא בזה החומר של שבועת התורה כגון לאנקוטי חפצא ועיין בשבועות (ד' מ"א) בתוס' ד"ה מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן כו' פי' בקונטרס דנפקא מינה דבדאוריי' בעי אנקוטי חפצא בידי' ובדרבנן לא בעי כו' וע"ז אומר תמן על ידי שאינו כעין שבועת התורה אפי' לא הודה והכא דקא תני אלו נשבעין ונוטלין היינו כעין שבועת התורה וכמו דאיתא לקמן (פ"ד ה"ז) אמר ר' זירא כולהון כעין שבועת התורה ירדו להן וע"כ סובר ר' יהודה דבעינן עד שיודה במקצת:

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) ומה חמי לה כשראו שנים חובטין עליו במקלות (ועיין בפ"מ שנדחק בזה) והוא ט"ס וצ"ל מה דמי לה וכן איתא בירושלמי דזרעים במס' תרומות מה דמי לה פטרי חמורות וכן בירושלמי סוף סוטה ומבואר במ"א:

הלכה ה

קטע ד

שם (ה"ה) הדא דתימר כשלא העמידו עמו אבל העמידו עמו אין בעה"ב חייב כלום עיין (בפ' איזהו נשך) מה שביארתי בזה.

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) מתניתין אמר לחנוני הן לי בדינר פירות ונתן לו מר לו תן את הדינר אמר לו נתתי לך ונתת באנפולי ישבע בעה"ב נתן לו את הדינר אמר לו תן לי הפירות אמר לו נתתי לך והולכתים לתוך ביתך ישבע החנוני ר' יהודה אומר כל שהפירות בידו ידו על העליונה כו' ובגמ' ר' חנינא אמר במחלוקת אמר ר' יודא א מתי בזמן שהי' הקופה מונחת בין שניהם אבל אם הי' יוצאה מתחת יד א' מהן עוד היא במחלוקת:

והנה הפ"מ פירש ר' יהודה אסיפא פליג וס"ל דלעולם בעה"ב נשבע ונוטל דכיון שהפירות יצאו מרשות החנוני ומונחין הן ברה"ר הוי כאלו ביד בעה"ב וכל שהפירות בידו ידו על העליונה והוא נשבע ונוטל ועוד פירש על הא דר' חנינא אמר במחלוקת אברייתא דלקמי' קאי דאלו במתניתין קא חזינן דפליגי ר' יהודה ורבנן עיי"ש שהאריך בזה:

ולי נראה דהא דקאמר ר' חנינא אמר במחלוקת והוא שנחלקו רש"י ותוספות והרי"ף והרמב"ם אהא דאיתא בשבועות (ד' מ"ח) תני' אמר ר' יהודה אימתי בזמן שהפירות ציבורין ומונחין ושניהם עוררין עליהם אבל הפשילן בקופתו לאחוריו המוציא מחבירו עליו הראי' ופירש"י אימתי צריך בעה"ב לישבע בזמן שהפירות צבורין ומונחין ושניהם עוררין עליו אבל הפשילן בקופתו לאחוריו המוציא מחבירו עליו הראי' (פי' ואין צריך בעה"ב לישבע כלל. וא"כ לפי פירש"י נחלקו בזה שאם הפשילן בקופתו לאחוריו דחכמים סברי דבעה"ב צריך לישבע ור' יהודה סובר דאינו צריך לישבע כלל (אבל ר' יהודה לא מיירי מדין נשבע ונוטל) ולפי פי' התוס' בד"ה נשבע בעה"ב כו' דמפרש ר"ת דמיירי ברישא שמדד החנוני לכליו של בעה"ב ועודם ברשות חנוני כו' וטעמא דר' יהודה

דאין חנוני מודד פירות אלא א"כ קיבל דינר ולוקח בעה"ב בלא שבועה וכן בנתן לו דינר בסיפא אמר ר' יהודה שצריך ליתן הפירות דדרכו ליקח דינר ולמדוד הפירות דמיירי בחנוני שאין מקיף ולפי"ז הכי פי' בברייתא דבגמ' אמר ר"י אימתי נחלקו חכמים עלי בזמן שהפירות צבורין ומונחין בו אבל בזמן שהפשילן לאחוריו מודו לי דהמע"ה כו':

וע"ז קאמר בירושלמי ר' חנינא אמר במחלוקת (פי' דמצינו לפרש דהא דקאמר ר' יהודה כל שהפירות בידו ידו על העליונה קאי אסיפא דת"ק סובר דישבע חנוני. ור' יהודה קאמר דישבע בעה"ב (וכמו שפירש הרמב"ם) דר' יהודה פליג דלעולם בעה"ב נשבע ונוטל או דפליג ארישא דקאמר ישבע בעה"ב וע"ז קאמר ר' יהודה דכל שהפירות בידו ידו על העליונה דבעה"ב נוטל בלא שבועה והוא משום דאין דרך החנוני ליתן את הפירות עד שנוטל את הדינר והוא כמו דפליג בסיפא ואמר אין דרך השולחני כו' וה"נ אין דרך חנוני ליתן את הפירו' עד שנוטל את הדינר וע"ז קאמר ר' חנינא אמר במחלוקת (פי' דר' יהודה פליג ארישא):

וע"ז אומר א"ר יודן אימתי בזמן שהי' הקופה מונחת בין שניהן אבל אם הי' יוצאה מתחת יד אחד מהן (צ"ל) המוציא מחבירו כו' והיא הברייתא דאי' בשבועו' (ד' מ"ח) אימתי בזמן שהיו הפירות ציבורין ומונחין ושניהם עוררין עליהם אבל הפשילן בקופתו לאחוריו הממע"ה וכן צריך להגיה בברייתא בירושלמי אמר ר' יודא אימתי בזמן שהי' הקיפה מונחת בין שניהם ושניהם עוררים עליהם אבל אם הי' יוצא מתחת יד א' מהן המוציא מחבירו עליו הראי' וא"כ כיון דקתני שניהן עוררין עליהם משמע שהעירור הוא על הפירות. וא"כ פליגא בסיפא שהעירור הוא על הפירות אם נתן לו הפירות מכבר או שצריך ליתן לו את הפירות וע"ז משני עוד היא במחלוק' (פי' שאפי' הברייתא ההיא נמי במחלוקת שאעפ"י שעוררין על הפירות אעפ"כ מיירי שלא נתן עדיין הדינר אלא שהוא מונח בחנות) וע"כ אומר ר' יהודה דידו על העליונה שמסתמא לא נתן לו תחילה את הפירות כיון שלא נטל עדיין הדינר וא"כ ר' יהודה פליג ארישא ואסיפא והכל כמו שאומר אח"כ ר' יהודה אומר אין דרך שולחני ליתן איסר עד שיטול דינר ובזה אתי שפיר דהא ר"י סובר לעיל דאינו נשבע ונוטל עד דאיכא הודאה במקצת וע"כ מפרש הירושלמי ארישא משום דאין דרך חנוני להיות נותן אה הפירו' עד שלא יטול את הדינר וא"כ הוא פטור לגמרי) (ועי' בתו' שם):

וע"ז אומר אח"כ הדא דתימר באכסנאי אבל בבן עיר דרכו ליתן איסר עד שלא יטול דינר (ואיפשר דהירושלמי מתרץ קושי' התוס' דמ"ט לא קאמר ברישא דמתניתין דהטעם מפני שאין דרך חנוני ליתן הפירות עד שיטול הדינר והוא משום דחנוני הוא אפילו בבני עירו

נמי כך הוא וע"כ לא הוצרך לפרש הטעם. אבל בסיפא דיש חילוק בין בני עירו לאכסנאי וע"כ מפרש הטעם משום שאין דרך השולחני להיות נותן איסר עד שיטול הדינר (והפ"מ השיג על הש"ך ונדחק בפירושו) ולי נראה כמו שביארתי ודו"ק:

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) מתניתין ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופין כו' חלקו השותפין והאריסין אינו יכול להשביע' נתגלגלה לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל ובגמ' א"ר יוסי הדא אמרה בנושא ונותן שלא בחשבון אבל בחשבון לא בדא ואהן בן בית עוד הוא בנושא ונותן שלא בחשבון:

עוד שם ר' זעירא כהדא דר' יוסי חד בר נש אזיל למידן קומי ר' זעירא וחייבי' שבועה על תרין דינרין א"ל לאו תרין דינרין אני חייב לך הא טריפין לך א"ל ומילת פלן ופלן אמר ר' זירא או הב ליה כל מה דתבע לך או אשתבע כל מה דמגלגלין עלך:

ועיין באו"ת מה שפירש ר' זעירא כהדא דר' יוסי הוא על מה דאחר תחילהואהן בן בית עוד הוא כנושא ונותן שלא בחשבון וע"ז אמר ר' זעירא כהדא דר' יוסי עי"ש. והפ"מ פירש דקאי על הא דאיתא (ר"פ המפקיד) אמר נשבע אני וראה אותן שמגלגלין עליו שבועות אחרות וחזר ואמר משלם אני חוששין אמר ר' יוסי לא חייבה התורה שבועה להחמיר עליו אלא להקל עליו שאם רצה לשלם ישלם ואם רצה לישבע ישבע וע"ז אומר ר' זעירא כהדא דר' יוסי (פי' כפלוגתא דר' יוסי) ולי נראה שצ"ל כרבנן דר' יוסי וא"כ יהי' מוכח שהפי' הוא כפי' הרי"ף דפליגי בזה אם אח"כ רוצה לשלם שלא יגלגל עליו שבועות אחרות ולא כפי' הרא"ש בסוף שבועות שמפרש בסיף שבועות דלא פליגי לענין אם יכול לחזור ולשלם אלא אם מקני לי' כפילא עיי"ש]:

עוד שם עד כמה מגלגלין עליו אמר ר' יוחנן עד כדי שיאמר לו עבדי אתה הגע עצמך שהיה כהן ועבד עברי וכי יש עבד עברי בזמן הזה והנה הפ"מ פירש הגע עצמך שהיה כהן ועבד עברי בתמי' ואם הי' כהן איך יכול לגלגל עליו טענה זו והא אין כהן נמכר בעבד עברי לפי שאינו יכול להיות נרצע שנעשה בעל מום שגה בזה דהא אמרינן (בפ"ק דקידושין) אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"כ כהן אינו נרצע אבל הוי עבד עברי דהא אמרינן שם עבד עברי כהן מהו שימסור לו רבו שפחה כנענית וע"כ נראה לי שהפי' הוא כך הגע עצמך שהי' כהן (פי' וא"כ איך יכול לגלגל עליו שאינו עבד כנעני שתחילה הי' סבור שהפי' הוא שלא נמכר לו בעבד כנעני) וע"ז משני בעבד עברי (פי' שיכול לגלגל עליו שלא יהא נמכר בעבד עברי) וכן הוא בקידושין (דף כ"ח) בש"ס דילן:

קטע ג

עוד שם אמר רב שמואל בר יצחק שמרה דלא כן מה אנן אמרין שמרה לא בטלי' היא בעל בעל מה בעל שנאמר להלן משמט אף כאן משמט דברים שהן משה ידו שביעית משמטתו ודברים שאין משה ידו אין שביעית משמטתו לא אותו ולא שבועתו כל ששביעית משמטתו משמטת שבועתו וכל שאין שביעית משמטת אינה משמטת שבועתו והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד:

ולכאורה הי' נראה לגרוס שמטה לא (פי' דקאי אמתני' נתגלגלה לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל (פי' שבועת השותפין לאחר שחלקו והשביעית משמטת את השבועה וא"כ קשה דהא השביעית משמטת את השבועה אינו שייך למה שאמר בתחילה ולא קאי רק אמלוה). וא"כ לפי מאי דאמרינן בתחילה דאם נתגלגל לו בבועה ממקום אחר ע"כ אפי' רוצה לשלם התביעה שהי' מתחילה אפ"ה או ישלם הכל או ישבע על הכל וא"כ ה"נ כיון שנתחייב יב גילגול שבועה ע"י מלוה וא"כ הו"א דאעפ"י שהשביעית משמטת אח"כ שבועת המלוה אעפ"כ צריך לישבע שבועת השותפין וע"ז קמל"ן מתני' דנתחייב לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל והשביעית משמטת את השבועה דכיון דהשביעית משמטת את השבועה שאח"כ שהוא ע"י מלוה ע"כ ממילא בטלה השבועה ראשונה ג"כ ולא דמי להתם דהתם טוענו או שישבע על הכל או שישלם הכל וע"כ אפי' רוצה לשלם אפ"ה צריך לישבע על הכל משא"כ בשביעית כיון דעיקר השבועה בטלה בטל לי' הגילגול נמי:

וע"ז אומר רב שמואל בר רב יצחק שמרה וצ"ל שמטה בטלי' פי' דבטל לי' הגילגול נמי וע"ז אומר דלא כן מה אנן אמרין שמיטה לא בטלי' (פי' דאי לא תנן במתניתין הוי אמינא דשמיטה לא בטלי' והוא דכיון דנתחייב שבועה ע"י הגילגול אפ"ה אף דשביעית שמטה את הגילגול אעפ"כ לא בטלה שבועה ראשונה וכמו שאם הי' אומר אח"כ שישלם הטענה הראשונה שעליו נתחייב הגילגול אעפ"כ צריך לישבע על הכל וע"כ קמל"ן תנא דמתניתין דשמטה בטלי' והטעם הוא מדכתיב בעל (פי' שנאמר כל בעל משה ידו ונאמר ונקרב בעה"ב אל האלקים מה בעל שנאמר להלן משמט אף כאן משמט (פי' אף שאינו משמט רק שבועת המלוה אבל שאר השבועות אינו משמט כמו דאמר דברים שהן משה ידו שביעית משמטתו ודברים שאין משה ידו אין שביעית משמטתו ואעפ"כ אם נתחייב לו שבועה על המלוה דמגלגלין עליו שביעת השותפין אעפ"כ אם נשמטה שבועת המלוה בטלה נמי שבועת השותפין וע"ז כתיב בעל מה בעל שנאמר להלן משמט אף בעל שנאמר כאן משמט וע"כ אם נתחייב לו שבועת המלוה ממקום

אחר ומגלגלין עליו את השבועה ראשונה ואח"כ נשמטה שבועות המלוה ממילא בטל נמי השבועה ראשונה ג"כ והוא משום דכתיב בעל מה בעל שנא' להלן משמט אף בעל שנאמר כאן משמט וע"כ תנן דנתגלגלה לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל והשביעית משמטת אף שבועה שע"י גילגול נמי אעפ"י שהיא אינה ממלוה והוא משום דכתיב בעל בעל א שביארתי].

עוד איפשר לומר דא"ר שמואל בר רב יצחק שם רה (צ"ל לא) (פי' שאינה משמטתו רק השבועה שע"י מלוה אבל לא שבועת השומרין והשותפין) וע"ז אומר דלא כן מה אנן אמרין שמרה לא בטלי' והאי בטליה הוא ט"ס והי' כתוב כמלוה ונפל טעות בדפוס והדפיסו בטלי' וכצ"ל דלא כן מה אנן שמרה כמלוה (פי' שמירה כמלוה דהא לא כתיב בשמיטה רק מלוה ולא שמירה וכל הדברי' ששביעית משמטתו משמטת שבועתו וכל שאין שביעית משמטתו אינה משמטת שבועתו ע"ז משני בעל מה בעל שנאמ' להלן משמט אף כאן משמט וע"ז קמל"ן דשמרה לא בטלי' (צ"ל כמלוה) דדברים שהשביעית משמטתו משמט שבועתו ודברים שאין השביעית משמטתו אינה משמטת שבועתו וכמו שביארתי ודו"ק:

פרק ח

הלכה א

קטע ב

אמר ר' יוחנן ארבעה שומרין הן ואין חייבין אלא דרך קנין ר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר אף לענין גזילה אין חייבין אלא דרך קנין אמר ר' יוסי בי ר' בון ומתניתא אמרה כן המקבל שדה מחבירו כו' וכבר ביארתי במ"א שהפ"מ נדחק בזה וצ"ל הברייתא שהובאה בב"ק (ד' קי"ט) הגוזל את הפרה ושטפה נהר חייב להעמיד לו פרה דברי ר"א וחכמים אומרים אומר לו הרי שלך לפניך ואמרינן התם במאי קא מיפלגי אמר רב פפא הכא במאי עסקינן כגון שגזל שדה מחבירו והי' פרה רבוצה בו ושטפה נהר דר"א לטעמי' ורבנן לטעמייהו ופירש"י וגזלן לא משכה והוי כקרקעות ולר"א דאמר שדה נגזלת קונה פרה עמה וחייב לשלם דמטלטלין נקנין אגב קרקע ולרבנן לא קנה שדה ולא פרה שבה וע"כ צ"ל הכא אמר ר' יוסי ב"ר בון ומתניתא אמרה כן הגוזל שדה מחבירו כו' והוא ברייתא דב"ק (ד' קי"ט) דפליגי ר"א ורבנן דלר"א דשדה נגזלת הוי קנין וחייב ולרבנן פטור וא"כ מוכח דאף לענין גזילה אין חייבין אלא דרך קנין]:

קטע ד

עוד שם תני וגונב מבית האיש עי' מה שביארתי על זה ופ' מרובה):

קטע ט

עוד שם אם בעליו עמו לא ישלם מהו שישבע ר' זירא אמר נשבע ר' חיננא ור' לא תריהון אמרין אינו נשבע מתניתא מסייע לר' חנינא ולרבי לא שבר שבוי' ומתה שהן פטורין בנושא שכר והשוכר והשואל בבעלים פטור שלא בבעלים חייב אבידה וגניבה שהן חייבין בנושא שכר והשוכר לא כש"כ בשואל בבעלי' פטור שלא בבעלים חייב מאן דמר פשיטא שהוא נשבע צריכא ליה שישלם:

והנה הס"מ נדחק בזה מאוד וראיתי להנתיבות בחו"מ (סימן רצ"א) שכת' על הקצה"ח שנסתפק אם חייב שבוע' השומרין בבעלים וכתב שחייב והא שמצא ראי' בירושלמי פ' בתרא דשבועו' פלוגתא דר' זירא אמר נשבע ור' חנינא אמר פטור עי"ש ג"כ אין ראי' דשם לענין שבועה שלא פשעתי בה מיירי ומאן דפוטר הוא משום דסובר דפשיעה בבעלים פטור ועי"ש במפרש שכן מוכח כל הסוגיא שם ואדרבא מוכח משם ראיה להיפוך דמוכח שם דאלו הי' פשיעה חייב הי' חייב שבועה אלמא דמדין שבועה לא אימעיט לפי"ז משמע דשבועה שאינה ברשותו שהוא עיקר שבועת שומרין דחייב לישבע כיון דאם הוא בעין ודאי דחייב להחזיר משא"כ שבועה שלא פשעתי שפיר קאמר בירושלמי דפטור כיון דה"ל פשיעה בבעלים ופטור וכתב שם הנתיבות ואגב אפרש קצת דברי הירושלמי שם ובעל פני משה לא ירד לעומקו וזה לשון הירושלמי שם מתניתא מסייע לר' חנינא בשבורה ומתה שהן פטורין בנושא שכר השואל שלא בבעלים חייב בגניבה ואבידה שהן חייבין בנושא שכר והשוכר לא כש"כ דבשואל חייב מאן דמר פשיטא שהוא נשבע צריכא ליה שישלם (פי' דהך תנא דברייתי' ס"ל דשוכר כשומר חנם דמי כדמוכח מסיפא דברייתא וכמו שפי' בעל פני משה בעצמו) ולזה מקשה לר' זירא דס"ל שנשבע דהא ע"כ מה דנקט בברייתא גניבה ואבידה שהן חייבין בשוכר ע"כ בגניבה ואבידה דפשיעה דהא שוכר כשומר חנם וכיון דפשיטא לר' זירא דשואל בבעלים ישבע שלא פשעתי אע"ג דבבעלים ליכא ק"ו דברייתא וע"כ ס"ל מסברא דפשיעה חייב מטעם מזיק א"כ קשה לי' צריכא שישלם (פי' דלמה צריך לק"ו שישלם השואל בפשיעה שלא בבעלים הא בפשיעה משלם אפינו בבטלי' אף ע"ג דליכא ק"ו) והמפרש דחק עצמו בחנם כו' עיי"ש

אך שלפי"ז קשה דמנין פשיטא לי' דשוכר כשומר חנם ואם מסיפא דברייתא הא אדרבא אמרינן אח"כ מתניתא מסיי' לר"ז כו'.

ולי נראה דיש ט"ס בירושלמי ונתחלפו השורות (וכצ"ל) מתניתא מסייע נר' חנינא ולרבי לא שבר שבוי' ומתה שהן פטורים בנושא שכר והשואל בבעלים פטור והיא ט"ס ואינו ענין לכאן וע"כ צ"ל שלא בבעלים חייב ואח"כ צריך לגרוס כלא בבעלים חייב בבעלים פטור (פי' דמדלא קאמר רק קל וחומר שלא בבעלים דחייב כשומר שכר והשוכר בגניבה ואבידה (דהאי ברייתא סברה דשוכר כנושא שכר) מכש"כ דחייב בשואל שלא בבעלים ואמאי לא תנא ק"ו בשואל בבעלים נמי כגון בפשיעה שיהא חייב אפי' בבעלים משומר חנם דמה שומר חנם שפטור מגניבה ואבידה חייב בפשיעה בבעלים שואל לא כש"כ וע"ז אומר שלא בבעלים חייב בבעלים פטור (פי' אפי' מפשיעה נמי דאל"כ ליעבד ק"ו אפי' בבעלים נמי) וע"ז משני פשיטא שהוא נשבע צריכא ליה שישלם (פי' דבזה פשיטאליה שנשבע על הפשיעה בשואל אפי' בבעלים דפשיעה אינו רק מצד מזיק ועל זה לא צריך למיעב' ק"ו צריכא לי' שישלם] (פי' ועיק' הק"ו הוא שישלם על האבידה וגניבה בשואל בשלא בבעלים אבל בפשיעה ודאי חייב וע"כ לא קאמר על זה ק"ו אבל לעולם כ זירא דאמר נשבע וע"ז אומר מתניתא מסייע לר' זירא שואל שהחמירה התורה עליו בבעלי' פטור ושלא בבעלים חייב ונושא שכר שהקילה התורה עליו לא כש"כ בבעלים פטור שלא בבעלים חייב אין תימר לשבועה איצטריכא לי' ניתני בנושא שכר והשוכר דמוכח דסברא דשוכר כשומר חנם מדלא קאמר רק בנושא שכר וא"כ אמאי לא עביד ק"ו דפטור בבעלים בשוכר הוי לא צריכה אלא לתשלומין (פי' שלא נצרכה אלא לתשלומין אבל לענין אם נשבע שלא פשע בזה ודאי אפי' בבעלים ג"כ נשבע כמו שסובר ר' זירא):

עוד שם וקשי' על הא דר' זירא שואל אם בעליו עמו ישבע אין בעליו עמו ישלם (פי' לר' זירא דצריך לישבע שלא פשע אפי' אם בעליו עמו) נושא שכ' אם בעליו עמו ישבע אין בעליו עמו ישלם (כצ"ל) שומר חנם בין שהבעלים עמו בין שאין הבעלים עמו נשבע (פי' לר' זירא דאפי' בעליו עמו צריך נמי לישבע אמרת דברים שהשואל משלם נושא שכר נשבע דברים שנושא שכר נשבע שומר חנם יהא פטור מה את מתני בשומר חנם כשהבעלים עמו (פי' מה מהני בשומר חנם כשהבעלים עמו דהא מ"מ נשבע):

עוד שם ואית דבעי מתני מה את מתני בשומר חנם ונושא שכר בין שהבעלים עמו בין שאין הבעלים עמו והוא תמוה דהא בשאין הבעלים עמו נושא שכר חייב בגניבה ואבידה ושומר חנם פטור והפ"מ נדחק בזה עוד שם א"ר אבין על כל דבר פשע גם בזה נדחק הפ"מ מאוד

ע"כ נראה לי שיש כאן ט"ס וחילוף השורות (וכצ"ל) ואית דבעי מה את מתני בשומר חנם ושומר שכר (פי' דבשומר שכר יש קולא כשהבעלים עמו דפטור מגניבה ואבידה ובשומר חנם ליכא קולא כלל כיון דמ"מ נשבע והא דאמר בין שהבעלי' עמו צ"ל אח"כ: **וע"ז** אומר אמר ר' אבין על כל דבר פשע (ובכאן צ"ל בין שהבעלים עמו בין שאין הבעלים עמו) פי' דבעל כל דבר פשע פליגי בה ב"ש וב"ה אם חייב על שליחות יד משחישב בה ולב"ה אינו חייב עד שישלח בה יד וא"כ קאי על שליחות יד. ובשליחות יד צריך לישבע בין שהבעלים עמו בין שאין הבעלים עמו וכמו שכתב הנתיבות (ס' רצ"א ושם) דאפי' בעליו עמו מ"מ דין שומר עליו להיות חייב בשליחות יד כדין שומר וכתב שם שאח"כ מצא בב"י (ס' ס') ומבואר שם דאפי' בשמירה בבעלים חייב בשליחות יד ובשבועה שלא שלח בה יד:

וא"כ יש נ"מ בין שומר שכר לשומר חנם כשבעליו עמו לענין שליחות יד וכמו דאיתא בירושלמי לקמן ר' אלעזר בשם ר' הושעי' נאמר שליחות יד בשומר חנם ונאמר שליחות יד בשומר שכר לא דמי שליחות יד שנאמרה בשומר חנם לשליחות יד שנאמר בנושא שכר שליחות יד שנאמרה בשומר חנם אינו חייב עד שימשוך שליחות יד שנאמרה בשומר שכר כיון שהניח מקלו ותרמילו עליו חייב כו' וכן מסיק שם לאיזה דבר נאמרה שליחות יד בשומר שכר כיון שהניח מקלו ותרמילו חייב (ועיין בב"מ ד' מ"א):

וע"ז אמר ר' אבין על כל דבר פשע ובכאן צ"ל בין שהבעלים עמו ובין שאין הבעלי ם עמו (פי' שבשליחות יד מחוייב אפי' כשהבעלים עמו וא"כ יש קולא בשומר חנם אפי' כשה כשהבעלים עמו כיון דחייב על שליחות יד וכן צריך לישבע שלא שלח בה יד וא"כ בשומר חנם אינו חייב עד שימשוך ובנושא שכר כיון שהניח מקלו ותרמילו עליו חייב וע"כ הביא אח"כ כל הסוגי' דשליחות יד ובב"מ (ס"פ המפקיד ושם) איתא וב"ה מה מקיימין כל דבר פשע יכול אין לי אלא הוא כו' וסמך על שמבואר הכא כל הסוגי' דשליחות יד ומה שכתבו שמצאו מה שחסר בדפוס בירו' מכתיבת יד אינו חסר רק שסמך אהא דהכא איתא כל הסוגי'] והוא מפני שצריך לבאר מה דאמר ר' אבין על כל דבר פשע בין שהבעלי' עמו בין שאין הבעלים עמו ושזהו החילוק אם בעליו עמו בין שומר חנם לשומר שכר וע"כ הביא בכאן כל הסוגי' דשליחות יד ודו"ק:

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) מתניתין אמר לשומר חנם איכן שורי א"ל מת והוא שנשבר או נשבה כו' משביעך אני ואמר אמן פטור ובגמ' רב אמר פטור משבועת הפקדון וחייב משום שבועת

ביטוי א"ר יוחנן מאחר שמצוה להפיסו אינו חייב משום שבועת ביטוי על דעתי' דרב אינו מצוה להפיסו לפי וא"כ הוי שבועת הדיינים ואינו חייב על זה) ע"ז אומר מפיסו על האמת ואינו מפיסו על השקר (פי' א יכול לפטור עצמו בטענת אמת מהדיינים וא"כ אמאי נשב לשקר וע"כ אומר שחייב משום שבועת ביטוי):

קטע ג

עוד שם ר' יוחנן בעי שבועת סוטה מהו שיהיו חייבין עליו משום שבועת ביטוי מה אנן קיימין אם בשוגגת בעבירה שבועה אין כאן סוטה אם במזידה בעבירה ובשבועה אין כאן קרבן אתי דרב כר"ע (פי' שמחייב על לשעבר) ואין יסבור ישמעאל כר' מאיר אתי הוא דר"מ אמר אמן שלא נטמאתי אמן שלא אטמא ואת משכח מקשי' (ופי' הפ"מ דאת משכח מקשי' דמכל מקום תמצא הדבר קשה ומילתא דפריכא היא חדא דאמאי בעי ר' יוחנן דלא כהילכתא דלא קיילי"ן כר"מ אלא כרבנן דהתם ועוד דהא ע"כ בשבועת ביטוי מילת דאית בי' לאו והן בעינן לכ"ע ואפי' רב לא פליג אלא דלהבא לא בעינן והיכי משכחת בקבלת שבועה דסוטה לאו והן הא לא תוכל לישבע שתטמא):

אך אעפ"כ הירושלמי הזה הוא תמוה דמאי מקשה תחילה אם בשוגגת בעבירה ובשבועה אין כאן סוטה ואם במזידה בעבירה ובשבועה אין כאן קרבן דמה שייכות לעבירה לשבועה דהא איכא למימר דבעבירה הי' מזידה וע"כ הוי סוטה ובשעת שבועה הי' שוגגת ואם דקשה לי' להירושלמי דהאיך איפשר בשוגגת בשבועה לשעבר הא בעינן האדם בשבועה א"כ קשה דאיך קאמר ר' עקיבה דמיחייב בלעבר וכבר הקשה הירושלמי (רפ"ג דשבועות) ניחא שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ולא אכלתי כו' ואם סבור שאכל ונשבע שלא אכל ר' בא בר רב יהודה בשם רב בשוגג בקרבנה ובמזיד בקרבנה אבל כסבור הייתי שאין זו שבועה מותר וא"כ ה"נ איפשר דשוגג בקרבן ומזיד בקרבן ועיין בשבועות (ד' כו) ולפי מה שביארתי שם מה דמשני הירושלמי דהוי כטועה מחמת דבר אחר ואעפ"כ הוי האדם בשבועה ולא הוי אונס וא"כ מאי מקשה הכא:

ע"כ נראה לי (שיש ט"ס בכאן ונתחלפו השורות וכצ"ל) ר"י בעי שבועת סוטה מהו שיהיו חייבין משום שבועת ביטוי אתי כר"ע ואין יסבור ר' ישמעאל כר"מ אתיי' הוא דר"מ אמר אמן שלא נטמאתי אמן שלא אטמא ואת משכח מקשי' (ובכאן צ"ל) מה אנן קיימין אם בשוגגת בעבירה ובשבועה אין כאן סוטה אם במזידה בעבירה ובשבועה אין כאן קרבן:

והוא דר' יוחנן בעי שבועת סוטה מהו שיהא חייבין משום שבועת ביטוי וע"ז חומר אתי כר' עקיבא דר' עקיבה מיחייב בלעבר דלר' ישמעאל שאומר דאינו חייב רק על להבא לי

למיבעי' דהא האי שבועה לשעבר הוא וע"ז אומר ואין יסבור ר' ישמעאל כר"מ (פי' אי אתי ר' ישמעאל כר' מאיר דר"מ אומר אמן שלא נטמאתי אמן שלא אטמא וא"כ איפשר למיבעי' נמי אליבא דר' ישמעאל ג"כ דאע"ג דר' ישמעאל אינו מיחייב רק על להבא אעפ"כ איכא למיבעי' בשבועת סוטה בשבועה דלהבא וכר"מ שאומ' אמן שלא נטמאתי אמן שלא אטמא:

וע"ז חומר ואת משכח מקשי' פי דאם מיירי בלהבא את משכח מקשי' דאף עפ"כ תקשה על זה) ובכאן (צ"ל) אם בשוגגת עבירה ובשבועה אין כאן סוטה (פי' דהא בשבועה דלהבא שלא אטמא א"כ עברה במעשה אחת על העבירה ועל השבועה ואם הי' שוגגת אין כאן סוטה (פי' א"כ לא נטמאת ואין כאן סוטה לא עברה על השבועה ג"כ כיון שהי' שוגגת א"כ לא נטמאת) ואם במזידה בעבירה ובשבועה אין כאן קרבן דהא היא מזידה וכ"ת הא איפשר שהי' מזידה בעבירה ושגגה בשבועה אך אעפ"כ מקשה דהא אינו שב מידיעתו דכיון דהיא עברה על החמורה ואינה שב מידיעתה לגבי השבועה וכמו שהקשו התוס' בחולין (ד' קא) בד"ה הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור וא"ת הא לר"ע נמי פטור דהא אינו מידיעתו דמזיד הוא על השבת דחמור דבסקילה וי"ל דאפ"ה חמיר לי' יוה"כ לפי שהוא יום כפרה וסליחה וא"כ כיון דמזידה על הסוטה א"כ אינה שב מידיעתה לגבי השבועה (ואיפשר שצ"ל אם במזידה בעבירה ושוגגת בשבועה אין כאן קרבן דהא אינה שב מידיעתה וא"כ אינה חייבת קרבן):

אך אעפ"כ קשה דמ"ט קאמר דאשכח מקשי' מהא דאם שוגגת בעבירהובשבועה אין כאן סוטה כו' ואמאי לא מקשה דהא ליתא בלאו והן וע"כ נראה לי דהבעי' הוא אליבא דריב"ב דתנינן בשבועות (ד' כ"ז) נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל פטו' לקיים את המצוה ולא קיים חייב כו' אמרו לו לא אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהן כו' אבל ר"י בן בתירא סובר דלא בעי לאו והן וכמו דאיתא בשבועות (דף כ"ה) אליבא דר"י בן בתירא כולי עלמא לא פליגי השתא לאו והן לא בעי כו' וע"כ בעי לה אם ח יב משום שבועת ביטוי ואיפשר לומר דצ"ל ואין יסבור ר' יהודה (והי' כתוב ר"י והפי' הוא ר' יהודה בן בתירא והדפיסו ר' ישמעאל) ובזה יתיישב מה שהקשה הפ"מ דאמאי לא קאמר לר"ע נמי דהא בלהבא כ"ע מודו אבל אי גרסינן ר"י והוא ר' יהודה בן בתירא ניחא דלא בעי לאו והן ואע"ג דאין איסור חל על איסור אך כיון שר"מ סובר שמשביעין אותה על להבא המים בודקין אותה ע"כ חל והא דקאמר ואת משכח מקשי' הוא כמו שביארתי שצ"ל בכאן אם בשוגגת בעבירה כו' וכמו שביארתי ודו"ק):

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) איכן שורי כו' איכן שורי א"ל נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם כו' ובגמ' ותני כן (ופי' הפ"מ דתני בברייתא מה דתני במתניתין דבטוענו טענת אבוד אינו משלם תשלומי כפל ודווקא בטוען טענת גנב הוא דמשלם כפל ודווקא בשבועה אבל שלא בשבועה אינו משלם תשלומי כפל):

ולי נראה דאמר ותני כן והוא דתנן במתניתין הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם והודה מעצמו משמע דליכא עדים וע"ז אומר ותני כן (פי' דאם יש עדים אע"ג שהודה אעפ"כ לא משלם קרן וחומש ואשם) וכמו דאמרינן בש"ס דילן בב"ק (ד' סה) ממון המשתלם בראש מוסיף חומש ממון שאין משתלם בראש אין מוסיף חומש והא דתנן ברישא איכן שורי אמר לו אבד משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו משלם את הקרן הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם אע"ג דבאבד אפי' יש עדים נמי חייב אעפ"כ נקט משום סיפא וכמו שכתבו התוס' בב"ק (ד' קח) בתוס' ד"ה ובאו עדים כו' וי"ל דלעולם בטענת אבד מודה לאחר עדים נמי משלם חומש כדמשמע בסמוך דקאמר כו' ולעיל לאו דווקא נקט מעצמו אלא הוא הדין אחר עדים ואיידי דתני בסיפא הודה מעצמו גבי טוען טענת גנב תני נמי ברישא:

וע"ז אמר ר' יוחנן ותני כן טענו טענת אבוד ונשבע לו והודה בין עד שלא באו העדים בין משבאו העדים משלם קרן וחומש ואשם טענו טענת גנב ונשבע לו והודה עד שלא באו עדים משלם קרן וחומש ואשם ואם משבאו עדים משלם תשלומי כפל ואש' וחומשו עולה לו מתוך כפילו דברי ר' יעקב כו' והוא כמו שביארתי שבטענת גנב בעינן שיודה מעצמו אבל בטענת אבד לא בעינן שיודה מעצמו והא דתנן הודה מפי עצמו הוא משום סיפא):

עוד שם אמרו לו לר' יעקב איכן מצינו אשם בלח חומש אמר להן אם נשבע ונשבע כו' הרי מצינו אשם בלא חומש ורבנן אמרין לקרן חומשין אין לשבועות חומשין והנה הפ"מ נדחק פה לפרש כמו דאמרינן בש"ס דילן בב"ק (ד' ס"ה) עיי"ש: ולי נראה לפרש איכן מצינו אשם בלא חומש וכיון דאין חומש אין צרי' להביא אשם דאיכן מצינו אשם בלא חומש אמר להן אם נשבע ונשבע כו' הרי מצינו אשם בלא חומש והוא משום דסובר ר' יעקב דאין מוסיף חומש על חומש ורבנן אמרין לקרן חומשין אין לשבועות חומשין ונראה לי שצ"ל לקרן חומשין לשביעות אין חומשין (בתמי') פי' כמו שלקרן יש חומשין

כן לשבועות נמי יש חומשין דהיינו אם נשבע וחזר ונשבע ועיין בב"ק (ד' ק"ח) בעי ר"פ תרי חומשי או חרי כפילי בחד גברא כו' ובתוס' ד"ה טענו טענת אבד כו' תימא מאי קא מיבעי' לי' הא מתניתין היא דמייתי לעיל (ד' ק"ו) השביע עליו ה' פעמים בין בפני ב"ד ובין שלא בפני ב"ד וכפר חייב על כל אחת ואחת (ולשיטת הירושלמי איפשר לומר דזה פשיטא לי' דמביא אשם על כל אחת ואחת אך הספק הוא בחומש וכמו דאמרינן הכא לר' אמרו לו לר' יעקב איכן מצינו אשם בלא חומש אמר להן אם נשבע וחזר ונשבע הרי מצינו אשם בלא חומש והוא משום דסובר דהרי ממונא אמר רחמנא דלא לישתלמו על דחד ממונא וכמו דבעי ר"פ בב"ק (ד' ק"ח) ורבנן אמרי לקרן חומשין לשבועות אין חומשין (כצ"ל) (פי' בתמיה דודאי צריך לשלם כמה חומשין) והוא כמו דאמרינן (שם) ת"ש דאמר רבא וחמישיתיו יוסף עליו התורה ריבתה חמישיות הרבה לקרן אחת (ואין זה דומה להא דתנן בב"ק (ד' ק"ג) נתן לו אח הקרן ונשבע לו על החומש ה"ז משלם חומש על חומש כו' דהתם נשבע לו אח"כ על החומש והכא מיירי בשנשבע וחזר ונשבע על הקרן וע"כ סובר ר' יעקב דתרי ממונא לא נשלם עילוי' דחד ממונא רק שצריך להביא כמה אשמות וכמו דבעי' לר"פ בב"ק ושם) ומתורץ קושי' התוס' ודו"ק):

קטע ג

עוד שם דבר אחר ושלם אותו בראשו וחמישיתיו יוסף עניו פי' כמו דאמרי' בב"ק (ד' סד) ממון המשתלם בראש מוסיף חומש) אמר ר' זירא ותני כן (פי' דמהברייתא איפשר דפליגי חכמים דכיון דאמרי היכן מצינו אשם בלא חומש איפשר דסברי דמביא חומש) וע"ז אומר ותני כן (פי' כמו דבר אחר ושלם אותו בראש וחמישיתו יוסף עליו ממון המשתלם בראש מוסיף חומש וע"כ אינו מביא חומש וא"כ לדברי חכמים דאמרי דאיכן מצינו אשם בלא חומש וא"כ אינו מביא אשם ג"כ וע"ז אמר דר' זירא ותני כן טענו טענת אבד ונשבע לו והפריש קרבן מאחר שאלו הודה משבאו עדים קידש אף כאן קידש טענו טענת גנב ונשבע לו והפריש קרבן מאחר שאלו הודה משבאו עדים לא קידש אף כאן לא קידש וכר' יעקב קידש (פי' דר' יעקב אומר דמביא אשם) אבל לדברי חכמים אינו מביא לא אשם ולא חומש דהיכן מצינו אשם בלא חומש וע"כ אמר ר' זירא ותני כן כו' ודו"ק. (והפ"מ לא ביאר כמו שצריך עיי"ש):

קטע ד

עוד שם אמר ר' יוחנן הטוען את חבירו טענת גנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה נראה לי שצ"ל אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה) תמן אמרו משלם תשלומי ד' וה' (פי' שתמן אמרי משמי' דר' יוחנן שמשלם תשלומי ד' וה'. וכמו

דאמרינן בב"ק (ד' ק"ו) אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן הטוען טענת גנב בפיקדון משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה:

עוד שם ר' פדת בשם ר' הושעי' תני תמן ומסייעין לר' יוחנן איכן שורי אמר לו אבד (והוא ט"ס וצ"ל) נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים שאכלו משלם את הקרן הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם ויש אכילה בלא טביחה (פי' דתני תמן דאיכן שורי א"ל אבד משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים שאכלו משלם את הקרן הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם ויש אכילה בלא טביחה) (והא דקאמר תני תמן הוא כמו שכתבו התוס' בשבועות (ד' מ"ט) בד"ה והעדים מעידים שאכלו לא גרסינן שגנבו ולא גרסינן נמי טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' דבהגוזל קמא (ד' ק"ו) פריך מינה ולרבי יוחנן דאמר הטוען טענה גנב בפקדון משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' והכא קתני באכלו משלם תשלומי כפל אבל תשלומי ד' וה' לא):

וע"ז קאמר ר' פדת בשם ר' הושעי' תני תמן ומסייעין לר' יוחנן ואיפשר דבמתניתין הוי גריס ובאו עדים וגנבו אך לפי מאי דתני תמן במתניתין (או בברייתא) ובאו עדים ואכלו וא"כ מסייעין לר' יוחנן דהכא דאמר דאינו משלם תשלומי ד' וה' וע"ז משני אמר ר' חגי תיפתר כששחטו אחר וע"כ ליכא תשלומי ד' וה' ועיין בפ"מ שכתב האי תלמודא לשיטתי' אזיל אליבא דר' יוחנן כדגרסינן (פ' ד' מיתות ה"ו) דפליגי חזקי' ור' יוחנן דר' יוחנן ס"ל טובח ע"י אחר פטור עיין שם מה שהגהתי וביארתי דלא כהפ"מ ואיפשר לומר דלא פליג על הש"ס דילן ומיירי ששחטו אחר שלא בשליחותו וע"כ לא מיחייב תשלומי ד' וה'):

עוד שם ויידא אמרה דא אמר לא' בשוק איכן שורי שגנבת והוא אומר לא גנבתי משביעך אני ואמר אמן פטור (והוא ט"ס וצ"ל חייב) מפני שאמר לא' מן השוק אבל אם אמר לא' מן השומרין חייב (צ"ל פטור) עיין בפ"מ:

ולי נראה לבאר עוד עפ"י מה שכתבו התו' בשבועו' (ד' מ"ט) ד"ה אמר לא' שבשוק בקונטרס לא גריס הכא משביעך אני ואמר אמן דבלא שבועה איכא כפל ולפי"ז לא גרסינן הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם דחומש ואשם ליכא אלא בשבועה ובהגוזל קמא משמע בהדי' דגרס לי' דדייק הודה מפי עצמו אין אחר עדים לא ומוכח מינה דממון המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש ולשיטת הירושלמי הוא למידק מזה דבשומרין פטור מתשלומי ד' וה' בטוען טענת גנב ועל כן נקט משביעך אני ואמר אמן דאפ"ה בשומרין פטור מתשלומי ד' וה':

וע"ז משני דמתניתא בשאכלו ואח"כ נשבע לו מן מה דמר ר' יוחנן בשנשבע לו ואח"כ אכלו:

והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד ולי נראה דאיפשר לפרש דלשיטת הירושלמי לעיל (רפ"ז) דשבועה קונה ואם כן ניחא שפיר דאם נשבע לו ואחר כך טבחו חייב וכמו שביארתי לעיל (פ"ז ה"א) רב הונא אמר אם לא הי' עומדת באבוס (כצ"ל) כבר גזלתו שבועה כו' מתניתא בשאכלו ואח"כ נשבע לו והגהתי שם בשנשבע לו ואח"כ אכלו דכיון שהוא בעין לא קנאו וכמו דאמר רבא בתחילה בב"ק (ד' ק"ו) אמר רבא מסתברא מילתא דרב במלוה דלהוצאה ניתנה אבל פקדון ברשותא דמארי' קאים כו' והירושלמי סובר דבפקדון נמי קינה אי ליתא בעיני' וע"כ כשנשבע לו ואח"כ אכלו חייב לשלם דכיון דאיתא בעיני' לא קנאו משא"כ כשאכלו ואח"כ נשבע לו קנאו משום דליתא בעיני' ופ"ז אמר מתניתא כשנשבע לו ואחר כך אכלו לא קנאה יהא דאמר רב דקונה היינו בשאכלו ואח"כ נשבע לוע"ז אמר הכא מתניתא כשאכלו ואח"כ נשבע לו דכיון דשבועה קונה ע"כ פטור מתשלומי ד' וה'. והא דתנן איכן שורי שגנבת והוא אומר לא גנבתי משביעך אני ואמר אמן חייב אע"ג דנשבע לו אפ"ה חייב ההם שאני דכיון דאין צריך לישבע בדיינים שהוא אומר לא גנבתי וא"כ אינו מחוייב שבועה והוא מעצמו נשבע וע"כ לא קנאו וכמו דאמרי' בב"ק (ד' ק"ו ושם) דבקפץ לא קני לי' בשבוע' אבל בטוען טענת גנב דאינו מחוייב בכפל רק אם השביעוהו ב"ד ובכה"ג קני בשבועה וע"כ אם אכלו ואח"כ נשבע לו פטור משום דקנאו בשבועה וע"כ אמר מתניתא דמוכח דטוען טענת גנב פטור בשאכלו ואח"כ נשבע לו וע"כ קנאו בשבועה פטור מן מה דמר ר' יוחנן (פי' דחייב בשנשבע לו ואח"כ אכלו וע"כ לא קנה בשבועה ומתחייב לשלם תשלומי ד' וה'). (ומזה נפל טעות בדפוס לעיל (פ"ז ה"א) מתניתא בשאכלו ואח"כ נשבע לו מה דמר רב הונא בשנשבע לו ואח"כ אכלו והתם צריך להיות הגירסא בהיפוך כמו שביארתי שם) והפ"מ נדחק בפירושו והעיקר הוא כמו שביארתי ודו"ק:

קטע ה

עוד שם אמר ר"י טענו טענת אבוד ונשבע לו ואח"כ טענו טענת גנב פטור ר' יוחנן בעי שבועת טענת גנב מהו שיהו חייבין בה משום שבועה ביטוי מיחלפא שיטתי' דר' יוחנן המן אמר טענו טענת אבוד ונשבע לו ואח"כ טוענו טענת גנב פטור וכא אמר אכין תמן פשיטא ליה וכא צריכה ליה מה איצטריכת ליה חזי ופשטה:

והנה הפ"מ פירש תמן פשיטא לי' דאינו חייב משום שבועת הפיקדון והכא צריכא לי' (בתמיה) דמיבעי' לי' אי חייב משום שבועת ביטוי אלמא דמספקא לי' אי איכא

חיובא דשבועת הפיקדון עליו או לא. מה וקאמר הש"ס ומאי קשי' לך בהא דר' יוחנן איצטריכא לי' חזר ופשטה (ופי' הפ"מ מעיקרא קא מיבעי' לי' ובתר הכי חזי ופשטה דפטור הוא משבועת הפקדון והא דקאמר לעיל בתר דפשטה דחייב הוא משום שבועת ביטוי דעכ"פ נשבע לשקר):

והנה פירושו הוא תמוה דמאי שייך הא דשבועת הפקדון לטוען טענת גנב דטוען טענת גנב פטור משבועת הפיקדון דממון המשתלם בראש אינו מוסיף חומש רק דחייב כפל ומה שייך זה לשבועת הפיקדון ועוד דר' יוחנן אמר לעיל (ה"ב) דבשבועת הדיינים ליכא משום שבועת ביטוי.

ע"כ נראה לי (שיש ט"ס בירוש' וצ"ל) ר' יוחנן בעי שבועת טענת גנב מהו שיהו חייבין משום שבועת הפיקדון (פי' חומש ואשם לאחר שנשבע תחילה שאבד ואח"כ נשבע לו טענת גנב: וא"כ אין שבועה זו מחייבתו כפל שכבר יצא ידי בעלים בשבועה ראשונה והוא כמו דאמרינן בב"ק (ד' ק"ז) בעי רמי בר חמא ממון המחייבו כפל פוטרתו מן החומש או דילמא שבועה המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש היכי דמי כגון שטען טענת גנב ונשבע וחזר וטען טענת אבד ונשבע וכתבו התוס' בד"ה כגון שטען טענת גנב וחזר וטען טענת אבד ואיפכא לא מצי למימר דא"כ לא מחייב כפל כדאמר לעיל שכבר יצא ידי בעלים בשבועה ראשונה כו'

וע"ז אומר מיחלפא שיטתי' דר' יוחנן תמן אמר שטענו טענת אבד ונשבע לו ואח"כ טענו טענת גנב פטור והוא משום שכבר יצא ידי בעלים בשבועה ראשונה וא"כ כיון שאינו מחייבתו כפל בודאי חייב משום שבועת הפיקדון אשם וחומש. ע"ז משני מה איצטריכת ליה חזי ופשטה [פי' שתחילה מיבעי' לי' אם חייב משום שבועת הפקדון ואם נפטר בזה כפל או שחייב כפל וא"כ פטור משבועת הפיקדון מקרבן וחומש וכיון דאיפשטא ליה שאינו מחייבתו כפל בודאי חייב משום שבועת הפיקדון):

עוד שם ר' חייא בשם ר' יוחנן בעומדת על אבוסו ר' זירא בעי מה אתאמרת בעומדת או אפילו עומדת ואין תימר אפילו עומדת היא הדא היא הדא ואין תימר בעומדת מיחלפא שיטתי' דר' יוחנן (והגיה הפ"מ אין תימר בעומדת היא הדא אין תימר אפי' בעומדת מיחלפא שיטתי' דר' יוחנן) תמן אמר טענו טענת אבד ונשבע לו והפריש קרבן ואחר כך טענו טענת אונס פטור והכא את מר הכין אמר ר' לא שנייי' היא שהיא כיוצא וידויו בשבועה והוא כמו דאמרינן בב"ק (ד' ק"ז) א"ל ר' חייא בר אבא הכי א"ר יוחנן בעומדת על אבוסה א"ל ר' זירא לר' חייא בר אבא דווקא בעומדת על אבוסה קאמר אבל שלח בה יד קני' ושבועה לא מהני בי' כלום או דילמא אפי' עומדת על אבוסה קאמר א"ל

זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דאמר רב אסי אמר ר' יוחנן הטוען טענת אבד ונשבע וחזר וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים פטור לאו משום דקנה בשבועה ראשונה א"ל לא הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה. אבל לעולם אפי' עומדת על אבוסה קאמר אפי' לא שלח בה יד ולאפוקי מר' חייא בר יוסף דאמר הטוען טענת גנב בפיקדון אינו חייב עד שישלח בו יד אבל לעולם דאפי' שלח בה יד נמי חייב:

עוד שם מקשיי' על דעתי' דר' זירא אמר לו איכן שורי אמר לו נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל (וצ"ל טבחו ומכרו משלם תשלומי ד' וה') הודה מעצמו משלם קרן וחומש והכא כיון שמשך כטוענו טענת אבוד מכאן ואילך כטוענו טענת גנב ופטו' (פי' וא"כ לר' זירא דבעי דילמ' דווקא בעומדת על אבוסה קאמר אבל אם שלח בה יד פטור וא"כ הכא שלח בה יד דהא טבחו אלא ודאי דלא דמי להא דטוענו טענת אבוד והוא משום דשם יצא ידי בעלים בשבועה ראשונה אבל בלאו"ה אפי' שלח בה יד נמי חייב):

וע"ז אומר תיפתר כשנשבע לו ואח"כ טבחו וא"כ לא שלח בה יד מקודם אך שיש להקשות דא"כ אמאי לא פשיט לעיל מהך ברייתא דהטוען טענת גנב וטבחו ומכרו משלם תשלומי ד' וה':

ע"כ נראה לי דהא דקאמר לעיל תני תמן ומסייעין לר' יוחנן קאי אהך ברייתא דמסייע לר' יוחנן כמו דתני המן דמשלם תשלומי ד' וה' והא דקאמר אח"כ איכן שורי כו' הוא ענין בפני עצמו דמקשה ממתניתין אדר' יוחנן דאמרי תמן דמשלם תשלומי ד' וה' וא"כ הברייתא לעיל מסייע לר' יוחנן דתמן אמרי דמשלם תשלומי ד' וה' וע"כ מקשה מזו הברייתא והוא דלא כהפ"מ:

עוד שם תלמידוי דר' חייא אמרי כששחטו רבוץ וא"כ לא שלח בה יד כיון דלא משכו רק ששחטו רבוץ ופריך ויש טביחה בלא מכירה פי' הפ"מ ואמתניתין קאי כו' (וכבר כתבתי בספרי נועם ירושלמי ברפ"ק דסוטה דצ"ל ויש טביחה בלא גניבה וא"כ איך מיחייב תשלומי ד' וה' כששחטו רבוץ הא ליכא גניבה וע"ז משני כסומכוס דאמר דאעפ"י שאין גניבה יש טביחה ומכירה וכמו דאמרינן בב"ק (ד' ע"ה) לימא כתנאי היו שנים מעידים שגנב ושנים מעידים אותו שטבח ומכר הוזמו עדי גניבה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה הוזמו עדי טביחה הוא משלם תשלומי כפל והן משלמין תשלומי שלשה משום סומכוס אמרו הן משלמין תשלומי כפל (פי' אם הוזמו עידי גניבה) והוא משלם תשלומי שלשה וסברי תלמידי דר"ח דסומכוס אומר דאעפ"י שאין גניבה יש טביחה ומכירה:

עוד שם שמואל אמר כשלא באו עידי גניבה כו' עיין מה שביארתי על זה בספרי נועם ירושלמי (בפ"ק דסוטה ה"א) ושם הגהתי הירושלמי וביארתי עיי"ש:

הלכה ד

קטע ב

(**ה"ד**) **מתני**' אמר לשואל איכן שורי א"ל מת והוא שנשבר או נשבה או נגנב או אבד כו' משביעך אני ואמר אמן פטור ובגמ' הני לא להקל ולא להחמיר חייב (ובספרי נועם ירושלמי (פ"ג דקידושין ה"ד) הגהתי תני לא להקל ולא להחמי' פטור) אמר רבי מתניתא אמרה כן אמר לשואל אמר לשומר חנם אמר הנושא שכר והשוכר איכן שורי א"ל מת מהו שיאמר לו בוא והשבע לי שלא נתת עיניך בה לגוזלה מכל מקום אינו משלם מהו דיימר לי' אפי' את יהיב לי כמה דידי אנא בעי גבך:

[**והנה** בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דקידושין ה"י) כתבתי שם שיש ט"ס וחלוף השורות וצ"ל הא דמתניתא אמרה כן אחר הבעי' דמהו שיאמר לו בא והשבע לי שלא נתת עיניך בה לגוזלה וע"ז אומר מתניתא אמרה כן (פי' וצריך לישבע שאינה ברשותו והראי' מהא דתני אמר לו מת כו' משביעך אני ואמר אמן ומדייק מזה מהא דקאמר משביעך אני ואמר אמן דלמאי משביעו כיון שהוא מודה שחייב לשלם אלא ודאי דמשביעו שאינו ברשותו וע"כ אעפ"י שמשלם לו אפ"ה יכול להשביעו שאינו ברשותו דאפי' יהיב לו כמה אעפ"כ יכול לומ' לו כמה דידי אנא בעי גבך וכן איתא (ברפ"ג דב"מ) אומ' משלם אני חוששין שמא שלח בו יד:

אך לפי מה שביארתי שם דשיטת הירושלמי דאינו צריך לישבע שאינו ברשותו איפשר לומר דבעי בירושלמי דאע"ג דאינו יכול להשביעו אעפ"כ אם הוי כפירת ממון וחייב ע"ז אשם או דילמא כיון שמשלם לו ע"כ אפי' נמצא שאינו ברשותו אעפ"כ לא הוי כפירת ממון כיון שמשלם לו ועיין בקצה"ח בחו"מ (ס' ע"ג] אם המתנת הזמן הוי כמו שוה פרוטה ומתחייב שבועה על זה כיון דבעינן דבר שגופו ממון כו וא"כ ה"נ כיון שמשלם דמי החפץ אינו חייב אשם על זה:

וע"ז אימר מתניתא אמרה כן (פי' דהוי כפירת ממון דיכול לומר אפי' את נותן כמה דידי אנא בעי גבך דתנן אמר לשואל (פי' שהוא אומר מת והוא שנשבר או נשבה או נגנב ואמאי לא קאמר שנמצא ברשותו אלא ודאי דהוי כמו כפירת ממון וע"כ מיחייב אשם):

ואיפשר לומר דלכאורה אי אמרינן דאינו יכול להשביעו שבועה שאינו ברשותו א"כ בלאו"ה פטור ואפי' יהי' כפירת ממון נמי פטור. וא"כ מקשה דאמאי תני אם מת והוא נשבר או נשבה דאפי' נמצא ברשותו נמי פטור כיון דאינו יכול להשביעו ע"ז מביא

תחילה תני לא להקל ולא להחמיר חייב (והגירסא הוא חייב) והפי' הוא דהיינו אפי' בכופר הכל שאינו צריך מן הדין לישבע אפ"ה חייב אשם וחומש וכמו שכתבו התוס' בב"ק (ד' ק"ג) בתוס' ד"ה הגוזל מחבירו שוה פרוטה כגון שנשבע מעצמו כו' וא"כ אפי' בכופר הכל נמי חייב וזהו לא להקל ולא להחמיר וכל שאם יודה מתחייב על כפירתו אשם וחומש רק אם הוי כפירת ממון וע"כ לא תני אם נמצא שהוא ברשותו דאז הוי חייב משום דהוי כפירת ממון וא"כ מוכח מזה דהוי כפירת ממון אם נשבע אבל איפשר דהירושלמי סובר דאין משביעין שבועה שאינה ברשותו וכמו שכתבתי (ברפ"ג דב"מ) עיין שם ודו"ק]: